

Leevi Karisalmi

”PÄÄ POIKKI JA PATAAN”

Suomalaista eläinpolitiikkaa eduskunnassa ja puolueiden
ohjelmissa 1990–2020

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Pro Gradu -tutkielma

Huhtikuu 2024

TIIVISTELMÄ

Leevi Karisalmi: ”Pää poikki ja pataan” - Suomalaista eläinpolitiikkaa eduskunnassa ja puolueiden ohjelmissa 1990–2020
Pro Gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Historian tutkinto-ohjelma/Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Huhtikuu 2024

Suhtautuminen siihen, mihin tarkoitukseen eläimen koetaan olevan jakaa mielipiteitä. Eläinpoliittiset kysymykset kytkeytyvät poliittisen päätöksenteon alaisuuteen, koska yhteiskuntamme lait määrittelevät sen, mitä eläimille voidaan tehdä. Tutkimuksessa käsittelemme puolueiden ja kansanedustajien näkemyksiä eläinpolitiikan näkökulmasta. Millaisia näkemyksiä puolueilla on eläinpolitiikasta? Millainen jaottelu eläinpolitiikan perusteella on mahdollista tehdä suomalaisista puolueista? Asettuuko taloudellinen näkemys, työllisyysaste, elinkeinova-paus tai aluepolitiikka eläinten hyvinvoinnin ja oikeuksien edelle vai ovatko eläimet verrattavissa ihmisiin oi-keudessaan elämäänsä?

Tutkimus tarkastelee suomalaisten puolueiden ja poliitikkojen suhtautumista eläinpoliittisiin kysymyksiin, etenkin tuotantoeläimiin ja turkistarhaukseen vuosina 1990–2020. Pääasiallinen aineisto koostuu puolueiden ohjelmista ja kansanedustajien tekemistä kirjallisista kysymyksistä (KK) ja lakialoitteista (LA). Tutkimus tarkastelee eläinpoliittisiin kysymyksiin liittyviä näkemyksiä määrällisen ja laadullisen analyysin avulla.

1990-luvun puolivälissä radikaali eläinaktivismi nosti eläinten hyvinvointiin ja oikeuksiin liittyvät kysymykset näkyvästi esille mm. turkistarhauksien myötä, joissa turkiseläimiä vapautettiin. Eläinaktivistien aikaansaama konflikti pakotti puolueet ottamaan kantaa aktiivisesti eläinpoliittisiin kysymyksiin. Tämä näkyy eläinpoliittisten näkemysten lisääntyneenä määränä puolueiden ohjelmissa 1990–2020. Eläinaktivisteja leimattiin terroristeiksi aina eduskuntakeskusteluita myöten keskustan, kokoomuksen ja RKP:n kansanedustajien toimesta. Turkistarhausta ohjelmissaan ovat puolustaneet aktiivisesti perussuomalaiset ja RKP. Vähemmän aktiivisesti tai ainakin hiljaisen hyväksynnän sille ovat antaneet keskusta, kokoomus ja SDP. Perusteina puolustajat ovat käyttäneet elinkeinovapautta, työllisyyttä, alueellista merkittävyyttä ja vientituloja. Vihreät on ajanut turkistarhauksen lakkauttamista 1990-luvulta saakka ja samaisen kannan ohjelmissaan otti vasemmistoliitto 2010-luvulla. Turkistarhauksen vastustajat ovat nähneet alan olevan mm. ”epäeettinen ja suomalaisen maatalouden mainetta pilaava”. Vaikka SDP ei ohjelmissaan linjannut turkistarhauksen kieltämisestä, puolue hyväksyi kieltoa edistävän näkökannan puoluekokouksessaan 2020. Jo tätä ennen puolueessa oli selkeästi nähtävissä turkistarhauksen kieltämiseen pyrkinyt fraktio.

Suomalaisten puolueiden eläinpolitiikkaan liittyneille näkemyksille oli tyypillistä suomalaisen ruoan ja eläintuotannon puhtauden sekä vastuullisuuden korostaminen. Myös tehotuotannon kritisointi on ollut tyypillistä ja sama kriittinen suhtautuminen näkyi myös eduskunta-aineistossa. Perheviljelyyn perustuvaa maataloutta korostivat etenkin keskusta, perussuomalaiset ja RKP. Maatalouteen liittyneen keskustelun osalta on nähtävissä ilmeinen kytkös ympäristöystävällisiin toimintatapoihin, kuten kasvis-, luomu- ja lähiruokaan. Varsinaista liha-tuotannon kyseenalaistamista ei kuitenkaan esiintynyt suorasanaisesti kuin vihreillä ja vasemmistoliitolla.

Puolueiden ohjelmissa eläinsuojelu- ja -oikeus termejä käytettiin väljästi ja osin toistensa synonyymeina. Jos eläinoikeuksilla käsitetään filosofi Tom Reganin ajatusten mukaisesti eläinten oikeudeksi olla vapaa ihmisten hyväksikäytöstä ei mitään käsittelemääni puoluetta voida pitää eläinoikeuspuolueena.

Avainsanat: eläinoikeudet, eläinsuojelu, turkistarhaus, liha, tehotuotanto, eläinpolitiikka, eläinasialiike, Eläinoikeuspuolue, Kansallinen Kokoomus, Perussuomalaiset, Ruotsalainen kansanpuolue, Suomen Keskusta, Suomen Maaseudun Puolue, Suomen Sosialidemokraattinen Puolue, Vasemmistoliitto, Vihreä Liitto, eduskunta, kirjallinen kysymys, lakialoite, puolueohjelma, puolueiden ohjelmat

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

ABSTRACT

Leevi Karisalmi: "Head off and into the pot" - Finnish animal policy in parliament and party programs 1990–2020

Master's Thesis

Tampere University

Degree programme in history/Faculty of Social Sciences

April 2024

The attitude towards the purpose of animals divides opinions. Animal political issues are linked to political decision-making because our society's laws define what can be done to animals. The study examines the views of parties and members of parliament from an animal political perspective. What views do parties have on animal politics? What kind of classification of Finnish parties is possible based on animal politics? Does economic perspective, employment rate, freedom of business or regional policy take precedence over animal welfare and rights, or are animals comparable to humans in their right to life?

The study examines the attitude of Finnish parties and politicians to animal political issues, especially production animals and fur farming in the years 1990–2020. The main material consists of party programs and written questions (KK) and legislative initiatives (LA) made by MPs. The research examines views related to animal political issues through quantitative and qualitative analysis.

In the mid-1990s, radical animal activism prominently highlighted questions related to animal welfare and rights, e.g. with fur farm raids where fur animals were released. The conflict caused by animal activists forced the parties to take an active stance on animal political issues. This can be seen in the increased number of animal political views in the parties' programs 1990–2020. Animal activists were labeled as terrorists all the way up to the parliamentary debates by MPs from The Centre Party, the National Coalition Party and the Swedish People's Party in Finland (RKP). The Finns Party and the RKP have actively defended fur farming in their programs, while the Centre Party, the National Coalition Party, and the Social Democratic Party have been less active or at least silently accepted it. Defenders have used business freedom, employment, regional significance and export income as justifications. The Green League has advocated for the abolition of fur farming since the 1990s, a stance also adopted by the Left Alliance in the 2010s. Opponents of fur farming have seen the industry as e.g. "unethical and ruining the reputation of Finnish agriculture". Although the SDP did not explicitly advocate for the banning of fur farming in its programs, the party endorsed a viewpoint promoting the ban at its Congress in 2020. Prior to this, there was a clear faction within the party aiming to ban fur farming.

The views of Finnish parties on animal politics typically emphasized the purity and responsibility of Finnish food and animal production. Criticism of intensive farming has also been typical, and the same critical attitude was evident in parliamentary materials. Parties such as the Centre Party, the Finns Party, and the Swedish People's Party emphasized agriculture based on family farming. Regarding discussions related to agriculture, there is an obvious connection to environmentally friendly practices such as vegetarianism, organic farming, and local food. However, direct questioning of meat production was only evident in the programs of the Greens and the Left Alliance.

In party programs, terms animal protection and animal rights were used loosely and partly as synonyms of each other. If animal rights are understood according to the thoughts of philosopher Tom Regan as the right of animals to be free from human exploitation, no party I examined can be considered an animal rights party.

Keywords: animal rights, animal protection, fur farming, meat, intensive production, animal policy, animal affairs movement, Animal Rights Party, National Coalition Party, Finns Party, Swedish People's Party in Finland, Center Party of Finland, Finnish Rural Party, Social Democratic Party of Finland, Left Alliance, Green League, parliament, written question, legislative initiative, party program, parties' programs

The originality of this thesis has been checked using the Turnitin Originality Check service.

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	1
2. Tutkimuksen lähtökohdat	3
2.1 Tutkimuskysymys, aineisto ja metodit	3
2.2 Eläinoikeusfilosofia ja eläinasialiikkeen historia	6
2.2.1 Suojelua vai oikeuksia?	6
2.2.2. Suomalainen eläinasialiike: Radikalismia, ristiriitoja ja asiantuntijuutta	8
3. 1990-luku: Muutosten vuosikymmen.....	16
3.1 Puolueiden eläinpolitiikka	17
3.1.1 Kolme suurta ja vaitonaista	17
3.1.2 Neljä pientä ja erilaista	20
3.2 Eläimet eduskunnassa.....	24
3.2.1 ”Se on ammoniakkin makuista” – teurastustapa, eläinkuljetukset ja kananmunat puhuttavat	25
3.2.2 ”Halutaan vain turkisterroristeja puolustaa”	31
4. 2000-luku: Korkeasuhdanteesta romahdukseen	37
4.1 Puolueiden eläinpolitiikka	38
4.1.1 Porvaripuolueiden linja pitää, SDP uudistuu.....	38
4.2.2. Rohkeutta ottaa kantaa – puolesta tai vastaan	41
4.2 Eläimet eduskunnassa.....	44
4.2.1 Petoeläimiä, laiduntamista ja maalaisjärkeä	45
4.2.2 ”Suomen tulisi seurata muiden maiden kehitystä”	49
5. 2010-luku: Poliittinen kenttä murroksessa	54
5.1 Puolueiden eläinpolitiikka	57
5.1.1 Suuret ottavat kantaa varovaisesti	57
5.1.2.Pienillä puolueilla selkeä jakolinja turkistarhauksessa.....	62
5.2 Eläimet eduskunnassa.....	65
5.2.1 Eläinsuojelulain kokonaisuudistuksen odottelua	67
5.2.2 Pentutehtaat ja rituaaliteurastus tulilinjalla.....	69
5.2.3 ”Sellaista turkistarhauksen tasoa ei olekaan”	73
5.2.4 Turkistarhaton Suomi – historiallinen kansalaisaloite.....	80
6. Johtopäätelmät.....	85
Lähde- ja kirjallisuusluettelo	91

1. Johdanto

Jos Jeesus syntyisi nykyajan eläinten hehtaaritalliin, hän muuttaisi suunnitelmiin saman tien. Eivät ihmiset tarvitse pelastajaa, vaan heidän keskitysleireissään kärsivät eläinparat.

Kyseinen sitaatti on teologian tohtori Kari Kuulan *Kirkko ja kaupunki* -lehden verkkosivuilla 18.1.2021 julkaistusta kolumnista ”Eläinten teollinen käyttö muistuttaa Saatanan tuhotekojä – Jeesuksen seuraaja ei voi osallistua nykyiseen kaltoinkohteluun”.¹ Kuten arvata saattaa, kohuhan kolumnista syntyi. Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliiton (MTK) puheenjohtaja Juha Marttilan mukaan kolumni oli ”tyrmistyttävä hyökkäys suomalaista kotieläintuotantoa ja tuottajia kohtaan” ja kyseessä olevan ”paitsi kunnianloukkaus myös kiihotus yhtä ammattiryhmää vastaan”.² Jopa arkkipiispa Tapio Luoma otti kohuun kantaa toteamalla maataloustuottajien tuotumuksen olevan oikeutettua.³ Kohun seurauksen kolumni päädyttiin poistamaan *Kirkko ja kaupunki* -lehden verkkosivuilta, josta seurauksena Julkisen sanan neuvosto antoi lehdelle langettavan päätöksen.⁴

Kuulan kolumni ja siitä syntynyt kohu on oiva esimerkki siitä, miten eläimet ja suhtautuminen niihin jakavat ihmisten mielipiteitä. Oikeammin saattaisi olla sanottu, että jako perustuu useimmiten siihen, mihin tarkoitukseen eläimen koetaan olevan. Osalle eläimet ovat lemmikkejä ja verrattavissa jopa omiin lapsiin, toiset taas näkevät eläimet vain tuotannollisessa arvossa niiden tuottaessa ihmisille elintarvikkeita kuten maitoa ja lihaa. Harva länsimainen ihminen hyväksyisi koiran eli ihmisen parhaan ystävän kasvattamisen lihansaanti tarkoituksessa. Sen sijaan sikojen, lehmien ja kanojen kasvattaminen ihmisen tarpeisiin pidetään täysin normaalina. Yhteiskunnassa käydään aika ajoin keskustelua siitä, missä määrin ihmisellä on oikeus hyötyä eläimistä ja missä eettisyyden rajat menevät. Eettisyyden lisäksi keskustelussa on nähtävissä niin taloudellisia, kulttuurillisia ja ilmastollisia näkökulmia.

Eläinten hyvinvointiin, suojeluun ja oikeuksiin liittyvät kysymykset (jatkossa eläinpoliittiset kysymykset) kytkeytyvät poliittisen päätöksenteon alaisuuteen, koska yhteiskuntamme lait määrittävät sen, mitä eläimille voidaan tehdä. Poliittisia jakolinjoja on perinteisesti esitetty taloudellisesta näkökulmasta oikeisto–vasemmisto-jaottelulla ja nykyisin tämän jaottelun yhteyteen on noussut

¹ ”Eläinten teollinen käyttö muistuttaa Saatanan tuhotekojä – Jeesuksen seuraaja ei voi osallistua nykyiseen kaltoinkohteluun”, *Kirkko ja Kaupunki* 18.1.2021.

² ”MTK:n Marttila papin kohukolumnista: ”Tyrmistyttävä hyökkäys suomalaista kotieläintuotantoa ja tuottajia kohtaan””, *Maaseudun Tulevaisuus* 23.1.2021.

³ ”Arkkipiispa Tapio Luoma ottaa kantaa papin kohukirjoitukseen: ”Kirkon tehtävänä ei ole syyllistää maatalouselinkeinon harjoittajia””, *Maaseudun Tulevaisuus* 22.1.2021

⁴ Julkisen sanan neuvosto 7.4.2021: Päätös 7577/EJ/21.

merkittäväksi tekijäksi myös jaottelut arvoliberaaleihin ja -konservatiiveihin sekä kansallismielisiin ja globaalimmin ajatteleviin.⁵ Millaisia näkemyksiä puolueilla on eläinpolitiikasta? Millainen jaottelu eläinpolitiikan perusteella on mahdollista tehdä suomalaisista puolueista? Asettuuko taloudellinen näkemys, työllisyysaste, elinkeinovapaus tai aluepolitiikka eläinten hyvinvoinnin ja oikeuksien edelle vai ovatko eläimet verrattavissa ihmisiin oikeudessaan elämäänsä? Näihin kysymyksiin esittän vastauksia tässä Pro gradu -tutkielmassa, jossa käsittelem suomalaisten puolueiden ja kansanedustajien eläinpoliittisia näkemyksiä vuodesta 1990 vuoteen 2020.

*Tähän saakka turkisten vastustajat ovat iskeneet lähinnä pääkaupunkiseudulla turkiksia myyviin liikkeisiin. Nyt sota on siis siirtynyt tarhoille. Sabotaasiin valmis liike on muodostunut tarhoille vakavaksi uhaksi.*⁶

Aikarajaukseni alkaa 1990-luvulta, koska tuolloin radikaali eläinoikeusaktivismi nousi Suomessa suuresti esille turkistarhaiskujen johdosta. Eläinpoliittiset kysymykset ovat aiheena laaja. Olen rajannut tarkasteluni kohdistumaan erityisesti turkistarhaukseen ja tuotantoeläimiin kohdistuneihin näkemyksiä ja näkemysten muutoksiin suomalaisten puolueiden keskuudessa vuosien 1990–2020 välillä sekä yksittäisten kansanedustajien samaisena ajanjaksona eduskunnassa esille nostamiin näkemyksiin. Molemmat näistä teemoista ovat ajankohtaisia, koska turkistarhauksen kieltämisestä keskustellaan usein ja sen tiimoilta on tehty kansalaisaloitteet vuosina 2013 ja 2023, joista molemmat keräsivät tarvittavan 50 000 allekirjoittajan määrän – jälkimmäinen vain vuorokaudessa.

Turkistarhaukseen liittyvien kyselyaineistojen tulos ja etenkin niiden tulkinta on hyvin riippuvainen asiaa esille nostavasta tahosta. Esimerkiksi eläinoikeusjärjestö Animalian 2020 tekemän eläinoikeusgallupin mukaan 62% pitää tarhattujen eläinten tappamista turkin vuoksi vääränä ja 76% katsoo, ettei turkistarhausta tulisi tukea julkisista varoista.⁷ Suomen Turkiseläintenkasvattajain Liiton vuonna 2023 Taloustutkimuksella teettämän kyselyn mukaan puolestaan 46% kannattaa suomalaista sertifioitua turkiskasvatusta ja lähes neljä viidestä suhtautuu myönteisesti luonnonmateriaalien käyttöön vaatetuksessa.⁸

Tuotantoeläimiin liittyvä keskustelu on puolestaan noussut esille mm. ilmastonmuutoksen vastaisen taistelun myötä keskusteltaessa mm. teuraskarjan aiheuttamista ilmastopäästöistä. Nämä kaksi edellä mainittua pääteemaa tuovat laajasti esiin eläinpolitiikan monia ulottuvuuksia, eettisyyttä,

⁵ Mickelsson 2021, 326.

⁶ Yle Areena: Uusikaarlepyyn turkistarhaisku 1995.

⁷ Lahtinen 2021, 8–10.

⁸ FIFUR – Suomen Turkiseläintenkasvattajain Liitto ry: Tilastot 2023, 8–10.

taloudellisuutta ja ilmastovaikutuksia. Tutkimus tulee luomaan laajan kuvan siitä, miten puolueiden ja poliitikkojen suhtautuminen on muuttunut yhteiskunnan muuttuessa.

Tuon tutkimuksessa laajalti esille eri puolueiden näkemyksiä enkä halua rakentaa vastakkainasettelua vain kaikista kauimpana toisistaan olevien puolueiden välille. Olen päätenyt valitsemaan seuraavat puolueet näkemyksineen tutkimukseni kohteeksi: Kansallinen Kokoomus, Perussuomalaiset (vuoteen 1995 Suomen Maaseudun Puolue), Suomen Keskusta, Suomen ruotsalainen kansanpuolue, Suomen Sosialidemokraattinen Puolue, Vasemmistoliitto ja Vihreä Liitto. Kyseiset eduskuntapuolueet ovat saavuttaneet yli 90% kannatuksen kaikissa tutkimusjakson aikana käydyissä eduskuntavaaleissa. Onkin helppoa todeta niiden näkemyksille löytyvän merkittävää tukea äänestäjiltä ja näin ollen niiden voisi ajatella heijastelevan laajaa osaa äänioikeutetuista.

2. Tutkimuksen lähtökohdat

2.1 Tutkimuskysymys, aineisto ja metodit

Tutkimukseni lähtökohtana on tutkia suomalaisten puolueiden näkemysten kehitystä eläinten hyvinvoinnin, suojelun, oikeuksien ja yksittäisenä esiin nousevana teemana turkistarhauksen näkökulmasta. Tähän pohjaidean antaa eläinasialiikkeen aikaansaama konflikti, johon suomalaisten poliittisten puolueiden on pitänyt muodostaa kantansa. En siis lähesty eläinpoliittisia kysymyksiä filosofista tai rikosoikeudellisesta näkökulmasta vaan esimerkkinä puolueiden ajaman politiikan muuttumisesta ja ajan myötä tapahtuvasta muutoksesta. Vaikka eläinoikeusfilosofia ei ole tutkimukseni pääpainopisteenä, on silti hyvä tiedostaa filosofiset näkökulmat, jotka ovat vaikuttaneet eläinasialiikkeen kehitykseen ja ylipäätään siihen, että eläinoikeudet ovat nousseet yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Tutkimukseni käsittää suomalaisten puolueiden ja kansanedustajien eläinpoliittisten näkemysten ja suhtautumisen turkistarhaukseen kehittymisen vuosien 1990–2020 välisenä ajanjaksona. Eläinpoliittisten kysymysten lisäksi tutkimukseni aihepiiristä on mitä todennäköisimmin nähtävissä puolueiden suhtautuminen eläineettisten kysymysten lisäksi taloudellisiin ja ilmastollisiin konflikteihin. Rauli Mickelsson on teoksessaan *Suomen puolueet – vapauden ajasta maailmantuskaan* tuonut esiin konfliktien merkityksen suomalaisen puoluejärjestelmän kehityksessä ja puolueiden syntyemisessä. Konfliktit voivat usein jakaa puolueita myös sisältäpäin. Mickelssonin mukaan länsimaissa sosioekonominen ristiriitaisuus ja siihen liittyvät intressit (esim. työläinen–työnantaja) ovat olleet merkittävämpiä kuin arvoihin liittyvät katsomukselliset ristiriidat.⁹ Maailman muuttuessa

⁹ Mickelsson 2021, 31–32.

puolueiden tulee ottaa kantaa uusiin kysymyksiin, joihin ei vanhasta ideologisesta pohjasta ole aina suoraan johdettavissa selkeää kantaa. Kuitenkaan kaikki yhteiskunnan konfliktit eivät ole synnyttäneet uusia puolueita.¹⁰ Oman tutkimusajankohtani ja aiheeni kohdalla on puolueista mainittava ympäristökonfliktin myötä syntynyt Vihreä Liitto, joka rekisteröitiin puolueeksi vuonna 1988 ja vuonna 2016 puoluekisteriin hyväksytty Eläinoikeuspuolue, joka nimensä perusteellakin on nähtävissä eläinoikeuskonfliktista syntyneenä.

Puolueen kollektiivisubjektinäkökulma ja tutkittava ajanjakso kätkevät sisäänsä vahvan ristiriidan, joka perustuu yleiseen poliittiseen kehitykseen. 1980- ja 1990-luvuilta alkaen puolueiden on väitetty muuttuneen mediapuolueiksi ja politiikan on alettu nähdä selvästi henkilöityvän ja muuttuvan yksilökeskeisemmäksi. Yksilö ja etenkin puolueen puheenjohtaja on noussut selkeästi puolueen keulakuvaksi, jolloin puolueen näkyvyys kollektiivisubjektina on haihtunut. Puolueista on tullut enemmän politiikan teon paikkoja, kuin varsinaisia politiikan tekijöitä ja puolueorganisaatioiden roolia ovat syrjäyttäneet erilaiset ehdokkaiden omat kampanjatiimit.¹¹ Jäsenmäärän ja sitä kautta saatavien jäsenmaksujen vähenemisen myötä puolueet ovat kytkeytyneet yhä enemmän valtioon puoluetuen yleistymisen myötä. Tämä kehitys on puolestaan heikentänyt puolue-eliitin ja tavallisten jäsenten muodostaman kentän välistä yhteyttä.¹² Yksilöitymisen aika on nähtävissä myös siinä, millaisia ihanteellisia ehdokkaita puolueet – joilla on lähes täydellinen monopoliasema ehdokashankinnassa¹³ – ovat halunneet; asiansa osaavia, hyväkäyttöisiä, mediaa ymmärtäviä ja aktiivisia tiedotusvälineisiin nähden.¹⁴

1990-luvulla sähköisestä mediasta tuli yhä keskeisempi vaalikampanjoinnin väline ja eduskuntavaalit alkoivat muuttua yhä enemmän puoluejohtajiin henkilöityviksi pääministerivaaleiksi. Tämä muutos vaikutti myös siihen, että menestyksen puutteessa kynnys vaihtaa puoluejohtoa laski.¹⁵ Vuoden 2000 perustuslakimuutoksen myötä pääministerin aseman merkityksen kasvaessa on esitetty näkemystä, että eduskuntavaaleista on tullut enenevässä määrin pääministerivaalit.¹⁶ Esimerkkinä henkilöityneestä pääministeripainotteisesti politiikasta on SDP:n puheenjohtaja Antti Rinteen ennen vuoden 2019 eduskuntavaaleja lihaverokommenteillaan aiheuttama pieni muotoinen kohu, joka perustui Rinteen henkilökohtaiseen vaalikonevastaukseen ja verbaaliseen kompurointiin vaalitentissä.

¹⁰ Mickelsson 2021, 31.

¹¹ Mickelsson 2021, 265–266, 248.

¹² Koskimaa 2017, 115.

¹³ Mickelsson 2021, 266.

¹⁴ Niemi 2016, 177.

¹⁵ Niemi 2016, 206, 216–217.

¹⁶ Railo & Ruuhonen 2016, 235.

Iltapäivälehdissä Rinne ajautui tapauksen vuoksi jokseenkin kiusalliseen tilanteeseen, koska hänen vaalikonevastauksensa ei ollut täysin yhtenevä puolueen kannan kanssa.¹⁷

Tutkimuksen pääasiallinen aineisto koostuu puolueiden vuosina 1990–2020 julkaisemista ohjelmista, joihin olen laskenut kuuluvaksi puolue-, vaali-, periaateohjelmat kuin myös sektorikohtaiset ohjelmat ja kansanedustajien samalla ajanjaksolla eduskunnassa esittämistä kirjallisista kysymyksistä (KK) ja lakialoitteista (LA). Edellä mainittuja valtiopäiväasioita ja -asiakirjoja olen etsinyt eduskunnan sähköisen hakupalvelun kautta rajaamalla asiasanoiksi ”eläinsuojelu” tai ”turkistarhaus”. Puolueiden ohjelmista koostamani aineiston olen koonnut kunkin vuosikymmenen osalta taulukoksi, joka sisältää määrät siitä, kuinka monessa ohjelmassa puolue on kuutta eri teemaa tuonut esille; eläinten hyvinvointi, suojelu tai oikeudet, kalastus ja metsästys, maatalous, tuotantoeläimet, turkistarhaus ja ympäristö. Näiden laajojen taulukoiden tavoitteena on hahmottaa sitä, kuinka merkittävänä kokonaisuutena eläinten hyvinvointi, tuotantoeläimet tai turkistarhaus näyttäytyvät verrattuna esimerkiksi ympäristökysymyksiin. Kansanedustajien kirjalliset kysymykset olen jakanut samalla tavoin, mutta teemat eroavat: eläinkokeet, eläinaktivismi, lemmikkieläimet, luonnonvaraiset, tuotantoeläimet, turkistarhaus, yleinen eläinsuojelu ja -lainsäädäntö. Myös näiden määritelmien avulla pyrin tuomaan esille sitä, millaisesta kokonaisuudesta eläinpolitiikkaan liittyvässä keskustelussa on kyse ja kuinka suuri osa aiheista lopulta varsinaisesti käsittelee eläinten hyvinvointia. Huomionarvoisena erona on, että ohjelmien osalta yksi ohjelma on voinut sisältää useita teemoja, jolloin se on laskettu mukaan jokaisen teeman kohdalla erikseen. Kirjallisten kysymysten kohdalla olen päättänyt laskemaan kysymyksen taulukkoon mukaan vain kerran sen teeman alle, joka ensisijaisesti kysymyksen luonnetta kuvaa.

Tutkimusaineiston pohjalta vertailen eri puolueiden ja kansanedustajien käsityksiä niin määrällisesti kuin laadullisesti. Määrällisessä tarkastelussa tuon esille niin absoluuttista kuin suhteellistakin tarkastelua siitä, mitkä puolueet ovat käsitelleet eniten eläinpoliittisia kysymyksiä. Olen jakanut tutkimusajanjaksoni kolmeen osaan; 1990–1999, 2000–2009 ja 2010–2020. Näin tarkastellen pystyn hahmottamaan myös eläinpoliittisen keskustelun aktiivisuuden muutoksia ja sitä, mitkä teemat kulloinkin ovat nousseet eniten esille. Laadullisessa tarkastelussa kiinnitän huomiota siihen, millaisia aiheita puolueiden ohjelmat nostavat esille ja minkälaiset diskurssit osoittautuvat tyypilliseksi kullekin puolueelle kansanedustajineen.

¹⁷ ’Rinteen kanta lihaveroon herätti tunteita Ylen tentissä – Sipilä: "Antti, älä pliiis sellaista esitä"’ *Ilta-Sanomat* 15.3.2019; ’Rinne: "En kannata lihaveroa - mutta päästöjen pitää näkyä ulkomaisen lihan hinnassa"’ *Iltalehti* 17.3.2019.

Tutkittava ajanjakso 1990–2020 kätkee sisäänsä ristiriidan, joka perustuu yleiseen poliittiseen kehitykseen, kun politiikassa toimimisen on ajateltu muuttuvan yksilökeskeisemmäksi.¹⁸ Siksi koen tärkeäksi käsitellä aihetta niin puolueen kollektiivisubjektin näkökulmasta kuin yksittäisten edustajien kautta. Yhdistämällä puolueiden ohjelmissaan esittämiä periaatteellisia näkemyksiä siihen, miten puolueen kansanedustajat toimivat käytännössä parlamenttityössään, uskon tuovani näkyväksi niin puolueiden isoja linjoja kuin senkin, että puolueet eduskuntaryhmineen koostuvat yksilöistä, joilla on erilaisia keskenään – ja jopa puolueen kanssa – ristiriitaisia näkemyksiä tietyistä politiikan kysymyksistä.

Joitakin tutkimukseni kannalta merkittävimpiä teoksia mainitakseni nostan esiin eläinoikeuskysymysten filosofisesta näkökulmasta Peter Singerin 1975 ensi kertaa julkaistun *Oikeutta Eläimille* ja Leena Vilkan teoksen *Eläinten tietoisuus ja oikeudet*. Eläinasialiikkeen kohdalla merkittävää taustakirjallisuutta ovat Animalian ja SEY Suomen eläinsuojelun historiikit *Jonkun on uskallettava katsoa – Animalian puoli vuosisataa*¹⁹ ja *Sata vuotta eläinten puolesta*²⁰. Suomalaisen yhteiskunnan laajasta kehityksestä kertova *Tasavallan tiellä: Suomi kansalaissodasta 2010-luvulle*²¹ auttaa pohjustamaan ympäröivän yhteiskunnan muutosta, joka tutkimusajanjaksolla on tapahtunut. Myös muut eläinasialiikettä käsittelevät ja puolueiden historiasta kertovat teokset ovat merkittäviä eläinasialiikkeen ymmärtämisen sekä puolueiden eläinpoliittisten kantojen suhteuttamissa laajemmin niiden edustamaan ajatusmaailmaan.²²

2.2 Eläinoikeusfilosofia ja eläinasialiikkeen historia

2.2.1 Suojelua vai oikeuksia?

Eläinoikeusfilosofisesta näkökulmasta katsottuna merkittävänä määrittävänä tekijänä on esitetty eläinten tietoisuuden ja kivun tuntemiseen liittyvät seikat. Eläinoikeusfilosofit ovatkin esittäneet keskenään hyvin ristiriitaisia näkemyksiä eläinten tietoisuuden ja kivun tuntemisen tasoista.

Filosofi Peter Singerin vuonna 1975 (1. painos) ja 1990 (2. painos) julkaistu ja suomalaisen eläinsuojelujärjestö Animalian toimesta vuonna 1991 suomennettu teos *Oikeutta eläimille* (alkup. *Animal Liberation*) on eläin keskustelun klassikko. Singer piti käyttämäänsä liberation -termiä lievempänä

¹⁸ Mickelsson 2021, 265.

¹⁹ Aarnipuu 2011.

²⁰ Nieminen 2001.

²¹ Meinander 2012.

²² Mm. Juppi 2004, Lundblom 2016, Remes 2007, Karimäki 2022.

kuin oikeuksista (rights) puhumista.²³ Hänen mukaansa eläimet pyrkivät välttämään kipua, ja siksi kivun tuottaminen mille tahansa tuntevaan kykenevälle on väärin.²⁴

Kun kysymys on kivun tuottamisen oikeutuksesta, ei ole merkitystä olennon itsetajuisuudella, kyvyllä pohtia tulevaisuutta, toiveilla, haaveilla tai kyvyllä luoda suhteita toisten kanssa – kipu on kipua, oli sitä kokevalla olennolla sitten mitä muita kykyjä tahansa kivuntuntokyvyn lisäksi. Mutta kun kysymys on hengen riistämisestä, näillä ominaisuuksilla on merkitystä. Voidaan perustellusti väittää, että abstraktiin ajatteluun, tulevaisuuden suunnittelemiseen ja kehittyneeseen viestintään kykenevän itsetajuisen olennon henki on arvokkaampi kuin sellaisen olennon, jolta nämä kyvyt puuttuvat.²⁵

Tappamisen oikeutuksen osalta Singerin voi katsoa pitäneen olennaisena tietoisuuden tasoa, jota hän yritti hahmottaa käyttämällä ihmislajia esimerkkinä:

Jos joutuisimme päättämään, pelastammeko normaalin vai vaikeasti kehitysvammaisen ihmisen hengen pelastaisimme luultavasti normaalin. Mutta jos meidän olisi valittava, kumman säästämme kivulta – kuvitelkaamme, että molemmilla on tuskallisia, muttei hengenvaarallisia haavoja ja että meillä on kipulääkeannos, joka riittää vain yhdelle – ei ole läheskään yhtä selvää kumpi meidän pitäisi valita. Sama pätee muiden lajien jäseniin. Kipu on sinänsä paha asia riippumatta siitä, mitä muita ominaisuuksia siitä kärsivällä olennolla on kuin kivuntuntokyky. Olennon hengen arvoon sen muut ominaisuudet sen sijaan vaikuttavat.²⁶

Singer katsookin, että enemmän ymmärtävällä olennolla on tulevaisuuden päämääriä, joten tappaminen vie siltä mahdollisuuden päämäärien täyttymiseen, kun taas ymmärtämättömän olennon kohdalla menetystä ei seuraa – ja tästä syystä useimmiten ihmisen henki ajaa eläimen hengen edelle.²⁷ Suomalainen ympäristöfilosofi Leena Vilkka on omalta osaltaan tulkinnut, että Singer hyväksyi eläinten tappamisen, koska ei pitänyt varmana eläinten intressiä oman elämänsä säilymisestä.²⁸

Toinen merkittävä eläinasioihin paneutunut filosofi Tom Regan puolestaan painotti näkemystä eläinten itseisarvosta (inherent value). Hänestä eläimillä on oikeus elämäänsä kuten ihmisilläkin, ja etenkin oikeus elää irrallaan ihmisten taloudellisista tai muista hyötymistarkoituksista. Näin ollen hänen mielestään kaikki eläinten hyväksi käyttäminen kuten eläinkokeet, eläintalous ja metsästys

²³ Vilkka 1996, 145–146.

²⁴ Singer 1990, 35.

²⁵ Singer 1990, 22.

²⁶ Singer 1991, 22.

²⁷ Singer 1991, 22–23.

²⁸ Vilkka 1996, 106.

tulisi kieltää.²⁹ Toisaalta Regan on myös esittänyt, että ihmisen henki menee lopulta eläimen hengen edelle ja käyttänyt esimerkkinä koiria ja ihmisiä sisältäväsä uppoavaa laivaa.³⁰

Leena Vilkka on kritisoinut Reganin edellä esittämää poikkeusta yhtäläisestä itseisarvosta ihmisen hyväksi. Vilkka itse näkee, että laivalla olevat koirat eivät ole siellä omasta tahdostaan, vaan ihmisten hallinnasta johtuen. Hänen mukaansa ihmisen olisi huolehdittava ensisijaisesti heikoimmassa asemassa olevista eli tässä tapauksessa asettamalla koirat etusijalle. Vilkan itsensä mukaan eläinten itseisarvon näkökulmasta eläinten kaikkinaista hyväksikäyttöä tulisi pitää moraalisesti tuomittavana.³¹

Vuonna 2016 perustetun eläinoikeuspuolueen näkökulma tuo oman osansa keskusteluun siitä, miten eläimiä tulisi kohdella. Puolue katsoo tavoitteekseen kaikkinaisen riiston lopettamisen ja eläinsuojelu toimii tässä ikään kuin väliasteena:

Suomen Eläinoikeuspuolueen päämääränä on edistää kaikkien eläinten oikeudenmukaista kohtelua, lisätä tietoisuutta aihealueen epäkohdista sekä tukea eläin- ja ympäristöeettisten vaihtoehtojen tarjontaa. Lopullinen päämäärämme on kaiken eläinten riiston lopettaminen. Koska se ei tapahdu hetkessä, tavoitteen saavuttamiseksi on käytössä kaksi keinovalikoimaa: eläinten olojen parantaminen (niin sanottu eläinsuojelu) sekä eläintuotteista luopumisen ja niiden korvaamisen edistäminen lainsäädännöllisten ja hallinnollisten toimenpiteiden sekä kansalaisten tiedottamisen ja valistuksen avulla.³²

Edellä esiintuodut näkökulmat huomioiden katson, että yksinkertaisesti esitettynä ja tämän tutkimuksen tarpeet täyttävänä lähtökohtana on, että eläinsuojelullisesta näkökulmasta eläimille ei saa aiheuttaa kipua, mutta sen myötä ei täysin kiistetä ihmisten oikeutta käyttää eläimiä hyödykseen. Eläinoikeusnäkökulma sen sijaan asettaa eläimet ihmisten tavoin toimijoiksi, joilla on sekä oikeuksia että oikeus olla vapaita ihmisten tarpeista ja hyväksikäytöstä.

2.2.2. Suomalainen eläinasialiike: Radikalismia, ristiriitoja ja asiantuntijuutta

Eläinten suojeluun keskittyviä yhdistyksiä, kuten Maj Föreningen ja Helsingin Eläinsuojeluyhdistys oli perustettu jo 1800-luvulla. 1900-luvun alussa eläinsuojelijoiden keskuudessa etenkin kysymys suhtautumisesta eläinten tieteellisen räikkäyksen eli nk. vivisektioon, jonka vastineena voidaan nykyielessä pitää eläinkokeita. Vivisektion vastustamisen pohjalta perustettiin Uudenmaan

²⁹ Vilkka 1996, 106–109 mukaan.

³⁰ Vilkka 1996, 146 mukaan.

³¹ Vilkka 1996, 146–148.

³² Eläinoikeuspuolue: Periaateohjelma (2016).

Eläinsuojeluyhdistys, joka vaihtoi vuonna 1907 nimekseen Suomen Eläinsuojeluyhdistys (nyk. SEY Suomen eläinsuojelu).³³

Käytännössä eläinlainsäädäntöä ei 1900-luvun alkuvuosikymmeninä juurikaan ollut paitsi pääasiassa asetustasoisena sakkorangaistuksen uhalla. Yksi esimerkki 1900-luvun alun eläinlainsäädännöstä on elokuussa 1902 annettu Keisari Nikolai II:n Suomen senaatin esityksestä hyväksytty asetus ”siitä mitä kotieläimiä teurastettaessa on vartenotettava.”³⁴ Eläinten tainnutusvaatimuksesta saivat kuitenkin erioikeuden juutalaiset uskontonsa perusteella 1903. Juutalaisessa teurastavassa – sektauksessa – tajuissaan olevan eläimen valtimot katkaistaan ja eläin kuolee vähitellen veren valuessa pois. Vuonna 1909 eläinsuojelijoiden aktiivisten toimien ansiosta sektaus kiellettiin, mutta kielto osoittautui vain väliaikaiseksi voitoksi, sillä erityislupa myönnettiin jälleen vuonna 1913.³⁵ Tuon asetuksen ohjeistusta Suomen Eläinsuojeluyhdistys levittikin mm. kuvaesimerkein *Eläinten Ystävä*-lehdessään.³⁶ Vaikka aluksi kansanvalistaminen eläinasialiikkeen tärkein toimimuoto myös lainsäädäntöön haluttiin vaikuttaa. Aiempaan lainsäädäntöön, jossa rangaistavaa oli vain omaan tai toisen eläimeen kohdistettu julmuus tuli muutosta vuonna 1908, kun naisliikkeen vahvalla myötävaikutuksella eduskunta hyväksyi uuden asetuksen, jossa huomioitiin huolimattomuus ja hoidonpuute sekä eläimet itsessään tulivat suojatuiksi riippumatta omistusoikeudesta.³⁷

Ensimmäistä eläinsuojelulakia saatiin Suomessa kuitenkin odottaa vuoteen 1934 asti. Laissa kiellettiin muun muassa kotieläinten tarpeeton ja liiallinen kurittaminen sekä määrättiin teurastuksen suorittamisesta.³⁸ Eläinsuojeluyhdistyksen esittämistä vaatimuksista vivisektion, sirkusten ja sektauksen kieltämistä ei kuitenkaan toivotussa muodossa lakiin hyväksytty. Periaatteessa laki kielsi sektauksen, mutta se sallittiin edelleen uskonnollisin syin.³⁹ On siis selvää, että ihmisten oikeudet uskonnolliskulttuuristen toimien harjoittamiseen asettuivat lainsäätäjillä korkeammaksi prioriteetiksi kuin eläimille tuskallisten toimenpiteiden välttäminen.

Toisen maailmansodan jälkeisessä talouskasvun ajassa koe-eläinten käyttö lisääntyi ja Suomessa koe-eläinten käyttöä vastustamaan perustettiin 1960-luvulla alaosasto Pohjoismaiden liittoon tuskallisten eläinkokeiden vastustamiseksi.⁴⁰ Vuonna 1968, jo muutaman vuoden jatkuneen nimikeskustelun jälkeen yhdistyksen nimeksi päätettiin vaihtaa Koe-eläin suojelu ry.⁴¹ Suomen

³³ Aarnipuu 2011, 20–25; Nieminen 2001, 34, 100.

³⁴ Nieminen 2001, 59.

³⁵ Nieminen 2001, 61–62.

³⁶ Nieminen 2001, 57.

³⁷ Nieminen 2001, 65–66.

³⁸ Aarnipuu 2011, 24–25.

³⁹ Nieminen 2001, 100.

⁴⁰ Aarnipuu 2011, 27–34.

⁴¹ Aarnipuu 2011, 57–58.

Eläinsuojeluyhdistyksessä puolestaan heräsi laaja huoli maatalouden uusista tuotantotavoista eli nk. tehotuotannosta. Yhdistyksen puheenjohtaja kutsui tehotuotantoa ”nykyajan pahimmaksi eläinräkkäyksen ilmenemismuodoksi”.⁴²

Huolimatta siitä, että itsekin pyrin hahmottamaan eläinasialiikettä moninaisuudestaan huolimatta yhtenäisenä liikkeenä, on huomattava, ettei suomalaisella eläinasiakentällä ollut täydellistä konsensusta ajettavista asioista. Esimerkkinä mainittakoon Suomen eläinsuojeluyhdistyksen puheenjohtajan Eero Corellin 1960-luvulla esittämät kriittiset kannat eläinkokeiden täydelliseen kieltämiseen. Corellin mielipide oli, että täydellinen eläinkoekielto tietäisi vakavia ongelmia terveydenhoidon parissa ja korosti koe-eläimien armeliasta kohtelua. Eläinkokeista tulikin aihe, joka jakoi suomalaisia eläinsuojelijoita, toiset tuomitsivat ne eettisistä syistä ja toiset kokivat lääketieteellisen hyödyn merkittäväksi, mutta edellyttivät tarpeettomien kärsimysten välttämistä.⁴³

1960-luvun toimintaa ei voida kutsua sanan varsinaisessa merkityksessä eläinoikeusliikehdinnäksi. Tuolloin ei vielä painotettu eläinten oikeutta lajityypilliseen elämään vaan eläinten suojelu oli enemmänkin ystävyyden osoittamista eläimiä kohtaan, rääkkäämisen vastustamista ja koe-eläinten olojen parantamista.⁴⁴ Suomen alaosastosta Pohjoismaiden liittoon tuskallisten eläinkokeiden vastustamiseksi matkansa aloittanut ja nykyisin Animalia nimellä toimivan organisaation historiikin kirjoittaja Tanja Aarnipuun kommentti 1960-luvusta onkin omiaan avaamaan näkymiä tuon ajan todellisuuteen eläinten hyvinvoinnista:

*Se, että vahva halu edes hiukan parantaa eläinten oloja ja vähentää suoranaista kidutusta on ollut valtakulttuurista poikkeavaa, kertoo tietenkin karua kieltä 1960-luvun todellisuudesta. Eläinsuojelua myönteisessä valossa käsittelevän artikkelin ilmestyminen suomalaisessa sanoma- tai aikakauslehdessä on 1960-luvulla ollut asia, joka on kirjattu erikseen hallituksen kokouspöytäkirjaan.*⁴⁵

Eläinasialiikkeen kehitys jatkui 1970- ja 1980-luvuilla järjestöllisen työn ja viestinnän kehittämisenä sekä pyrkimyksenä saavuttaa asiantuntija-asemaa. Toiminnan kannalta huomattavaa oli, että niin Koe-eläin Suojelu ry:lle kuin SEY:lle rahoituksen tueksi saatiin valtionapua.⁴⁶ Myös koululaisiin kohdistettiin valituskampanjoita ja Suomen Eläinsuojeluyhdistys oli saanut vuonna 1975 suoje-
lijän valtakunnan korkeimmalta tasolta – presidentti Urho Kekkosen.⁴⁷ Samaan aikaan, kun

⁴² Niemin 2001, 154.

⁴³ Nieminen 2001, 158–160.

⁴⁴ Aarnipuu 2011, 41.

⁴⁵ Aarnipuu 2011, 41.

⁴⁶ Aarnipuu 2011, 79–85, 100.

⁴⁷ Nieminen 2001, 167–168.

jäsenmäärät kasvoivat, myös viestintä alkoi kehittyä. Koe-eläin Suojelu ry:n perustama *Koe-eläinten Suojelu* -lehden ensimmäinen numero näki syksyisen päivänvalon syyskuussa 1975. Samaisena vuonna televisiossa esitetty eläinten julmasta kohtelusta kertonut *Ei voi olla totta!* -ohjelma tavoitti monia suomalaisia ja toi uusia jäseniä eläinasialiikkeen piiriin. Koe-eläin Suojelu ry:n kehitystä ammattimaisempaan viestintään aiempaan sokeeraavaan ja mahdollisesti moraalisen sokin aiheuttavaan viestintää verrattuna edustivat kesäkissa-aiheinen ja kampanja tekoturkisten puolesta eläinturkiksia vastaan.

Viestinnän vaikutus näkyi 1980-luvulle tultaessa, kun suomalaiset olivat havahtuneet etenkin kosmetiikkateollisuuden eläinkokeisiin ja kehittyi kysyntää tuotteille, joita Suomessa ei juurikaan ollut tarjolla. Se, mikä vaikutus esimerkiksi Koe-eläin Suojelu ry:n jäsenlehdessä julkaistulla kosmetiikan mustalla ja valkoisella listalla oli, jääköön lukijan omaksi arvioksi. Vaikuttaminen ei voinut jäädä täysin näkymättömäksi poliitikoillekaan, koska 1979 silloiselle eduskunnan puhemiehelle Ahti Pekkalalle luovutettiin noin 100 000 allekirjoituksen lista eläinsuojelulain uudistamisen puolesta.⁴⁸

1980-luvulla eläinasialiikkeen toiminta alkoi maailmalla muuttaa muotoaan ja päätä nosti suora toiminta. Kansalaistottelemattomuutta ja julkisuuden henkilöitä työssään hyödyntänyt PETA⁴⁹ oli perustettu vuonna 1980. Osa eläinasialiikkeestä oli valmis astumaan pois kansalaistottelemattomuudesta suoraan toimintaan, esimerkkinä englantilainen Animal Liberation Front (ALF). Myös ALF:n sisällä jakoa aiheutti väkivallattomuuden hyväksyminen ja liikkeeseen kytkettyjen pommi-iskujen, kuten vuonna 1982 eläinkokeita tehneille lääkäreille lähetettyjen kirjepommien, väitettiin olevan Animal Rights Militia (ARM) -ryhmän tekemiä, vaikka poliisin näkemyksen mukaan kyseessä ei ole itsenäinen järjestö vaan samat henkilöt toimivat niin ALF:ssa kuin ARM:ssa.⁵⁰ Suomessa radikalisoitumista seurattiin pääasiassa sivusta, vaikka 1980-luvullakin tapahtui yksittäisiä turkisalaan kohdistuneita sabotointeja. Lähinnä suomalaisen eläinasialiikkeen parissa huoletti loisiko radikaalien toiminta negatiivista suhtautumista kaikkeen eläinsuojeluun. Suomen Eläinsuojeluyhdistyksen *Eläinten ystävä* -lehdessä puolestaan paheksuttiin englantilaisten minkkivapautuksia tarhoilta ja koe-eläimiä käytettyjen beaglejen vapauttamista laboratorioista:

*Suomalaisesta eläinsuojelusta keskusteltaessa pitäisi olla selvää, että tämäntapainen väkivaltainen, fanaattinen toiminta ei Suomessa saa jalansijaa.*⁵¹

⁴⁸ Aarnipuu 2011, 79–83.

⁴⁹ People for the Ethical Treatment of Animals.

⁵⁰ Aarnipuu 2011, 92; Vilkkä 1996, 103–104.

⁵¹ Aarnipuu 2011, 93; Nieminen 2001, 203.

Yhden esimerkin suomalaisen liikkeen keskinäisestä kilpailusta osoittaa se, että Koe-eläinten Suojelu ry:n hallitus paheksui Suomen Eläinsuojeluyhdistyksen lehden raporttia, koska siinä ei kerrottu eläimille tehtävästä väkivallasta. Vaikka eläinasialiike pysyikin Suomessa maltillisena niin pieniä merkkejä mahdollisesta radikalisoitumisesta sikäli oli näkyvissä, että turkisteollisuuden kohdistui joitain yksittäisiä sabotointeja, mutta pääasiassa nämä eivät valtamediassakaan herättäneet sen suurempaa huomiota, vaikkakin eläinasiat olivat pikkuhiljaa nousemassa myös valtamediassa yhä enemmän esille.⁵² Yhä suuremmalla näkyvyydessä oli taustalla mielikuvitukselliset mielenosoitukset, konsertit ja julkkisjäsenten käyttö viestinnässä.⁵³

Koe-eläin suojelu ry:n nimeksi vaihtui vuonna 1990 Eläinsuojeluliitto Animalia.⁵⁴ Hieman ennen nimenvaihdosta toteutettu toiminnanjohtajan palkkaaminen oli tärkeänä tekijänä siinä, että Animalia-asta alkoi muovautua uskottava asiantuntijataho ja se alkoikin saada 1990-luvulla enemmän julkisuutta kuin aiemmin.⁵⁵ Nimenvaihdosta edeltäneenä vuonna järjestö oli aloittanut ensimmäisen ison turkistenvastaisen julistekampanja, jonka slogan kuului ”Minä en voi elää ilman turkkia, sinä voit”.⁵⁶ Slogan asetti vastaanottajan pohdinnanalaiseksi ihmisen ja eläimen tarpeet ja näiden välisen ristiriidan. Ihminen ei välttämättä tarvitse turkkia, joka kuuluu eläimelle. Suomen Eläinsuojeluyhdistyksessä suhtautumine turkistarhaukseen oli moninaista. Vuonna 1987 yhdistyksen kanta oli turkistarhauksen saattaminen eläinsuojelullisesti tyydyttävälle tasolle. Eriäviäkin mielipiteitä ilmeni mm. puheenjohtaja Jukka Mikkola, joka on toiminut myös SDP:n kansanedustajana, totesi vuonna 1988 henkilökohtaisena kantanaan, että turkistarhausta on vaikea puolustella.⁵⁷ Myös Suomen Eläinsuojeluyhdistys palkkasi toiminnanjohtajan vuonna 1991, kuten Animalia oli tehnyt hieman aiemmin. Tämän taustalla oli halu kehittää yhdistyksen toimiston työskentelyä ja vapauttaa hallituksen resursseja keskeisistä eläinsuojelukysymyksistä linjaamiseen.⁵⁸

Suomalaisen eläinasialiikkeen sisällä tapahtui 1990-luvulla merkittävää jakautumista sen suhteen millaisia toimintatapoja tulisi käyttää tavoitteisiin pyrittäessä. Perinteiset eläinsuojeluliikkeet SEY ja Animalia eivät hyväksyneet väki- tai ilkivaltaa. Sen sijaan vuoden 1995 keväällä perustettu Oikeutta eläimille -järjestö, joka koki Animalian toiminnan olevan näkyvyydeltään liian vähäistä ja epäkonkreettista, suhtautui iskuihin hyväksyvästi, vaikkei itse niitä harjoittanut. Eläinten vapautusrintamana tunnettu hajanainen yksittäisistä henkilöistä ja soluista koostuva ryhmittymä puolestaan

⁵² Aarnipuu 2011, 92–93.

⁵³ Aarnipuu 2011, 94–96, 102–105.

⁵⁴ Aarnipuu 2011, 33–34, 132.

⁵⁵ Aarnipuu 2011, 131–133.

⁵⁶ Aarnipuu 2011, 118.

⁵⁷ Nieminen 2001, 206–207.

⁵⁸ Nieminen 2001, 195–196.

hyväksyi ja toteutti laittomia iskuja, joiden tarkoituksena oli pelastaa eläimiä turkistarhoista ja koe-eläinlaitoksista tai aiheuttaa haittaa eläimiä hyväksikäyttävien henkilöiden ja yritysten liiketoiminnalle.⁵⁹

Pirita Juppi toi vuonna 2004 julkaistussa väitöskirjassaan esille näkemyksen, että juuri Oikeutta eläimille -järjestön perustaminen mahdollisti eläinoikeuksista kiinnostuneiden järjestäytyneen kollektiivisen toiminnan ja identifioitumisen eläinaktivisteiksi erotuksena eläinsuojelijoihin tai muihin alakulttuureihin.⁶⁰ Eläinaktivisti ja myöhemmin Animalian toiminnanjohtajanakin toiminut Salla Tuomivaara kuvaili tarvetta uuden järjestön perustamiseen seuraavasti:

Mielestämme ei riittänyt, että asiantuntijat pohtivat sitä olisiko mahdollista, että emakko-häkin käyttöä rajoitettaisiin tai että broilerikananpojilta sammutettaisiin valot muutamaksi tunniksi vuorokaudessa ikuisen päivän sijaan. Halusimme tuoda esiin ajattelua, jonka mukaan eläimen yhä voimistuva alistaminen koneen tai raaka-aineen asemaan tulisi ylipäättään kyseenalaistaa.⁶¹

Uuden järjestön muotoutumisen lisäksi vuosi 1995 on jäänyt merkittäväksi ajankohdaksi eläinasiialiikkeen historiassa laittoman aktivismin nousun johdosta. Toukokuun alussa yli kymmenen turkislaikeen ikkunat rikottiin tai töhrittiin Helsingissä. Saman kuun lopulla puolestaan päästettiin satoja kettuja vapaaksi tarhoistaan Uudessakaarlepyyssä ja lähellä Evijärveä. Vuoden aikana vapautettiin kettuja myös Porvoossa, minkä lisäksi tehtiin iskuja koe-eläinkasvattamoon sekä turkistarhoille rehua tuottavien yritysten tiloihin. Uudensakaarlepynn iskuista kiinnijääneet kolme nuorta naista saivat mediassa nimityksen ”kettutyöt”, mikä pehmensi julkisuudessa esillä ollutta kuvaa vaarallisten terroristien tekemistä iskuista.⁶² Laiton toiminta toi liikkeelle paljon enemmän medianäkyvyyttä aiempaan verrattuna ja nosti eläinoikeuskysymykset laajemminkin yleiseen tietoisuuteen, vaikka suurin osa väestöstä suhtautuikin laittomuuksiin kielteisesti.⁶³

Jo aiemmin mainittu ympäristöfilosofi Leena Vilkka on todennut, että media harjoittaa kaksinaismoralismia tuomitessaan terrorismin tai laittoman suoran toiminnan, koska ne päätyvät varmemmin otsikoihin kuin asiallinen eläinoikeuskeskustelu:

Terrorismi ja laitton suora toiminta kovenee, koska media vaatii sitä. Se turtuu tavanomaisuuksiin ja pikkurikoksiin nopeasti. Aktivistit ja terroristit joutuvat keksimään uusia

⁵⁹ Aarnipuu 2011, 147–148; Juppi 2004, 38–42; Lundblom 2016, 26.

⁶⁰ Juppi 2004, 27–28.

⁶¹ Tuomivaara & Purmonen 1998, 30.

⁶² Aarnipuu 2011, 150; Lundblom 2016, 26–27.

⁶³ Konttinen & Peltokoski 2004, 20.

*näyttävämpiä demonstraatioita. Mitä enemmän tuhoa, sitä suurempi julkisuus. Kuka eniten tappaa, sillä on eniten sananvaltaa, sanoo sodan ja median laki.*⁶⁴

Seuraavan kerran aktivistien teot nousivat merkittävällä tavalla julkisuuteen syksyn ja talven 1997–1998 aikana, jolloin huomiota saivat minkkitarhoihin kohdistuneet iskut ja Orimattilassa sattunut selkkaus, jossa turkistarhaaja ampui tunkeutujia haulikolla haavoittaen heistä kolmea.⁶⁵ Nämä iskut näkyivät merkittävällä tavalla myös eduskunnan keskustelussa, joka liittyi häkkitarhauksen kieltämiseen tähdänneestä lakialoitteesta käydyssä keskustelussa sekä etenkin vuosina 1997 ja 1998 tehtyinä kirjallisina ja kyselytunnilla esitettyinä kysymyksinä.⁶⁶ Animalia tuomitsi radikaaliaktivistien iskut, koska se korosti ilkevyydestä ja väkivallasta pidättäytymistä. Sovinnollisesta ja maltillisesta toimintatavastaan huolimatta Animalia joutui vaikeaan tilanteeseen, koska suurimpana eläinsuojelujärjestönä se yhdistettiin myös iskujen tekijöihin ja sen nähtiin olevan ainakin moraalisesti vastuussa iskuista. Turkistarhauksen vastustamisen suhteen iskuilla oli kaksijakoinen vaikutus, koska ne toivat julkisuutta asialla, mutta samalla monien sympatiat olivat turkistarhaajien puolella.⁶⁷ Negatiivisiin mielikuviin vaikuttivat valtamediassa vahvasti esillä olleet negatiivisiksi tulkittavat diskurssit eläinasialiikkeestä.⁶⁸

1990-luvun radikaalien eläinaktivistien teoista seuranneet negatiiviset mielikuvat laittoivat koko eläinasialiikkeen hankalaan tilanteeseen. Eläinaktivistit eivät saanetkaan osakseen vastaavaa ihailua kuin Kojjärvi-liikkeen⁶⁹ toimijat olivat aiemmin saaneet.⁷⁰ Maltillisesti esiintynyt Animalia päätyi palkkaamaan toiminnanjohtajakseen lihateollisuudessa toimineen Jaana Kiljusen. Kiljusen aikana Animaliaasta onnistuttiinkin osin karistamaan radikaalijärjestön leima. Kiljusen valinta ja toiminta aiheutti kuitenkin myös kritiikkiä eläinasialiikkeen sisältä. Oikeutta Eläimille -aktivisti Joni Purmonen kuvasi Kiljusen valintaa Animalian johtoon seuraavasti:

*Esimerkiksi lihansyöntiään kehuskelevan entisen liha-alan työntekijän Jaana Kiljusen palkkaaminen Animalian johtopallille karisti viimeisetkin epäilyt siitä, että Animalia voisi olla yhteyksissä äärivegaaneihin tai että se olisi edes eläinoikeusjärjestö.*⁷¹

Tilanteen rauhoituttua ja radikalismien leiman karistua Animalian oli kuitenkin mahdollista aloittaa uusi vuosituhat uuden toiminnanjohtajan Hanna Kivisen vetämänä. Kivinen itsekin toivoi, että nyt

⁶⁴ Vilka 1999, 121.

⁶⁵ Lundblom 2016, 27.

⁶⁶ Mm. PTK 20/1998, 908–938; KK 1258/1997 vp; KK 1273/1997 vp.

⁶⁷ Aarnipuu 2011, 148–151.

⁶⁸ Juppi 2004, 222.

⁶⁹ 1979 syntynyt ympäristöliike, jonka tavoitteena oli estää Kojjärven kuivaaminen mm. kahliutumalla kiinni kaivinkoneisiin.

⁷⁰ Konttinen & Peltokoski 2004, 20; Mickelsson 2021, 256.

⁷¹ Tuomivaara & Purmonen 1998, 220

olisi aika keskittyä eläinten suojelusta, eläinten hyvinvoinnista ja eläinoikeuksista puhumiseen avoimesti ja asiallisesti.⁷²

Uusi vuosituhat ei kuitenkaan tarkoittanut radikaaleimpien eläinaktivistien luopumista laittomuuksista. Parin hieman rauhallisemman vuoden jälkeen uusi iskuaalto oli vuoden 2000 syksyllä. Elokuussa minkkejä vapautettiin Kullaalla ja Teuvalla, syyskuussa puolestaan kahteen otteeseen Vöyrillä. Iskujen tekijät pysyivät nimettöminä, mutta esimerkiksi eräs Oikeutta Eläimille -aktivisti kertoi avoimesti järjestönsä kannattavan iskuja. Julkisuudessa tuotiin esille niin turkistarhaajaperheiden järkytystä kuin näkemyksiä siitä, millaisia eläimiä minkit olivat. Minkkejä säällettiin, koska uskottiin, että ne eivät tarhaelämään tottuneina selviytyisi vapaana. Toisaalta minkit tuotiin esille verenhimoisina petoina, jotka aiheuttaisivat tuhoa ekosysteemissä hävittämällä lintuja ja piennisäkkäitä. Loppuvuoden 2000 iskut eivät rajoittuneet kuitenkaan vain minkkitarhoihin ja vapautuksiin, sillä lokakuussa Alajärvellä kettujen turkkeja maalattiin hennalla ja sama toistui marraskuussa Karstulassa. Näiden iskujen tavoitteena ei ollut pelastaa eläimiä vaan aiheuttaa tarhaajille tulonmenetystä pilaamalla myyntiin tarkoitettut turkikset. Iskut aiheuttivat keskustelun hennauksen vaikutuksesta eläimille. Kaikkiaan vuoden 2000 iskut eivät nousseet julkisuudessa yhtä laajalti esille kuin vuoden 1995 kettutyttöiskut ja 1997 Orimattilan tapahtumat.⁷³

2000-luku on ollut eläinasialiikkeen näkökulmasta sopeutumista uuteen maailmaan ja sen tarjoamiin toimintamahdollisuuksien, joita liikkeessä hyödynnettiin menestyksekkäästi. Se oli myös joidenkin toimijoiden osalta astumista merkittävämpään rooliin, kun aiempi radikalismien leima oli saatu pyyhittyä pois. Rahallisesti ei niinkään, mutta ennen kaikkea symbolisesti merkittävää oli, että eläinsuojelujärjestöt pääsivät Vanhasen toisen hallituskauden aikana nuorisotyön avustusrahojen piiriin. Keskustalaisena kulttuuriministerinä toimi tuolloin Tanja Karpela, joka oli 1990-luvulla osallistunut näkyvästi Animalian kampanjaan vuoden 1991 Miss Suomen roolissa ja toiminnastaan hän sai Pro Animalia -palkinnon vuonna 1994.⁷⁴

2000-luvun kuluessa eläinaktivistien tyylissä tapahtui myös muutosta. Yhdessä väitöskirjansa artikkelissa Pia Lundblom on tuonut esille, että internet osaltaan mahdollisti eläinaktivistien toimintatavan muutoksen.⁷⁵ Tapausesimerkiksi hän nostaa vuoden 2007 Julma totuus -kampanjan, jota tehdessään aktivistit kävivät salaa yli sadassa suomalaisessa eläintuotantotilassa. Kamerakännykällä

⁷² Aarnipuu 2011, 184.

⁷³ Juppi 2004, 153–161.

⁷⁴ Aarnipuu 2011, 141–143, 185.

⁷⁵ Lundblom 2016, 107–116.

taltioituilla videoilla haluttiin nostaa esiin koneellista suhtautumista tuotantoeläimiin ja kritisoida mielikuvaa eläinten hyvistä oloista sekä kotimaisen tuotannon puhtaudesta.⁷⁶

Myös Animalia jatkoi näkyvää kampanjointiaan eläinten hyvinvoinnin puolesta. Vuonna 2005 ulkomainontayritys JCDecaux päätti poistaa Animalian broilerituotantoa käsittelevän mainoksen vain vuorokauden esilläolon jälkeen vedoten samaansa negatiiviseen palautteeseen. Poistopäätökseen saattoi vaikuttaa yrityksen asiakkaana ollut pikaruokayhtiö, jonka viesti oli luonnollisesti täysin toisenlainen. Tätä näkemystä vahvistaa se, että mainonnan eettinen neuvosto, jolta JCDecaux oli pyytänyt lausuntoa mainoksen sopivuudesta, ei nähnyt mainoksen olevan ulkomainonnan vastainen.⁷⁷

Maininnan arvoinen oli myös vuoden 2008 ”Irti mun munista!” -kampanja, joka saattoi yhteen vanhat kiistakumppanit Animalian ja SEY:n. Kampanjan mainoskuvassa esiintyvät aikuisviihteestäkin tunnettu Rakel Liekki ja kanahahmo, jonka oli piirtänyt kiroilevan siilin luoja Milla Paloniemi. Tavoitteena oli saada kuluttajat luopumaan kananmunista tai valitsemaan jatkossa lattiakanaloiden munia, kun vuonna 2012 astuisi voimaan EU:n häkkikanalakielto, joka ei kuitenkaan koskisi uudentyyppisiä varusteltuja häkkejä. Kampanjan näkyvä vaikutus oli, että monet kahvilat ja ravintolat ilmoittivat siirtyvänsä lattiakanaloiden muniin. Pirkka -tuotemerkki puolestaan luopui jo 2008 kokonaan häkkikananmunista, mutta joutui myöhemmin ottamaan ne takaisin kuluttajien vaadittua halvempia munia kauppojen hyllyille.⁷⁸

Eläinasialiike sai nimensä suomalaisen demokratian historiankirjoihin vuonna 2013, kun Turkistarhaton Suomi -kansalaisaloitteesta tuli ensimmäinen vaadittavat 50 000 allekirjoitusta kerännyt aloite, joka eteni eduskunnan käsiteltäväksi. Siitä miten yli 67 000 allekirjoitusta keränneen aloitteen lopulta eduskunnassa kävi ja millaisen keskustelun se herätti, kerron lisää tämän tutkimuksen viidennessä luvussa.

3. 1990-luku: Muutosten vuosikymmen

Samaan aikaan, kun eläinaktivistien toimet alkoivat herättää yhä enemmän huomiota, tapahtui merkittäviä asioita suomalaisessa yhteiskunnassa niin sisä- kuin ulkopoliittisissakin. 1990-luvun alussa Neuvostoliitto romahti ja kommunismi koki tappion. Ensimmäisen sosialidemokraattisen presidentin Mauno Koiviston johtaessa Suomen ulkopoliittikkaa Suomi pyrki kytkeytymään yhä enemmän osaksi Länsi-Eurooppaa.⁷⁹ Merkittävistä puolueista suurinta vastustusta Suomen EU-jäsenyydelle

⁷⁶ Lundblom 2016, 111–113.

⁷⁷ Aarnipuu 2011, 167–170.

⁷⁸ Aarnipuu 2011, 177–179.

⁷⁹ Meinander 2012, 474–478.

oli keskustan sekä SKDL:n perilliseksi muodostetun vasemmistoliiton piirissä. Myös vihreiden sisällä kysymys aiheutti mainittavaa jakautumista liittymistä kannattavien ollessa lopulta enemmistönä.⁸⁰

1990-luvulla Suomi joutui kohtaamaan muun Länsi-Euroopan mukana laman. Epäonnistunut talous- ja rahapolitiikka kärjistikriisejä, joista aiheutui talouden raju sukeltaminen.⁸¹ Vuodesta 1990 vuoteen 1994 työttömien määrä kasvoi yli 300 000 henkilöllä ja ajoittain työttömiä oli jopa yli puoli miljoonaa. Tämä lisäsi merkittävästi työttömyysturvan ja muiden työvoimapolitiittisten toimien vuosittaisia kuluja, joka vaikutti siihen, että Suomen valtion budjetit olivat merkittävästi alijäämisiä. Alijäämäisyys puolestaan aiheutti valtion velkaantumisasasteen nousun eurooppalaiselle keskitasolle. Teollisuustuotannon osalta vienti alkoi virkistyä vuonna 1992, mutta merkittävää kasvua nähtiin vasta 1994, jolloin bruttokansantuote nousi yli neljä prosenttia. Vuosikymmenen loppupuolella Suomi pystyi jo lyhentämään valtion velkaansa, mutta rakennetyöttömyyden myötä työllisten määrä oli satoja tuhansia pienempi kuin 1990.⁸²

Sisäpolitiikassa 1980-luvun loppu ja 1990-luvun alku olivat kiintoisaa aikaa. Vuoden 1987 eduskuntavaalien jälkeen solmittiin presidentti Koiviston vahvalla myötävaikutuksella Harri Holkerin sinipunahallitus, jossa kokoomuksen ja SDP:n varaan rakennettiin hallituspohja ensimmäistä kertaa. Samassa hallituksessa puolueet olivat toki olleet sota-ajan laajoissa koalitiiohallituksissa, mutta tavallisten olosuhteiden vallitessa yhteistyö oli uusi askel, jota oli kuitenkin osaltaan pohjustettu suurten kaupunkien valtuustoissa. Historiallista legitimitettiin sinipunayhteistyölle tarjosi uutta arvostusta saanut vanha aseveliaxseli.⁸³ Kokoomuksen kannalta merkittävää oli myös vapautuminen vuodesta 1966 jatkuneesta oppositiokierteestä. Sinipunayhteistyö sai jatkoa vuoden 1995 eduskuntavaalien jälkeen, kun Paavo Lipposen ensimmäinen ja toinen sateenkaarihallitus istuivat vuoteen 2003. Merkittävä hallituskoalitio oli myös Esko Ahon johtama porvarihallitus vuosina 1991–1995, josta jätettiin pitkää aikaa pois molemmat vasemmistopuolueet.

3.1 Puolueiden eläinpolitiikka

3.1.1 Kolme suurta ja vaitonaista

Suomalaisten puolueiden poliittista toimintaa hallitsi 1990-luvulla vahvasti vaikea taloustilanne, ympäristöongelmat ja kiinnittyminen Euroopan unioniin. Kohtalaisen uudet termit, kuten ”kestävä kehitys”, näkyivät puolueiden julistaessa omaa näkemystään ohjelmatyönsä kautta. Vaikka

⁸⁰ Kääriäinen 2002, 310–311; Isotalo 2007, 140–142.

⁸¹ Meinander 2012, 489.

⁸² Meinander 2012, 497–498.

⁸³ Meinander 2012, 469–471.

eläinasialiike teki näyttävän ja tunteita – puolesta ja vastaan – herättävän esiinmarssin 1990-luvun aikana, eivät eläinsuojelulliset ja -oikeudelliset kysymykset juurikaan nousseet esiin puolueiden asialistoilla.

1990-luvulla Suomen politiikkaa dominoivat perinteiset kolme suurta puoluetta eli SDP, keskusta ja kokoomus. Näistä kokoomus istui hallituksissa koko vuosikymmenen, vuosina 1990 ja 1991 Holkerin hallituksen pääministeripuolueena ja sitten halliten valtiovarainministerin salkkua ensin Esko Ahon porvarihallituksessa ja vuodesta 1995 eteenpäin Paavo Lipposen ensimmäisessä sekä toisessa hallituksessa. SDP puolestaan oli oppositiossa Ahon hallituksen aikana ja keskusta Holkerin ja Lipposen ollessa vetovastuussa. Ei siis ole liioiteltua sanoa, että näiden kolmen puolueen vaikutus Suomen politiikalle oli ratkaiseva. Tästä syystä puolueiden näkemyksistä ja ohjelmista voidaan tehdä havaintoja siitä, missä määrin eläinten hyvinvointiin liittyneet kysymykset olivat ajankohtaisia puolueiden poliittisten kannanottojen näkökulmasta.

Taulukko 1: Vuosina 1990–1999 julkaistut ohjelmat, joissa aiheita on käsitelty.

Puolue	Ympäristö	Maatalous	Kalastus tai metsästys	Eläintensuojelu-, -oikeudet tai hyvinvointi	Tuotantoeläimet	Turkistarhaus	Julkaistuja ohjelmia
Kesk.	10	8	1	1	3	0	14
Kok.	13	8	1	0	2	0	17
RKP	8	5	1	2	1	0	17
SMP/PS	1	3	0	0	1	0	3
SDP	19	7	2	1	0	0	36 ⁸⁴
Vas.	7	5	0	2	1	0	9
Vih.	10	10	2	5	6	2	13

Kuten aiemmin olen esittänyt, 1990-luvulla eläinasialiike nousi näkyvämmäksi kuin koskaan aikaisemmin suomalaisessa yhteiskunnassa. Olisi kuitenkin virheellistä väittää, että liikkeen nousu olisi aiheuttanut merkittävää konfliktia siinä, miten kolme suurta puoluetta käsitelivät eläinten hyvinvointia ohjelmissaan. Kolmen suuren puolueen ohjelmajulistuksissa eläinasialiikkeen vaikutus ja ylipäätään eläinten hyvinvointiin keskittyvät kysymykset eivät muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta näkyneet 1990-luvulla. Kokoomus ei esittänyt eläinten hyvinvoinnillisia näkemyksiä yhdessäkään ohjelmajulistuksissaan. SDP ja keskusta puolestaan kerran. (Taulukko 1)

⁸⁴ Huom. näistä 21 on julkaistu puolueen 100-vuotispuoluekokouksessa 1999.

Keskustan kannanotto aiheeseen vuonna 1997 oli osa ”LUONTO EI JOUDA MUSEOON - sitä on viljeltävä ja varjeltava” -ohjelmaa, jonka teksti on tulkittavissa voimakkaan aggressiiviseksi. Ohjelmassa esitettiin maailman olevan ajautumassa ruokapulaan, johon ei voida vastata julmuuteen ja kemiaan perustuvalla tehotuotannolla. BSE-kriisi⁸⁵ nostettiin esille opettavana esimerkkinä ahneudesta ja välinpitämättömyydestä. Myös ”bulevardivihreät” saivat oman osansa arvostelusta. Ratkaisuksi ohjelma tarjosi korkealaatuista ja eettistä elintarviketuotantoa, myös suomalaisen eläinkuljetusjärjestelmän saadessa osakseen suitsutusta.⁸⁶ Keskusta siis korosti vastuullista ja suomalaista elintarviketuotantoa arvostellen samalla ulkomaista tehotuotantoa, jossa he näkivät eläimiä kohdeltavan julmasti.

Keskustan kannanottoon verrattuna SDP:n ohjelmissa ainoa eläinsuojeluun liittyvä näkemys oli laimea ja sinällään kantaa ottamaton. Vuonna 1998 eläinsuojelu mainittiin kuin ohimennen:

Nuoret ovat olleet kautta aikojen aktiivisia toimimaan niissä liikkeissä, jotka ajavat heitä itseään kiinnostavia asioita. 1960-luvulla julkisuuteen tuli opiskelijaradikalismi, myöhemmin puoleensavetäviä ovat olleet rauhanliike ja eläinsuojelu. Vaihtoehtoliikkeet, joiden tavoitteisiin monet nuoret samaistuvat jopa elämäntavoiltaan, ovat olennainen osa kansalaisyhteiskuntaa.⁸⁷

Eläinasialiike nähtiin samankaltaisena, jopa ohimenevänä, vaihtoehtoliikkeenä kuin monet muutkin aiemmin vaikuttaneet liikkeet. Edellä oleva sitaatti on esitetty nuorisopoliittisessa ohjelmassa, joten otettaessa tämä huomioon, nuorisoa myötäilevien vaihtoehtoliikkeiden merkityksen korostaminen oli luonnollista ja poliittisessa mielessä perusteltua.

Vaikka kolmea suurinta puoluetta ei voida 1990-luvun ohjelmien perusteella julistaa eläinten hyvinvoinnin puolestapuhujiksi, on aiheellista ottaa huomioon myös se, miten tuotantoeläimet on nähty. Tuotantoeläimetkään eivät kuitenkaan nousseet trendikkääksi aiheeksi. Keskusta käsitteli tuotantoeläimiä kolmessa ohjelmassa, kokoomus kahdessa ja SDP ei ollenkaan. (taulukko 1) Huomiona todettakoon, että tuotantoeläinten kohdalla on laskettu vain ohjelmat, joissa on käsitelty eläimiä eikä vain laveasti eettistä maataloutta ja elintarviketuotantoa. Molemmat porvaripuolueet korostivat ohjelmissaan kotimaisen tuotannon merkitystä. Keskustan näkökulmassa painottui kotimaisen tuotannon eettisyys ja puhtaus. Puolue arvosteli mm. geenimuuntelua, hormonien käyttöä ja

⁸⁵ Ns. Hullun lehmän tauti.

⁸⁶ Suomen Keskusta: LUONTO EI JOUDA MUSEOON - sitä on viljeltävä ja varjeltava (1997).

⁸⁷ Suomen Sosialidemokraattinen Puolue: Nuorisopoliittinen ohjelma (1998).

tehotuotantoa.⁸⁸ Kokoomus näki eläintuotannon olevan niin maaseudun kuin kotimaisen elintarviketeollisuuden perusta.⁸⁹

3.1.2 Neljä pientä ja erilaista

Neljän pienemmän tutkimani puolueen, RKP:n, SMP:n (vuodesta 1995 perussuomalaiset), vasemistoliiton ja vihreiden ohjelmien sisältämät näkemykset poikkesivat monilta toisistaan. Holkerin hallituksen ministerivastuu jäi perustajaansa Veikko Vennamoon ja hänen poikaansa Pekkaan henkilöityneen SMP:n viimeiseksi poliittiseksi menestykseksi ja puolue ajautui konkurssiin 1995. Konkurssin syitä olivat osaltaan puolueen heikentynyt kannatus, johon vaikutti Vennamoiden ajan jälkeinen tyhjiö puoluejohdossa ja merkittävänä rahoittajana toimineen Pientalonpoika Oy:n ajautuminen konkurssiin.⁹⁰ Puolueen seuraajaksi perustettiin perussuomalaiset, joka säilyi pienpuolueena aina vuoden 2011 eduskuntavaaleissa saavuttamaansa suurvoittoon saakka. SMP/perussuomalaisten 1990-luvun vaikeudet ja uusi alkua voidaan nähdä selittäväksi tekijänä sille, että puolueen ohjelmamäärä oli huomattavasti muita puolueita vähäisempi.

Suomessa vihreät saavuttivat Euroopan mittakaavassakin merkittävää menestystä 1990-luvulla. Vuoden 1995 eduskuntavaalien jälkeen vihreistä tuli Länsi-Euroopan ensimmäinen vihreä hallituspuolue ja Pekka Haavistosta ensimmäinen valtakunnallisen tason vihreä ministeri. Vähemmän yllätyksellisesti Haaviston rooliksi hallituksessa tuli kehitysyhteistyö- ja ympäristöministeri – sopivampaa salkkua ympäristöpuolueelle tuskin on olemassakaan. Hallitukseen osallistuminen ei kuitenkaan ollut vihreille itsestään selvää, koska niin hallitukseen menolle kuin ulkopuolelle jäämisellekin löytyi tukea puolueen valtuuskunnassa ja eduskuntaryhmässä.⁹¹

Äärivasemmiston heikentymisen 1990-luvun taitteen molemmin puoli myötä eduskunnan vasemmistolaisimmaksi puolueeksi tuli huhtikuussa 1990 perustettu Vasemmistoliitto. Ensimmäisissä eduskuntavaaleissa 1991 puolue onnistui paikkamäärästä päätellen kohtuullisesti täyttämään SKDL:n jättämän aukkoa ja saavutti neljänneksi suurimman puolueen aseman. Puolueen asema säilyi stabiilina läpi 1990-luvun paikkamäärän vaihdellessa 20:n molemmin puolin. Perinteikäs RKP oli puolestaan 1990-luvulle tultaessa ja sitä ennenkin ajautunut lähinnä ruotsinkielisen rannikkoseudun puolueeksi, jonka kannatus korreloi hyvin yhteen ruotsinkielisten määrän kanssa. Puolue oli

⁸⁸ Suomen Keskusta: Vihreä teollistaminen (1994), LUONTO EI JOUDA MUSEOON - sitä on viljeltävä ja varjeltava (1997); Keskustan Eurooppa-ohjelma (1999).

⁸⁹ Kansallinen Kokoomus: Kokoomuksen tavoiteohjelma 1995-1999 (1994); Kokoomuksen maaseutupoliittinen ohjelma (1996)

⁹⁰ Virtanen 2018, 332–336.

⁹¹ Isotalo 2007, 147–149.

myös ollut vuodesta 1976 lähtien mukana kaikissa muodostetuissa hallituksissa ja sama kaava jatkui läpi 1990-luvun.

RKP:n, SMP:/PS:n, vasemmistoliiton ja vihreiden 1990-luku oli menestyksen ja poliittisen aseman lisäksi hyvin erilainen myös poliittisten ohjelmien osalta. SMP:n ainoaksi ohjelmaksi jäi vuoden 1992 puolueohjelma ja perussuomalaiset julkaisivat puolestaan kaksi ohjelmaa vuosina 1995 ja 1999.⁹² Vaikka SMP/PS käsitteli jokaisessa ohjelmassaan maataloutta niin vain yhdessä tuotiin esille tuotantoeläimet eikä eläinten hyvinvointia käsitelty ollenkaan. (Taulukko 1) Vuoden 1999 eurovaalien alla puolue julisti ohjelmassaan ytimekkäästi sanovansa kyllä ”kansalliselle maatalouspolitiikalle ja puhtaille elintarvikkeille” ja vastustavansa eurooppalaista tehotuotantoa ja hormonilihaa.⁹³ Perussuomalaisten näkemys oli siis hyvin samankaltainen kuin keskustan, josta sen edeltäjä SMP oli aikanaan lohkoutunut.

RKP:n ohjelmissa näkyi maatalouspolitiikan osalta ekologisen kestävyuden vaatimus, johon kytkeytyi luomutuotannon lisääminen.⁹⁴ Vaikka tehotuotantoa ei suorasanaisesti kritisoitu on kritiikki luettavissa rivien välistä ympäristönmukaisten ja luomutuotantoa korostavissa näkemyksissä sekä perheviljelyn vaatimuksina. Puolue kokikin, että perheviljelyn ja sukupolven vaihdosten turvaamiseksi ja edistämiseksi perintö- ja lahjaverotusta pitäisi muuttaa.⁹⁵ Monien muiden puolueiden tapaan RKP:n ohjelmissa eläinten hyvinvoinnista ei juurikaan puhuttu, vaikka maatalouteen liittyvistä seikoista mainittiin kohtalaisen useasti. Ainoa 1990-luvun eläimiin liittyvä linjaus sisältyi vuoden 1997 puolueohjelmaan, jossa todettiin:

*Ihminen on velvollinen järjestämään eläinten kasvatuksen ja eläinkokeet siten, ettei eläimille aiheudu turhaa kärsimystä. Geeniteknikka luo uusia mahdollisuuksia kasvien ja eläinten jalostustyöhön, mutta sillä voi olla kielteisiäkin seurauksia. Geeniteknikkaa on säänneltävä eettisin perustein ajatellen terveyttä, eläintensuojelua ja ekologista tasapainoa. Ihmisten kloonaamisen tulee olla kielletty.*⁹⁶

⁹² Suomen Maaseudun Puolue: Suomen Maaseudun Puolueen Puolueohjelma (1992); Perussuomalaiset: Oikeutta kansalle - Perussuomalaisen puolueen yleisohjelma (1995); Perussuomalaisten eurovaaliohjelma 1999: PERUSSUOMALAINEN KRIITTISENÄ EUROOPASSA (1999).

⁹³ Perussuomalaiset: Perussuomalaisten eurovaaliohjelma 1999: PERUSSUOMALAINEN KRIITTISENÄ EUROOPASSA (1999).

⁹⁴ Suomen ruotsalainen kansanpuolue: SFP:S Europapolitiska program (1996); Rkp:n puolueohjelma (1997), Itämeri lähellä sinua - Rkp:n toimintaohjelma Itämeren kuorimituksen vähentämiseksi (1998); Sfp:s lantbrukspolitiska program (1999).

⁹⁵ Suomen ruotsalainen kansanpuolue: SFP:S Europapolitiska program (1996); Sfp:s lantbrukspolitiska program (1999); Ruotsalaisen kansanpuolueen vaalijulistus 1999: Ihmisiä, jotka ajattelevat itse. (1999).

⁹⁶ Suomen ruotsalainen kansanpuolue; Rkp:n puolueohjelma (1997).

Esitetty näkemys on hyvin vahvasti samankaltainen kuin SEY:n 1960-luvun näkemykset eläinkoikeista, joissa eläimille tulisi olla armollisia, mutta itse kokeissa ei sikäli ole ainakaan merkittävästi moitittavaa. Edellä esitetty kanta sisältää myös mielenkiintoisen yksityisten kohdan kloonaukseen liittyen – ihmisten kloonauksen halutaan olevan kiellettyä, mutta eläinten osalta samaa vaatimusta ei esitetty. Otettaessa ajankohta ohjelman julkaisuajankohta, jolloin edellisvuonna oli onnistuttu kloonamaan Dolly-lammas⁹⁷, tekee se kannanotosta vieläkin mielenkiintoisemman. Ilmeisesti eläinten kloonaukseen ei pidetty suurena ongelmana, mutta ihmisten olisi sitä ollut. Eläintä pidettiin siis eriarvoisena ihmiseen verrattuna.

Vasemmistoliiton yhdeksästä ohjelmasta seitsemän sisälsi ympäristöön liittyviä näkemyksiä. Myös vasemmistoliitto korosti ekologisuutta. Puolue toi ” Vasemmistoliiton sata tapaa arvostaa ihmistä ja säästää luontoa ” -ohjelmassaan (1990) esille näkemyksen uudelta luontoa säästävämmästä lähestymistavasta ja korosti ekologisen kestävyuden olevan tärkeämpää kuin taloudellinen kasvu. Samainen ohjelma painotti myös tehotuotannon vastaisuutta ja luonnonmukaisempaa viljelyä. Myös ympäristöverotuksen ajateltiin ohjaavan tuottajan toimintaa.

Kansalaisjärjestöjen toiminta ja merkitys näkyi puolueen esittäessä, että ympäristölupajärjestelmään tulee kytkeä ympäristönsuojelujärjestöjen osallistumisoikeus, luoda kansalaisille joukkokanne mahdollisuus ympäristörikollisten taltuttamiseksi ja, kansalaisjärjestöillä nähtiin olevan jopa parempi mahdollisuus nostaa asioita esiin kuin poliittisilla puolueilla.⁹⁸ Suoraan eläinten hyvinvointi näkyi kahdessa ohjelmassa. Vuoden 1998 puolueohjelmassa hyvän yhteiskunnan todettiin kohtelevan eläimiä kunnioittavasti. Turhista eläinkoikeista tulisi pyrkiä eroon ja niin tuotanto- kuin lemmikkieläimiä pitäisi kohdella eettisesti hyvin. Myös luonnonvaraisten eläimien elinolot tuli ohjelmaan mukaan turvata.⁹⁹

Ainoana tarkastelluista puolueista vasemmistoliitto otti kantaa ajankohtaiseen aiheeseen eli eläinaktivistien kohteluun. *HYVÄ NAISSUOMI! Naispoliittinen asiakirja* (1998) sisälsi räväkän näkemyksen ajankohtaiseen keskusteluun eläinaktivistien toiminnasta, joka on ajankohtansa puolesta kytkettävissä Orimattilassa 1997 tapahtuneeseen välikohtaukseen:

Tuntuu kuitenkin siltä, että eläinten puolesta mieltään osoittavat nuoret koetaan yhteiskunnan pahimmaksi viholliseksi ja terroristeiksi. Poliisi on ryhtynyt erityistoimiin tämän "ongelman" poistamiseksi. Neljätoistavuotiaita kuulustellaan tuntikausia, nuorten

⁹⁷ Dolly oli ensimmäinen aikuisen yksilön solusta kloonattu nisäkäs.

⁹⁸ Vasemmistoliitto: Vasemmistoliiton sata tapaa arvostaa ihmistä ja säästää luontoa (1990); *HYVÄ NAISSUOMI! Naispoliittinen asiakirja* (1998); Vasemmistoliiton poliittinen tavoiteohjelma 1998-2001 (1998).

⁹⁹ Vasemmistoliitto: Vasemmistoliiton Puolueohjelma (1998).

koteihin tehdään kotietsintöjä ja heitä valokuvataan mielenosoituksissa. Kansalaismielipide hyväksyy jopa nuoren ihmisen ampumisen omaisuuden suojaamiseksi.

Lainaus osoittaa puolueen sisältä löytyneen jonkinlaista ymmärrystä eläinaktivistien toiminnalle, vaikkakaan ymmärryksen syvyydestä ei ohjelmälähteiden perusteella voidakaan esittää aukotonta tulkintaa. Vaikka turkistarhaus ei ohjelmissa esiin noussutkaan kävi vasemmistoliitto puoluekokouksessaan 1998 asiasta keskustelua, jota myöhemmin puolueen johtoon noussut Paavo Arhinmäki on kuvannut seuraavasti:

Kun asiasta sitten päästiin äänestämään, yllätys olikin suuri. Enemmistö salin väestä näytti koeäänestyksen jälkeen olevan turkistarhauksen kieltävällä kannalla. Silloin tuli kiire. Koeäänestys päätettiin uusia ja baarin puolelta juoksutettiin äkkiä ihmiset äänestämään aloitetta kumoon. Vähintäänkin epämääräisellä menettelytavalla aloite jäi hyväksymättä, mutta kymmenet ihmiset päättivät jättää asiasta eriävän mielipiteen pöytäkirjaan.¹⁰⁰

Puolueen kansanedustaja Annika Lapintie oli vuonna 1997 tehnyt lakiesityksen häkkitarhauksen kieltämisestä, mutta sen allekirjoitti Lapintien lisäksi vain yksi vasemmistoliiton edustaja.¹⁰¹ Suhautuminen turkistarhaukseen näyttääkin olleen Vasemmistoliiton sisällä hyvin jakava kysymys jo 1990-luvulla.

1990-luvulla vauhtiin ja vallankahvaan päässeet vihreät oli ohjelmamäärien osalta kolmen suuren puolueen rinnalla. Puolue käsitteli kaikista puolueista useimmiten ohjelmissaan tuotantoeläimiä ja eläinten hyvinvointia sekä hieman yllättäen oli aktiivisin myös maatalouden saralla. (Taulukko 1) Vihreät toivat esille eläinten hyvinvoinnin lainsäädännöllistä puolta esittäessään, eläinsuojelunormien uudistamista ja eläinoikeuksien kirjaamista EU:n perussopimukseen.¹⁰² Vihreiden mielestä oli mentävä vielä eläinsuojelulain mukaisia vaatimuksia pidemmälle. Tähän näkemykseen liittyi eläinten lajinmukaisuuden korostaminen, joka linkittyi myös vaatimukseen luomutuotannon lisäämisestä. Luomutuotantoon yhdistettiin mm. maaperän säilyminen, eläinten eettinen kohtelu ja herkullisempi ruoka.¹⁰³ Vihreiden ohjelmissa kotimaisuus ei terminä noussut samalla tavoin esille kuin porvari-puolueilla.

¹⁰⁰ Arhinmäki 2006, 123–124.

¹⁰¹ LA 141/1997 vp.

¹⁰² Vihreä Liitto: Vihreän Liiton Puolueohjelma 1990 (1990); VIHREÄ EUROOPPA – Vihreän liiton EP-vaaliohjelma (1996).

¹⁰³ Vihreä Liitto: Vihreän liiton maaseutuohjelma (1997); Vihreä tie mahdollisuuksiin - Vihreän liiton ohjelma eduskuntavaaleihin 1999 (1998); Vihreän liiton Periaateohjelma (1998).

Koko 1990-luvun ajan puolueiden ohjelmissa ei lähes ollenkaan kiinnitetty huomiota siihen maatalouden alaan, jota vastaan radikaalieläinaktivistitkin iskivät eli turkistarhaukseen. Ainoat suorat turkistarhauskannanotot tekivät vihreät. 1998 julkaistussa eettistä eläinten pitoa käsitelleessä ohjelmassa puolue linjasi, ettei nykymuotoiselle turkistarhaukselle ollut eläinystävällisiä vaihtoehtoja ja siitä tulisi luopua siirtymäajalla.¹⁰⁴ Vuoden 1999 eduskuntavaaleihin tähdänneessä ohjelmassaan puolue linjasi:

*Epäeettinen ja suomalaisen maatalouden mainetta pilaava turkiseläinten tarhaus lopetetaan 10 vuoden siirtymäajalla.*¹⁰⁵

Kaksi mainintaa vuosikymmenen ajalta ympäristöpuolueen ohjelmassa ja yksi tulkinnanvarainen eläinaktivistien toiminnan puolustaminen vasemmistoliiton ohjelmassa ja keskustelu puoluekokouksessa. Onko siinä kaikki poliittinen vaikutus mitä eläinaktivistit saivat iskuillaan aikaan?

3.2 Eläimet eduskunnassa

Vaikka puolueiden ohjelmissa eläinpolitiikkaan liittyviä kantoja esitettiinkin vähän, kaikkiaan vuosina 1990–1999 eduskunnassa tehtiin 76 kirjallista kysymystä, jotka tavalla tai toisella liittyivät eläinsuojeluun tai turkistarhaukseen. Lisäksi lakialoitteita tehtiin yhdeksän, joista neljä liittyi hallituksen esitykseen eläinsuojelulaiksi, HE 36/1995 vp.

Kysymysten skaala oli laaja eikä voida olettaa, että kaikissa kysymyksissä taustalla olisivat olleet nimenomaan eläinten hyvinvointia lisäävät tarkoitukset. Kysymyksissä käsiteltiin mm. villisikojen tarhaamisen sallimista, delfiinien käytön kieltämistä sirkuseläiminä, koirien häntien katkaisemisesta, eläinkuljetuksia kuin turkistarhausta ja siihen liittyneitä aktivistien toimia.

Yksittäisenä teemana eniten kysymyksissä tuotiin esiin tuotantoeläinten asemaa ja turkistarhaukseen liittyviä asioita, yhdessä nämä muodostivat yli puolet kysymyksistä. Näiden jälkeen melko tasaisesti esillä olivat eläinaktivismi ja siihen liittyvät toimet, luonnonvaraiset eläimet, lemmikkieläimet kuin yleiset eläinsuojeluun ja -lainsäädäntöön liittyvät näkökulmat. Eläinkokeet eivät selvästikään olleet eduskunnassa suuremmin esillä 1990-luvulla, sillä siihen liittyviä kysymyksiä esitettiin vain kaksi. (Taulukko 2)

¹⁰⁴ Vihreä Liitto: Kohti eettistä eläinten pitoa (1998).

¹⁰⁵ Vihreä Liitto: Vihreä tie mahdollisuuksiin - Vihreän liiton ohjelma eduskuntavaaleihin 1999 (1998).

Taulukko 2: Eläinsuojeluun tai turkistarhaukseen liittyneet kirjalliset kysymykset 1990–1999 ensisijaisen teeman ja kysyjän puoluetustaan mukaan. N=76.

Puolue	Eläin- kokeet	Eläin- akti- vismi	Lem- mikki- eläimet	Luonnon- varaiset	Tuotanto- eläimet	Turkis- tarhaus	Yleinen eläinsuojelu ja -lainsäädäntö
Kesk.	-	6	-	-	5	7	-
Kok.	-	3	1	2	1	3	-
RKP	-	-	-	-	-	3	-
SMP/PS	-	-	2	-	2	6	2
SDP	1	1	3	4	5	1	-
Vas.	1	-	-	-	2	-	-
Vihr.	-	-	-	3	7	1	4

Eniten kysymyksiä eläinsuojeluun tai turkistarhaukseen liittyvistä aiheista esittivät keskusta (18), vihreät (15) ja sosialidemokraatit (15). Näiden jälkeen tulivat SMP/perussuomalaiset (12) ja kokoomus (10). Huomionarvoista on SMP/PS:n 12 kysymystä, joka on kohtuullisen paljon verrattuna sen ohjelmissa esittämiin ja otettaessa huomioon puolueen vähäinen edustajajoukko. Monelta osin SMP/PS:n kuin sosialidemokraattienkin aktiivisuutta ohjelmamainintoihin verrattuna selittää yksittäisten edustajien aktiivisuus. SMP:n osalta kokoonsa nähden suurta kysymysmäärää selitti Sulo Aittoniemen aktiivisuus. Vuonna 1994 Aittoniemi siirtyi keskustaan, jonka riveissä hän jatkui aktiivista osallistumista eläimiin liittyviin teemoihin. 1995 puolueen muuttuessa perussuomalaisiksi kysymysten määrässä kunnostautui Raimo Vistbacka – erotuksena tosin se, että Vistbackan eläimiin liittyneet kysymykset juurikaan käsitelleet suoranaisesti eläinten hyvinvoinnillisia seikkoja. Muiksi aktiivisiksi edustajiksi 1990-luvulla nousivat SDP:n Marjaana Koskinen ja vihreistä Erkki Pulliainen. Vasemmistoliitosta eläinasioista kiinnostuneimpana erottui Pentti Tiusanen. Siinä, missä Aittoniemeä, Koskista ja Tiusasta voi pitää puolueidensa eläinasioihin liittyvinä aktiiveina on Pulliaisen kohdalta huomioitava, että vihreät piti 1990-luvulla ohjelmissaankin suhteellisesti eniten esille eläinasioita.

3.2.1 ”Se on ammoniakkin makuista” – teurastustapa, eläinkuljetukset ja kananmunat puhuttavat

Käsiteltäessä hallituksen esitys eläinsuojelulaiksi, HE 36/1995 vp, vihreiden Ulla Anttilan ja vasemmistoliiton Pentti Tiusasen lakialoitemuutoksissa esitettiin, että eläinten terveyden ylläpidon edistämisen sijaan oltaisiin kirjattu eläinten terveyden edistämisen edistämisestä ja Anttila esitti eläinten

lajityypillisen käyttäytymisen toteutumista.¹⁰⁶ Tiusanen vaati myös muutosta §32, joka koski eläinten lopettamista. Hän esitti kirjattavaksi, että eläin tulisi olla tainnutettu ennen verenlaskemista ja pykälä muotoiltaisiin niin, että se yhdistyisi §33 2. ja 3. momentin kanssa ja 1. momentissa sallittu uskonnolliseen teurastustapaan liittyvä poikkeus mahdollisuus kumoutuisi.¹⁰⁷ Myös sosialidemokraattien Marjaana Koskinen esityksessään halusi poistettavan uskonnollisen teurastustavan mahdollisuuden.¹⁰⁸ Puhuttava asia oli siis sisällöltään sama, josta oli 1900-luvun alussa tehty edestakaisia päätöksiä, termit tosin olivat muuttuneet sektauksesta tai juutalaisesta teurastustavasta uskonnolliseen teurastustapaan. (vrt. luku 2.2.2)

Anttilan, Koskisen ja Tiusasen lakialoitteet keräsivät yhteensä 42 allekirjoitusta.¹⁰⁹ Allekirjoituskensa olivat antaneet 22 sosialidemokraattia, 10 vihreää, viisi vasemmistolaisista, kaksi kokoomuslaista ja yksi keskustalainen, myös omana ryhmänään toiminut Pertti ”Velto” Virtanen allekirjoitti kaksi aloitteista.¹¹⁰ Aktiivisimmin lakialoitteissa esitettyjä asioita tukivat siis sosialidemokraatit, mutta myös vihreiden kansanedustajat olivat etenkin kokoonsa nähden aktiivisia kuin myös vasemmistolaiset, vaikkakaan eivät vastaavassa määrin vihreisiin nähden.

Marjaana Koskisen lakialoitteen lähetekeskustelussa hän toi esille huolensa, että uskonnollisen eli traditionaalisen teurastustavan hyväksyminen veisi pohjaa koko eläinten hyvinvoinnillisilta perusteilta. Tämä voisi hänen mukaansa johtaa siihen, että koirankasvattajat alkaisivat vaatia koirien hantien tyypistyskiellon poistamista. Keskustan Sulo Aittoniemi piti ongelmallisena aihetta, koska hänen mukaansa uskonnollisia tapoja pitäisi pyrkiä noudattamaan. Hän pohdiskeli myös eläimen ymmärryksen ja kärsimyksen tasoa eikä hän uskonut verenvuotoon menehtymisen olevan sen tuskallisempaa. Ulla Anttila puolusti Koskisen esitystä ja toi esille omasta aloitteestaan eläinten lajityypillisen käyttäytymisen, joka kyseenalaistaisi häkkikanaloiden ja kettutarhauksen eläinten elämisen arvoisen elämän. Kokoomuksen kansanedustaja Jussi Kukkonen osallistui keskusteluun korostaen osallistuvansa siihen ”kristittynä ja luterilaisena pappina ja samalla uskonnonvapauden puolustajana”. Kukkonen koki asian saaneen ylisuuret mittasuhteet ja hän puolusti uskonnollisen teurastustavan mahdollisuutta:

Meidän ei tule arvostella - tai saahan sitä arvostella, mutta meidän ei tule uskoa – että tässä tapauksessa, siis juutalaisessa tai islamilaisessa tavassa suorittaa teurastus, olisi mitään mystistä tai sellaista järjestäytymättömän uskonnollisuuden ilmausta, jota olisi

¹⁰⁶ LA 36/1995 vp; LA 38/1995 vp.

¹⁰⁷ LA 38/1995 vp.

¹⁰⁸ LA 31/1995 vp.

¹⁰⁹ Huom. yksi henkilö saattoi kirjoittaa useamman lakialoitteen, kuten kävikin.

¹¹⁰ LA 31/1995 vp; LA 36/1995 vp; LA 38/1995 vp.

jotenkin kartettava tai pelättävä. Enemmänkin meidän tulisi kiinnittää huomiomme tulevaisuuteen ja siihen, mitä eräät uskonnolliset ääriliikkeet ja sellainen uususkonnollisuus, kuin esimerkiksi saatananpalvojat tai jotkin muut lännestä meille leviävät uususkonnolliset ryhmät, voivat kenties harjoittaa. Heidän käyttäytymisestään ja esimerkeistään on kyllä tietoa, ja ne eivät ole mitenkään lupaavia sen kummemmin eläinten kuin ihmistenkään kannalta.

Kukkonen kytki keskustelun moniarvoisuuden ja vähemmistöjen hyväksymiseen. Hän toivoi, että lain mainitsema uskonnollinen teurastustapa olisi korvattava juutalais-islamilaishallinnalla, jotta viittaus yleisuskonnollisuudesta poistuisi. Hän totesi myös suoraan, että välillä hänestä tuntui kuin eläinoikeudet olisivat ihmisoikeuksia tärkeämmät. SDP:n Esa Lahtela kyseenalaisti uskonnollisen teurastustavan erioikeuden ja korosti, että oltiin säätämässä suomalaisen yhteiskunnan lakeja ja kysymys on suomalaisesta etiikasta. Hän viittasi myös asiantuntijalta kuulemaansa, että tainnutun eläimen lihassa ei ole havaittu olevan enempää verta kuin uskonnollisesti teurastetun.

Aloitteen tekijä Marjaana Koskinen syytti Kukosta tarkoituksellisesta uskonnollisuuden ja eläinten asian sotkemisesta. Myös omassa lakialoitteessaan teurastustapaan puuttunut Pentti Tiusanen otti osaa keskusteluun tuodessaan esille spesimin eli lajisorron ja sen, mikä oikeus ihmisellä on ylittää muiden lajien oikeudet. Hänestä yhteiskunnan henkinen taso mitataan myös sen mukaan, miten heikoimpia – joihin hän laski eläimet kuuluvaksi – kohdellaan. Tiusanen toivoi, että keskustelua käytäisiin nimenomaan eläinsuojelun ja eläinten oikeuksien näkökulmasta eikä asiaa sekoitettaisi ja loukattaisi muita arvoja ja uskontoja kunnioittavia ihmisiä.¹¹¹ Niin Anttilan, Koskisen kuin Tiuasanenkin lakialoitteet tulivat hyläytyiksi kuin myös Janne Viitamiehen aloite, joka painottui valvonnallisiin ja eläintenpitokielto koskeviin kohtiin.¹¹² Päätöksen ja käydyn keskustelun perusteella voidaan todeta, että ihmisten kulttuuriset oikeudet ajoivat edellä esitetyssä tapauksessa eläinten armeliaan kohtelun ohi.

Tuotantoeläimiin liittyvissä kysymyksissä yksi esille noussut teema oli teuraseläinten kuljetus, johon liittyen esitettiin seitsemän kirjallista kysymystä. Kuljetukset muodostivatkin lähes kolmanneksen tuotantoeläimiin liittyneistä kysymyksistä. Osassa kysymyksiä esitettiin huolta teurastamon sulkeutumisesta johtuvasta kuljetusmatkojen kasvusta ja eläimelle matkan aikana aiheutuneesta pahoinvoinnista.¹¹³ Myös paikalliset aluepoliittiset kysymykset ovat kytkettävissä osaan eduskunnassa esitettyjä kysymyksiä, esimerkiksi vuonna 1998 viisi keskustan kansanedustajaa Oulun vaalipiiristä

¹¹¹ PTK 69/1995 vp, 1763–1768.

¹¹² LA 48/1995 vp.

¹¹³ KK 288/1993 vp; KK 747/1997 vp; KK 324/1998 vp.

oli huolissaan ylivieskalaisen teurastamon sulkeutumisesta. Huolta perusteltiin eläinten kuljetusmatkojen kasvulla ja hyvinvoinnilla.¹¹⁴ Huolimatta esitetyistä eläinsuojelullisista perusteluista, on helppo ajatella taustalla vaikuttaneen myös alueellisten kysymysten, kuten riskin työpaikkojen menettämisestä.

Keskustalaisen Sulo Aittoniemen esittämät kaksi kysymystä vuosina 1997 ja 1998 koskivat molemmat porojen teuraskuljetuksia. Molemmilla kerroilla Aittoniemi halusi tietää, mihin toimiin hallitus ryhtyisi, jotta porot voitaisiin teurastaa poroaidalla, jota hän piti eläinsuojelullisesta oikeampana kuin villin eläimen kuljettamista. Edellä esitetyt kysymykset osoittavat kysyjän lähestyneen asiaa eläinsuojelullisesta näkökulmasta, jossa turha kärsimys eläimelle piti välttää, mutta itsessään eläimen tappamisessa ei ollut moitittavaa. Tästä esimerkkinä voidaan käyttää Aittoniemen esittämän kirjallisen kysymyksen 1327/1998 taustoituksesta löytyvää pohdintaa siitä, mitä kuljettaminen tekee eläimen lihalle:

*Ja minkälaista on liha, kysyn vaan? Se on ammoniakkin makuista, sillä hätääntynyt eläin vaistoaa kohtalonsa ja erittää virtsaa vereensä. Parasta lihaahan saa porosta, joka on jäänyt auton alle ja kokenut äkkikuoleman ilman ennakkopelkoa ja virtsan eritystä. Jos ministeriön herrat eivät usko, niin kysykööt poromiehiltä.*¹¹⁵

Huoliinsa lihan laadusta Aittoniemi sai puoluepoliittisesti sitoutumattomalta maa- ja metsätalousministeri Kalevi Hemilältä vastauksesi, että laaduntarkastus on tarpeen siirtää kokonaan poroteurastamoihin, eikä lainsäädännön asettamia teurastushygieniaa ja laitoksen valvontaa koskevia vaatimuksia voisi ”kenttäteurastamoissa” täyttää.¹¹⁶

Ensimmäisessä (1997) porokuljetuksia koskevassa kysymyksessä Aittoniemi osoitti syyttävällä sormella EU:ta, jonka direktiivillä ”lähiteurastus ns. perinteiseen tapaan” oli kielletty. Myös vasemmistoliiton Pentti Tiusanen ja Suomen Kristillisen Liiton Toimi Kankaanniemi kritisivat unionia ja jäsenmaita, joista kuljetettiin heidän mukaansa eläimiä pitkiä matkoja mm. Keski-Euroopasta Lähi-Itään. Tiusanen kritisoi 1800 miljoonan markan vuosittaista tukea elävien teuraseläinten kuljettamiselle Lähi-Idän ja Välimeren alueen islamilaisiin valtioihin, joissa eläintä odotti nk. Halal-teurastus.¹¹⁷ Kankaanniemi puolestaan penäsi Suomea EU-jäsenenä puuttumattomaan ”äärimmäisen voimakkain ottein” tilanteeseen.¹¹⁸ Aittoniemen ja Kankaanniemen kohdalla EU-kritiikistä tekee mielenkiintoista se, että molemmat olivat marraskuussa 1994 äänestäneet EU-jäsenyyttä vastaan

¹¹⁴ KK 324/1998 vp.

¹¹⁵ KK 1327/1998 vp.

¹¹⁶ Ministerin vastaus KK 1327/1998 vp.

¹¹⁷ KK 816/1999 vp.

¹¹⁸ KK 165/1997 vp.

eduskunnassa. Myös EU-jäsenyyttä vastaan äänestänyt vihreiden Erkki Pulliainen nosti omassa kysymyksessään esille Euroopan unionin tuodessaan esille Suomen esiintymisen kuljetusten tason nostamiseksi EU-tasolla. Pulliainen ei kuitenkaan osoittanut EU:ta sormella vaan oli pikemminkin huolissaan suomalaisen tason säilymisestä.¹¹⁹

Missä määrin rankasti EU:ta syyttäneet Aittoniemi, Kankaanniemi ja Tiusanen olivat todella huolissaan eläinten hyvinvoinnista vai oliko se vain keino EU:n arvostelemiseen? Tiusasen kohdalla tavoite eläintenhyvinvoinnin parantamiseksi vaikuttaa todelliselta, koska hän oli mm. yksi turkistarhauskieltoa kannattaneen lakialoitteen allekirjoittajista 1997 ja vertasi sitä lähetekeskustelussa eläinrääkkäyksen.¹²⁰ Aittoniemen kohdalla kyseessä oli todennäköisimmin aito kiinnostus eläinten hyvinvointiin, koska – kuten aiemminkin todettua – hän oli yksi aktiivisimmista, ellei aktiivisin eläinten hyvinvointiin liittyneiden seikkojen esille nostaja eduskunnassa 1990-luvulla. Sen sijaan edellä ja myöhemmin esittämäni perusteella Aittoniemen käsitys on helppo nähdä nimenomaan eläinsuojelullisena, jossa eläimen tarpeet ja oikeudet ovat alisteisia ihmiselle. Kankaanniemi puolestaan ei 1990-luvun aikana näyttäytynyt muutoin eläinasioissa aktiivisena, joten tästä näkökulmasta hän käytti eläinasioita keppihevosenä EU-kritiikilleen.

Tuotantoeläinkysymyksen sisällä toinen yhtenäinen teema oli munintakanojen hyvinvointi. Neljä kysymystä koski suoraan tätä aihetta.¹²¹ Kolme näistä kysymyksistä oli vihreiden esittämiä ja yksi Sulo Aittoniemen. Vihreiden vuosina 1998 ja 1999 esittämät kysymykset saivat mitä ilmeisemmin pontimensa kesällä 1998 ilmi tulleista tiedoista munintakanojen nälkiintymisestä ja kelpaamattomuudesta ihmisravinnoksi. Janina Anderssonin ja Ulla Anttilan samana päivänä 8. lokakuuta esitetyissä kysymyksissä tuodaan esiin myös Atrian Nurmon tehtaan päätös lopettaa kanojen teurastus. Anttila esitti kysymyksen myös samaisen päivän kyselytunnilla maa- ja metsätalousministeri Hemilälle, joka vakuutti, että nälkiintymisen osalta tilanne oli jo parantumassa.¹²² Kuten teuraseläinten kuljetusten osalta huoli kuljetuksista näkyi myös kanojen kohdalla.¹²³ Kysymyksissä ei kuitenkaan nostettu esille vaatimuksia häkkikanaloista tai tuon aikaisesta broilerituotannosta luopumisesta, vaikka vaatimuksille olisi löytynyt pohjaa vihreiden maaseutua käsittelevästä ohjelmasta.¹²⁴

Sen sijaan Anni Sinnemäen (vihr.) otti suullisessa kysymyksessään esille häkkikanalakiellon voimaantulon Suomessa vuonna 2005, jos se tulee voimaan EU-tasolla. Sinnemäki totesi, että

¹¹⁹ KK 747/1997 vp; Istunto 122/1994 vp, 18.11.1994, äänestys 6.

¹²⁰ LA 141/1997 vp; PTK 20/1998 930–937.

¹²¹ KK 527/1992 vp; KK 1324/1997 vp; KK 1077/1998 vp; KK 1080/1998 vp.

¹²² PTK 120/1998 vp, 4724.

¹²³ KK 1324/1997 vp; KK 1077/1998 vp; KK 1080/1998 vp.

¹²⁴ Vihreän liiton maaseutuohjelma (1997).

valmistelussa ollut direktiivi olisi sallinut A4-kokoiset häkit vielä vuonna 2016. Ministeri Hemilä kertoi Suomen pyrkivän asiassa mahdollisimman hyvään kompromissiin ja, että kanatalouden osalta vaihtoehtoisten tuotantomuotojen rahoitusta oli lisätty.¹²⁵ Vuonna 1996 Hemilä oli pitänyt yksipuolista häkkikanaloiden kieltoa vaarallisena kanatalouden kannalta, koska Sveitsissä kielto oli johtanut oman tuotannon puolittumiseen. Hänen mukaansa toimittaessa yleisestä (EU) linjasta poiketen se vaarantaisi tuotantopohjan, koska häkkikanaloissa tuotettujen munien tuontia Suomeen ei voitaisi estää. Tuolloin kyseessä olivat Hemilän vastaukset kokoomusedustaja Kirsti Ala-Harjan kysymyksestä alkaneeseen keskusteluun, josta on luettavissa kriittinen suhtautuminen häkkikanalakieltoon. Keskustelussa Ala-Harja penäsi ministeriltä vastausta, onko tutkimusta kanojen onnellisuuteen liittyen tehty:

Toistan vielä kysymykseni tutkimuksesta. Onko olemassa Suomessa tutkimusta siitä, että vapaana olevat kanat, jotka nokkivat toisiaan nokat katkaistuna, olisivat todella onnellisempia kuin ne, jotka munivat paremmin häkeissä, suomalaisissa hyvin hoidetuissa häkeissä?

Ministerin vastaus kertoi, että tutkimukset ovat ristiriitaisia eikä selvää näyttöä häkkikanojen vähemmästä onnellisuudesta. Hän toi vastauksessaan myös esille tauteihin liittyvän valvonnan vaikeuden kanojen vapaasti liikkua. Kansanedustaja Tiusanen totesi onnellisuudesta – ehkä hieman sarkastisesti – että asiaa voisi ajatella ihmisten omalta kohdalta ja verrata onko parempi liikkua vapaana kuin häkissä suljettuna. Tiusanen tuumaili, että eläinsuojelullisesti vastuullisen merkinnän omaavat kananmunat voisivat ehkä ollakin kilpailuetu. Ministeri Hemilä ymmärsi Tiusasen näkemyksen, mutta painotti vapaaehtoisuuden mahdollisuutta ja ongelmaa, jos taloudellisesti tehokkain tuotantomuoto oltaisiin kielletty.¹²⁶ Käydystä keskustelusta on havaittavissa, että kilpailu- ja tuotantokyky nähtiin merkittävämpänä kuin eettisesti oikea toiminta eläimiä kohtaan. Vaikuttavana tekijänä oli pelko kotimaisen tuotannon heikkenemisestä, joka korvautuisi EU-alueen epäeettisemmällä tuonnilla.

Sulo Aittoniemen kysymyksessä vuodelta 1992 ei nostettu esiin kanojen kuljetusten ongelmallisuutta, vaan kritiikki kohdistui kanojen, broilerien sekä sikojen tehotuotannolle:

Suomessa suuri osa sianlihan, kananmunien ja broilereiden tuotannosta tapahtuu teollisuustyyppisissä suurissa tuotantoyksiköissä. Kanat seisovat kylki kyljessä lyhyen

¹²⁵ PTK 3/1996 vp, 714.

¹²⁶ PTK 3/1996 vp, 27–28.

*tehomunituksen ajan munien munansa hihnalle, joka kuljettaa ne kohti kulutusta. Sitten pää poikki ja pataan.*¹²⁷

Aittoniemi kysyikin, aikooko hallitus toimia suursikaloiden ja -kanaloiden, joiden toiminta hänen mukaansa sisältää jopa vivahteita eläinräökkäyksestä, toiminnan lopettamiseksi. Tuotannon hän toivoi palaavaan tavallisille maanviljelijöille. Tukea Aittoniemen vaatimukselle ei suoranaisesti löydy SMP:n ainoasta 1990-luvun ohjelmasta, mutta vennamolaisen pienviljelijäaateen hengessä Aittoniemen näkemys lienee ollut puolueessa hyvinkin hyväksytty.¹²⁸

3.2.2 ”Halutaan vain turkisterroristeja puolustaa”

Turkistarhaus ja siihen liittyvät seikat nousivat eduskunnassa puheenaiheeksi 1990-luvun puolivälin jälkeen. Eduskunta käsitteli 1990-luvulla 21 kirjallista kysymystä turkistarhaukseen. (Taulukko 1) Huomattavaa on myös, että käytännössä kaikki eläinaktivismiin liittyneet kysymykset kytkeytyvät turkistarhaukseen. Kysymysten painottuminen etenkin vuosille 1997–1998 ja eläinaktivistien toimintaan osoittaa, että aktivistien toimet puhuttivat, mutta itse eläinasian sijaan kohteeksi tulivat eläinaktivistien toimet eli iskut turkistarhoille sekä tarhojen turvallisuuden parantaminen.¹²⁹ Yhdeksi alateemaksi turkistarhauksen sisällä nousi Ilmavoimien lentokoneiden aiheuttamasta lentomelusta tarhaajille koituneet vahingot, joista kysyttiin kuusi kertaa.¹³⁰ Kuten kuviosta 1 voidaan havaita eläinten hyvinvointiin liittyvä keskustelu jäi turkistarhauksen osalta selvästi vähäisemmälle kuin elinkeinon turvaaminen ja turkistarhaiskuihin tai turkistarhojen turvallisuuteen liittyneet näkökulmat.

Turkistarhauksenkin kohdalla kysymyksen esittäjänä löytyy 1990-luvulla yhtenä aktiivisimmista eduskunnan eläinsuojelukeskustelijoista Sulo Aittoniemi. Aittoniemi esitti vuosina 1996–1999 kolme kirjallista kysymystä turkistarhauksen ongelmallisuudesta eläimille.¹³¹ Huomattavaa kuitenkin on, että Aittoniemi oli 1990-luvulla kiinnittänyt huomiota myös niin Ilmavoimien lennoista johtuviin turkistarhaajien menetyksiin kuin pohtinut miten ja milloin turkistarhaajilla on oikeus puolustautua eläinaktivistien rikollisilta toimilta.¹³² Hän oli kuitenkin tietysti mielessä poikkeus sääntöön keskustan ryhmässä, sillä kukaan muu ei koko vuosikymmenenä kiinnittänyt huomiota turkistarhauksen eläinsuojelulliseen ulottuvuuteen. Aittoniemi toi esille huolensa eläinten elämisestä pienissä häkeissä teräsverkkojen päällä:

¹²⁷ KK 527/1992 vp.

¹²⁸ Suomen Maaseudun Puolue: Suomen Maaseudun Puolueen Puolueohjelma (1992).

¹²⁹ Mm. KK 821/1997 vp; KK 1192/1998 vp.

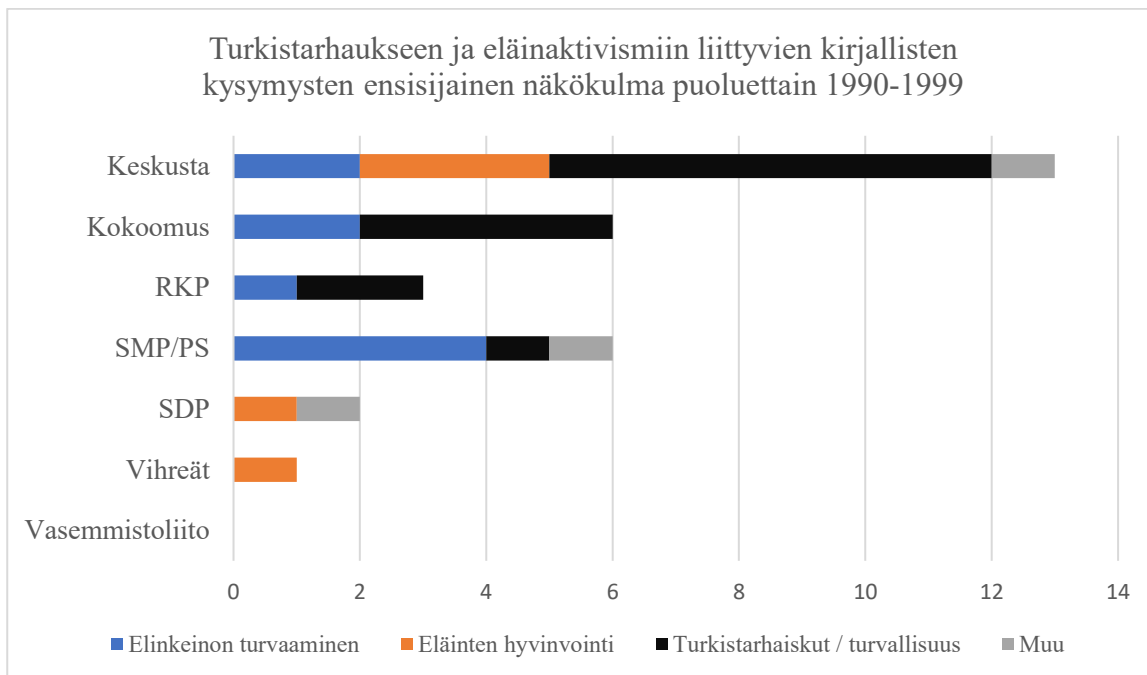
¹³⁰ Mm. KK 423/1991 vp; KK 44/1992 vp; KK 1316/1997 vp.

¹³¹ KK 24/1996 vp; KK 119/1997 vp; KK 1687/1998 vp.

¹³² Esim. KK 602/1992 vp; KK 1089/1998 vp.

*Pienessä kopissa, jossa tuskin pääsee kääntymään, ne tassuttelevat teräsverkon päällä. Eläimet kulkevat usein nurkasta nurkkaan, mikä on merkki eläimen "järjenjuoksun menettämisestä". Tällaisiin olosuhteisiin Luoja tuskin on eläintä tarkoittanut, vaikka se onkin monen vaiheen kautta jalostettu villieläimestä turkiksia tuottavaan tarkoitukseen.*¹³³

Kuvio 1: Turkistarhaukseen ja eläinaktivismiin liittyvien kirjallisten kysymysten ensisijainen näkökulma puolueittain 1990–1999. N=31.

Vihreiden Ulla Anttila oli esittämässään kysymyksessä huolissaan Länsi-Suomen läänissä tehtyjen tarkastusten tuloksista, joissa osalla tutkituista tarhoista oli ilmennyt merkittäviä puutteita. Kysymyksen oli allekirjoittanut Anttila mukaan luettuna 19 kansanedustajaa, joista valtaosa edusti vihreitä (8) tai sosialidemokraatteja (6).¹³⁴ SDP:n Marjaana Koskinen puolestaan esitti 13. marraskuuta 1998 päivätyssä kysymyksessään, että turkiseläinten koot olivat kasvaneet huomattavasti 1990-luvulla, johon hän piti osasyynä eläinten ravinnon muuttumista korkean rasvapitoiseksi. Koskinen toi esille myös huolensa turkiseläinten jalostuksen vaikutuksista eläinten kärsimyksiin sekä toivoi laaja-alaista selvitystä suuren koon ja ylipainon vaikutuksista eläinten terveyteen ja hyvinvointiin. Maa- ja metsätalousministeri Hemilän vastauksessa todettiin, että ravinto ei ollut muuttunut lähivuosina eikä sinikettujen kokojen kasvaminen ollut selitettävissä vain jalostuksellisilla tai ravinnollisilla tekijöillä. Hemilä kertoi kuitenkin, että vuonna 1997 oli aloitettu laaja tutkimushanke, jossa oli mukana mm. Helsingin yliopisto, Maatalouden tutkimuskeskus ja Suomen Turkiseläinten

¹³³ KK 24/1996 vp.

¹³⁴ KK 443/1998 vp.

Kasvattajain Liitto. Hankkeen tuottamaa tietoa tulnaisiin Hemilän mukaan jatkossa käyttämään hyväksi kehitettäessä turkistarhauksen eläinsuojelullisia vaatimuksia.¹³⁵

Vuonna 1997 turkiseläinten hyvinvointiin otettiin kantaa myös lakiesityksen muodossa esittämällä häkkitarhauksen kieltämistä. Esityksen ensimmäinen allekirjoittaja oli vasemmistoliiton Annika Lapintie, jonka lisäksi siihen yhtyi yhdeksän muuta, joiden joukossa neljä vihreää ja kolme sosialidemokraattia – tuttuina niminä eläinsuojeluasioiden parista joukosta löytyivät niin Ulla Anttila, Marjaana Koskinen kuin Pentti Tiusanenkin. Myös omana ryhmänään toiminut Pertti Virtanen löytyi allekirjoittaneista. Mainittavan arvoista on, että rauenneessa lakialoitteessa kymmenestä allekirjoittajasta kahdeksan oli naisia, vaikkakaan se ei ole yllättävää, kun katsotaan myös muuta edellä esittämäni 1990-luvulla eduskunnassa eläinsuojelusta käytyä keskustelua.¹³⁶ Aiemmin kirjallisen kysymyksen turkiseläinten elinoloista esittänyt Aittoniemi toi lakialoitteen lähetekeskustelussa uudelleen esille huolensa eläintenoloista. Itse lakialoitteen hän kuitenkin tuomitsi kokiessaan sen puolustavan eläinaktivistien iskuja:

Kanat ovat vielä ahtaammalla, edustaja Lapintie. Jos olette nähnyt kanoja, niin ne eivät pääse kääntymään eivätkä kulkemaan ja kuitenkin niilläkin luonto vaatisi sitä, että ne etsisivät ruokaansa ja köykkisivät ja kyykkisivät. Ne ovat vielä ahtaammalla, mutta niistä ei nyt puhuta mitään, halutaan vain turkisterroristeja puolustaa ja tehdään tällaisia lakialoitteita tästä syystä.¹³⁷

Aittoniemen voidaankin katsoa olleen 1990-luvun eläinsuojelukeskustelussa mielenkiintoinen hahmo, joka aktiivisesti toivoa parannuksia eläinten asemaan, mutta tarvittaessa hänelle ei tuottanut ongelmaa asettaa kahden eläimen oloja vastakkain, kuten yllä oleva sitaatti osoittaa.

Myös RKP:n Ulla-Maj Wideroos puhui eläinaktivistien teoista terroritekoina ja suullisessa kysymyksessään vuotta aiemmin hän oli pohtinut tulisiko vapauttajia vastaan nostaa syyte eläinrääkkäyksestä.¹³⁸ Kokoomuksen Heikki Koskinen yhtyi Aittoniemen näkemykseen sen osalta, että lakialoite antaa tukea laittomasti toimineille aktivisteille.¹³⁹ Lakialoitteen allekirjoittanut SDP:n Pia Viitanen puolestaan kyseenalaisti jyrkän asenne- ja keskusteluilmapiiiriin, jossa tarhoille iskeneet nuoret tuomittiin yhteiskunnalle uhkaa aiheuttaviksi terroristeiksi.¹⁴⁰ Yllättävää lakialoitteen osalta ei ollut se, että neljä kymmenestä allekirjoittajasta oli vihreitä, koska vihreiden suhde eläinaktivismiin oli

¹³⁵ KK 1296/1998 vp.

¹³⁶ LA 141/1997 vp.

¹³⁷ PTK 20/1998 vp, 911.

¹³⁸ PTK 20/1998 vp, 926–927; PTK 100/1997 vp, 3307.

¹³⁹ PTK 20/1998 vp, 937–938.

¹⁴⁰ PTK 20/1998 vp, 915.

kiinteä. Puolue joutuikin 1990-luvun loppupuolella tasapainoilemaan laittomuuksien tuomitsemisen ja aktivistien toiminnan ymmärtämisen välillä.¹⁴¹ Osittaisena seurauksena tästä oli vihreiden oman eläinpolitiikan terävöittäminen, joka näkyi mm. turkistarhauksen vastustamisena.¹⁴²

Kovat puheet eläinaktivisteja kohtaan, joita lakialoitteen 141/1997 vp lähete keskustelussakin oli ilmennyt, alkoivat eduskunnassa vuonna 1996, jolloin kokoomuslaisten kansanedustajien Kimmo Sasin ja Outi Siimeksen esittämissä kysymyksissä yhdistyi huoli ”ekoterrorismista” ja siitä, oliko poliisilla riittävästi voimavaroja.¹⁴³ Sasi esitti myös huolensa nuorisjärjestö Allianssin järjestämästä seminaarista, jossa yhtenä alustaja oli Miia Salli. Salli oli aiemmin saanut ehdollisen tuomion turkistarhaiskuista, joissa Sasin mukaan oli ollut viitteitä terrorismista. Sallin alustuksen otsikko ”Kansalainen toimijana – kannustettu ja kahlittu” toimi Sasin kysymyksen kärkenä:

Katsooko Hallitus, että ekoterrorismi on kannustettava kansalaistoiminnan muoto, jota on tarpeettomasti kahlittu?

Sasin kysymykseen vastasi kulttuuri ministeri Claes Andersson (vas.). Anderssonin vastaus tukee tulkintaa, jonka esitin luvussa 3.1.2, vasemmistoliiton periaatteellisesta tuesta kansalaisaktivismille 1990-luvulla:

Tulisiko viranomaisten ummistaa silmänsä yhteiskunnallisilta ilmiöiltä vai tulisiko meidän pohtia suoran toiminnan motiiveja ja keinoja ja sitä, millainen on se yhteiskunta, jossa jotkut sen jäsenistä kokevat suoran toiminnan ainoaksi keinoksi vaikuttaa ympäröivään todellisuuteen?¹⁴⁴

Sasin kysymyksenasettelu kohdistui Anderssonille, koska kysymys koski nuorisjärjestöjen toimintaa, joita kulttuuriministeriö tuki. Kysymys eläinaktivismista ei siis kohdistunut tai tarkoituksenmukaisesti sitä ei kohdistettu oikeusministerin toimialaan, jolloin vastauksen olisi antanut Sasin puolueoveri Kari Häkämies. Oliko Sasin kysymyksessä kyse ovelasta poliittisesta pelistä, koska hän varmasti tiesi tai osasi tulkita vasemmistoliiton periaatteellisen tuen kansalaisaktivismille.

Kokoomuslaisten aloittama turkistarhausta eläinaktivistien toiminnan näkökulmasta lähestyvä keskustelu huipentui vuonna 1997, jota voisi pitää eduskuntakeskustelun osalta todellisena kultavuotena. Silloin eduskunnassa käsiteltiin neljä kirjallista kysymystä aiheesta ja yhtä usein aihe oli esillä myös kyselytunneilla. Kaikissa kirjallisissa kysymyksissä toistui huoli aktivistien ja turkistarhaajien

¹⁴¹ Karimäki 2022, 227–228; Ylikahri 2007, 195–196.

¹⁴² Vihreä Liitto: Kohti eettistä eläinten pitoa (1998); Vihreä Liitto: Vihreä tie mahdollisuuksiin - Vihreän liiton ohjelma eduskuntavaaleihin 1999 (1998); Karimäki 2022, 230.

¹⁴³ KK 556/1996 vp; KK 482/1996 vp; KK 917/1996 vp.

¹⁴⁴ KK 556/1996 vp.

yhteenotoista. Varsinainen piikki on nähtävissä joulukuussa 1997, jolloin Orimattilan ampumistapausten seurauksena kirjalliset kysymykset jätettiin 7., 9. ja 12.12. Kaksi kysymystä tuli keskustan ryhmästä ja yksi sosialidemokraateilta. Keskustan Tero Mölsä kysyi hallituksen toimista laillisten elinkeinoharjoittajien eli turkistarhaajien toiminnan turvaamiseksi ilman yrittäjien hankkimia mittavia suojautumiskeinoja, ja voisivatko kärsineet turkistarhaajat saada korvauksia valtiota. Lisäksi vastaus haluttiin toimista anarkistien toiminnan pysäyttämiseksi.¹⁴⁵ Hieman sovittelevampaa linjaa edusti Sulo Aittoniemi, jonka mielestä tuli ottaa ”järki käteen” ja pyrkiä keskustelemaan osapuolten välillä. ”Jos se ei tuo tulosta, kovatkin vastatoimet ovat silloin helpommin hyväksyttäviä tässä asiassa”, hän lisäsi.¹⁴⁶

Siinä, missä Mölsä ja Aittoniemi eivät nostaneet aseelliseen toimintaan ryhtynyttä turkistarhaajaa esille oli sosialidemokraattien Heikki Rinteen tulokulma asiaan toinen. Rinne toi esille huolensa siitä, että sisäministeri oli haastattelussa ymmärtänyt molempien osapuolten tunteita eli myös aseenkäyttäjän, vaikka ministeri olikin itse ampumisen tuominnut. Rinne ei suoraan tuominnut eläinaktivistien toimintaa ja muutoinkin hänen retoriikassaan ei ole vastaavaa terrorismikaikua kuin keskustan ja kokoomuksen edustajilla:

Tilanne on uskottua vakavampi. Kovan linjan pyssymiehet, joita asenteiden kovenemisen myötä on yhä useampia, voivat "ymmärryksen antaman valtuutuksen" perusteella kernaasti ryhtyä tulittamaan maalipurkkia kantavaa pikkupoikaa pälkkiaidan läpi.

Rinne näki, että eläinaktivistien huoli oli oikea ja, että ongelma olisi ratkaistavissa, jos turkisten ostajat – joilla olisi varaa maksaa – maksaisivat kustannukset, jotta lajeille tyypilliset elinolot voitaisiin järjestää. Hän uskoi, että pääosin nuorista koostuvat eläinsuojelijat eivät lopeta ennen kuin ongelmat on ratkaistu. Suoraan Rinne ei kerro, olisiko tuo ongelma turkistarhauksen kieltö vai riittäisikö pienemmät toimet. Hänen kysymyksessään on luettavissa kritiikkiä siitä, keillä turkisten ostamiseen on ylipäättään varaa. Myös historialliset termit kytkeytyvät Rinteellä:

Demokraattisen yhteiskunnan on aina ja kaikissa olosuhteissa turvattava järjestys, ennen kuin aseistetut yksittäiset kansalaiset, kodinturvajoukot, "suojeluskunnat" ja muut puolivälikorvot ottavat oikeuden tuliaseen piipusta.

Kysymyksen varsinaisessa kysymysoosassa hän yhdisti ”siviilien” tuliaseiden käytön tuomitsemisen, eläinten olojen parantamisen ja poliisin resurssien lisäämisen.¹⁴⁷

¹⁴⁵ KK 1258/1997 vp.

¹⁴⁶ KK 1273/1997 vp.

¹⁴⁷ KK 1258/1997 vp.

Turkistarhaus nousi esille myös suullisina kysymyksinä vuosina 1997–1998. Keskustan Vesa Vihriälä ja Anu Vehviläinen olivat huolissaan turkistarhaajien oikeudesta toimia laillisena elinkeinonharjoittajana ja omaisuuden koskemattomuudesta.¹⁴⁸ SDP:n Pia Viitanen puolestaan totesi, että vain 3 prosenttia nuorista piti väkivaltaisista iskuja hyväksyttävänä, mutta suurin osa nuorista näki eläinsuojelun hyvin tärkeänä. Hän kysyikin, aikoiko hallitus ryhtyä toimiin turkiseläinten olosuhteiden parantamiseksi tai pyrkikö hallitus turkistarhauksen lopettamiseen. Vastaukseksi Viitanen sai maaja metsätalousministeri Hemilältä, että Euroopan tasolla on käynnissä laaja valmistelu turkiseläinten standardien aikaansaamiseksi. Keskustan Tero Mölsä kysyi – kuten oli kirjallisestikin kysynyt – valtion korvauksista turkistarhaajille, koska tekijöitä oli vaikea saada kiinni. Oikeusministeri Häkämies piti korvauksia oikeudenmukaisena, mutta ei mitenkään yksiselitteisenä asiana.¹⁴⁹ Keskustelun aikana esitettiin mm. näkemyksiä, että nuorten toiminnassa oli kyse itsenäistymisen ongelmallisuudesta ja mielenosoitusten järjestämisestä turkisliikkeiden edustalla, jotka ovat aiheuttaneet haittaa yrittäjille. Mielenosoitusten osalta oikeusministeri vastasi, että perusoikeuksia voidaan ryhtyä rajoittamaan vain äärimmäisissä tilanteissa.¹⁵⁰

Kuten aiemmin olen tuonut esille, suomalainen eläinasialiike oli hyvin heterogeeninen ja sisälsi erilaisia käsityksiä. Myöskään eduskuntakeskustelussa ei suoraan nostettu esille toimijoiden nimiä, kuin muutaman poikkeuskerran. Kimmo Sasi mainitsi kysymyksessään 1996 Muutoksen kevät -nimisen järjestön ja samana vuonna julkaistun lehden sekä Eläinten Vapautusrintaman, jonka katsoi Animal Liberation Frontin läheiseksi yhteistoimintatahoksi. Vesä Vihriälä puolestaan totesi kyselytunnilla turkisaktivistien toiminnan siirtyneen Oikeutta Eläimille -järjestöstä Maan ystävät -järjestöön, jonka lehdessä oli esitelty turkisaktivistien näkemyksiä ja joka sai 250 000 markkaa ympäristöministeriön toiminta-avustusta. Vihreälle ministerille Pekka Haavistolle esitettyssä kysymyksessä Vihriälä kysyi, tuliko ministerin mielestä tukea antaa toiminnalle, jolla pyrittiin lopettamaan laillinen elinkeino. Haavisto vastasi avustuksen olevan kyseisenä vuonna 190 000 markkaa plus 30 000 markan projektirahoitus. Hän myös totesi, että järjestön toimintasuunnitelmaan on tutustuttu ja raporttia varojen käytöstä edellytetään. Haaviston mielestä ympäristöministeriön tehtävä ei ollut arvioida ovatko julkaistut artikkelit rikollisia vai eivät.¹⁵¹

1990-luvun puolivälin jälkeen turkistarhaukseen liittynyt keskustelu nousi pariksi vuodeksi esille aktiivisemmin myös eduskunnassa. Tähän vaikutti eläinaktivistien toimet ja eduskuntakeskusteluissa ne valtasivatkin päänäyttämön itse turkiseläinten hyvinvoinnilta. Eläinaktiivisuuden torjunnan ja

¹⁴⁸ PTK 167/1997 vp, 5725; PTK 102/1998 vp 4055.

¹⁴⁹ PTK 167/1997 vp, 5726.

¹⁵⁰ PTK 167/1997 vp, 5726–5728.

¹⁵¹ PTK 136/1997 vp, 4616.

elinkeinoharjoittajia puolustavasta näkökulmasta esiintyivät keskusta, kokoomus kuin RKP:kin. Näiden puolueiden edustajat leimasivat näkyvästi eläinaktivistit terroristeiksi eduskuntakeskusteluissa. Turkistarhauksen eläinten hyvinvoinnillista näkökulmaa puolestaan toivat esille sosialidemokraatit, vihreät ja vasemmistoliitto – vaikkakin usein kyseissä olivat tietyt eläinasioihin paneutuneet henkilöt.

4. 2000-luku: Korkeasuhdanteesta romahdukseen

2000-luvun alussa Suomen talous oli selvinnyt 1990-luvun lamasta ja kiinnittynyt tiukasti osaksi läntistä Eurooppaa EU-jäsenyyden ja vuonna 2002 käyttöön otetun yhteisvaluutta euron myötä, josta Ruotsi puolestaan jättäytyi pois. Ruotsalaisten suhtautuminen EU:n yhtenäistymiskehitykseen oli muutoinkin suomalaisia kriittisempää.¹⁵² Vuoden 2000 presidentinvaaleissa sosialidemokraattien ehdokas Tarja Halonen voitti toisella kierroksella keskustan Esko Ahon ja näin ollen Halosesta tuli ensimmäinen naispresidentti suomalaisessa historiassa. Omanlaisensa mielenkiintoisen näkökulman Halosen valintaan luo se, että ensimmäinen naispääministeri Suomessa nähtiin kuitenkin vasta kolme vuotta hänen valintansa jälkeen, kun keskustan Anneli Jäätteenmäki muodosti oman puolueensa, SDP:n ja RKP:n välisen punamultahallituksen.

Suomalaisessa politiikassa 2000-luku jatkoi jo 1990-luvulta tutuksi tullutta hallituksen muodostuskaavaa: kolmesta suuresta puolueesta yhden rooli oli olla vuorollaan oppositiossa. Vuonna 1999 aloittanut Lipposen toinen sateenkaarihallitus istui täyden vaalikauden 2003 eduskuntavaaleihin asti. Vihreät kuitenkin erosi hallituksesta vuoden 2002 keväällä eduskunnan hyväksytyä tiukan äänestyksen (107–92) jälkeen ydinvoiman lisärakentamisen. Puolueen sisällä näkemys ydinvoiman lisärakentamisen ja hallitustyöskentelyn jatkumisesta oli jakava, mutta lopulta päätös hallituserosta syntyi helpohkosti.¹⁵³

Suomen ensimmäisen naispääministeri Anneli Jäätteenmäen hallitus muodostettiin eduskuntavaalien 2003 jälkeen. Kyseessä oli paluu punamullan aikaan pitkän tauon jälkeen, sillä viimeisin punamultapohjainen hallitus oli vuosina 1983–1987 istunut Kalevi Sorsan neljäs hallitus. Jäätteenmäen johtama punamulta jäi kuitenkin yhdeksi Suomen lyhytikäisimmistä hallituksista, kun paljastui, että Jäätteenmäki oli käyttänyt salaiseksi luokiteltuja asiakirjoja hyväkseen Lipposta vastaan taistelllessaan (nk. Irak-vuoto). Jäätteenmäki oli päässyt tietoihin käsiksi presidentin kanslian keskustalaisen neuvonantajan Martti Mannisen kautta. Sosialidemokraatit vaativat Jäätteenmäen eroa ja hänen

¹⁵² Ruotsi halusi odottaa järjestelmän näyttävän toimivuutensa ja ilmassa oli epäilyksiä EU:n yhteisestä kehityksestä sosiaali- ja turvallisuuspolitiikan osalta. Ruotsi äänesti myös kolmen ensimmäisen jäsenvuoden aikana esim. ministerineuvostossa huomattavasti useammin enemmistöä vastaan kuin Suomi. Meinander 2012, 531.

¹⁵³ Tontti 2007, 218–220.

tilalleen nousi Matti Vanhanen. Jätteenmäki ja Manninen joutuivat poliittisten seurauksien lisäksi vielä käräjäoikeudessa vastaamaan vuodosta. Manninen sai sakkorangaistuksen virkasalaisuuden rikkomisesta, mutta Jätteenmäki vapautettiin häntä kohtaan esitetystä syyteestä, joka koski yllytystä ja avunantoa virkasalaisuuden rikkomiseen. Jätteenmäki oli alusta asti väittänyt saaneensa asiakirjat pyytämättään.¹⁵⁴

Jätteenmäen paikalle noussut Matti Vanhanen johti pääministerin roolissa suomalaista politiikkaa vuosikymmenen loppuun asti. Jätteenmäen hallituksen pohjalla jatkanut punamultahallitus istui vuoden 2007 eduskuntavaaleihin asti, jolloin sosialidemokraatit kärsivät tappion kokoomukselle. Vaalien jälkeen Vanhasen toinen hallitus oli pohjaltaan paluu 1990-luvun Ahon porvarihallituksen aikaan. Poikkeuksena oli kuitenkin se, että keskusta, kokoomus ja RKP saivat tuekseen kristillisten sijaan punamullan aikana oppositiossa olleet vihreät. Hallitusohjelmaansa kyseinen koalitio kutsui ”sinivihreäksi”.¹⁵⁵ Vanhanen hallituksineen sai viettää ensimmäisen kautensa suurimmaksi osaksi gallupien perusteella onnellisten tähtien alla. Suurimpana syynä tähän oli Suomen taloudessa vielä vahvana ollut nousukausi. Henrik Meinander on kuvannut Vanhasen ensimmäisen hallituksen suosiota ja roolia osuvin sanakääntein: ”Kansa ei odottanut Vanhaselta ihmeitä, riitti kun oma lomopakko paksuni vuosi vuodelta.”¹⁵⁶ Vanhasen toisella kaudella haasteita tuli enemmänkin. Vuonna 2008 asuntojen hinnat romahtivat Yhdysvalloissa ja tästä seurannut talouskriisi vaikutti pian maailmantalouteen ja myös Suomen vientimarkkinoihin. Vuonna 2009 bruttokansantuote laski Suomessa ennätyselliset seitsemän prosenttia, joka on jyrkin lasku itsenäisyyden aikana. Verrattuna 1990-luvun lamaan Suomen valtiontalous oli kuitenkin hyvässä kunnossa ja elintaso pyrittiin ylläpitämään lainarahalla. Tämä aiheutti sen, että Suomen valtion velka alkoi kasvamaan. Taloushaasteiden, vaalirahoitusepäselvyyksien ja yksityiselämänsä julkisuuteen nousemisen myötä pääministeri Vanhanen ilmoitti, ettei asetu ehdolle jatkamaan keskustan puheenjohtajana, ja puheenjohtajan vaihtuessa kesällä 2010 vaihtui myös pääministeri.¹⁵⁷

4.1 Puolueiden eläinpolitiikka

4.1.1 Porvaripuolueiden linja pitää, SDP uudistuu

2000-luvulla ohjelmamäärissä ei tapahtunut kolmen suuren puolueen osalta järjestyttävää muutosta verrattuna 1990-lukuun. Keskusta ja kokoomus jatkoivat 1990-luvun linjaa eikä eläinten hyvinvointi juurikaan esiintynyt puolueiden ohjelmissa. Keskustan osalta eläinasiat kytkeytyivät edelleen

¹⁵⁴ Meinander 2012 544–545.

¹⁵⁵ Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma: Vastuullinen, välittävä ja kannustava Suomi, 3–4.

¹⁵⁶ Meinander 2012, 546.

¹⁵⁷ Meinander 2012, 546–547.

hyvin pitkälti tehotuotannon arvosteluun ja kotimaisen ruoantuotannon tärkeyden korostamiseen.¹⁵⁸ Myös kokoomuksessa painotettiin suomalaisiin elintarvikkeisiin liittyviä positiivisia mielikuvia, kuten puhtautta ja eläinten hyvää kohtelua. Kokoomus ei kuitenkaan lähtenyt kritisoimaan tehotuotantoa yhtä kärkevästi, vaan totesi yksikkökokojen kasvun lisäävän tarvetta huoltovarmuuden lisäämisestä julkisin varoin ja toimin.¹⁵⁹ Keskustan osalta tuotantoeläinpoliittinen näkemys voidaan tiivistää vuoden 2009 europarlamenttivaaliohjelmasta olleeseen toteamukseen: ”Urhoutta on antaa lehmien ammua myös periferiassa.” Puolue määritteli ohjelmassaan ”urhouden” sitkeydeksi, jaksamiseksi ja omien puolustamiseksi.¹⁶⁰ Mahdettiinkohan määritelmää laadittaessa muistella erästä puolueen merkkihenkilö-Urhoa¹⁶¹, johon ainakin osa käsitteistä voidaan kytkeä?

Vaikka kummankaan johtavan porvaripuolueen päälle on turha asetella eläinsuojelusankarin viittaa, niin ne eivät kuitenkaan olleet täysin toimettomia eläinten hyvinvoinnin parissa. Vanhasen toisen hallituksen ohjelmassa eläinten hyvinvointia puolustettiin seuraavasti:

Maatilataloutta kehitetään perheviljelmäpohjaisena tavoitteena tuottavuuden nostaminen ja elinkeinon kilpailukyyn paraneminen. Tämä on välttämätöntä toimittaessa EU:n yhteisillä markkinoilla. Lähtökohtana on huolehtia samalla korkeasta ympäristön- ja eläinsuojelun tasosta.¹⁶²

Samassa ohjelmassa kiinnitettiin huomiota myös eläinlääkintäpalveluihin. Ohjelmassa mainittiin mm. eläintautilain ja eläinlääkintähuoltolain uudistaminen sekä tarve lisätä eläinlääkärien koulutusta, jotta eläinlääkintä palveluiden saatavuutta voitaisiin lisätä. Eläinten puolustamisen lisäksi hallitusohjelmassa annettiin kuitenkin myös lupaus turkistuotannon turvaamisesta elinkeinona.¹⁶³

Poikkeuksen kolmen suuren puolueen 1990-luvulta jatkuneesta vaitonaisesta linjasta teki SDP, jonka ohjelmissa eläinten hyvinvointiin kytkeytyvät asiat esiintyivät suhteessa yhtä usein kuin vihreillä. (Taulukko 3) Puolue näki tärkeäksi eläinsuojelulain ja -normien kehittämisen sekä valvonnan.¹⁶⁴ Työväenpuolueeksi aikanaan syntyneenä ja sitä imagoa säilyttämään pyrkineenä SDP näki

¹⁵⁸ Suomen Keskusta: mm. Keskustan maaseutuohjelma (2002); Vaaliohjelma - Koko Suomen voimavarat käyttöön (2002); Urhoutta Eurooppaan - Keskustan vaaliohjelma Euroopan parlamentin vaaleissa 2009 (2009).

¹⁵⁹ Kansallinen Kokoomus: Maaseutuohjelma (2003); Kansallisen Kokoomuksen periaateohjelma (2006).

¹⁶⁰ Suomen Keskusta: Urhoutta Eurooppaan - Keskustan vaaliohjelma Euroopan parlamentin vaaleissa 2009 (2009).

¹⁶¹ Urho Kekkonen oli maalaisliittoa ja myöhemmin keskustapuoluetta edustanut poliitikko, joka toimi mm. useissa ministeritehtävissä ja Suomen pitkäaikaisimpana presidenttinä 1956–1982.

¹⁶² Pääministeri Matti Vanhasen II hallitusohjelma: Vastuullinen, välittävä ja kannustava Suomi (2007), 33.

¹⁶³ Pääministeri Matti Vanhasen II hallitusohjelma: Vastuullinen, välittävä ja kannustava Suomi (2007), 34–35.

¹⁶⁴ Suomen Sosialidemokraattinen Puolue mm: Maaseutupoliittinen ohjelma (2002); IHMISTEN EUROOPPAAN (2004); Me pidämme ääntä puolestasi: SDP:n tavoitteet vaalikaudelle 2007-2011 (2007).

tärkeäksi Euroopan mittakaavassa myös pohjoisessa harjoitettavan maatalouden. Erityisen tärkeäksi puolue katsoi työvaltaiseksi kuvaamansa kotieläintuotannon jatkumisen edellytykset.¹⁶⁵

Taulukko 3: Vuosina 2000–2009 julkaistut ohjelmat, joissa aiheita on käsitelty.

Puolue	Ympäristö	Maatalous	Kalastus tai metsästys	Eläintensuojelu, -oikeudet tai hyvinvointi	Tuotanto-eläimet	Turkistarhaus	Julkaistuja ohjelmia
Kesk.	12	9	1	2	4	0	14
Kok.	11	9	0	2	1	0	26
RKP	17	13	5	5	2	3	35
SMP/PS	4	7	1	1	2	2	9
SDP	18	8	4	7	2	0	19
Vas.	10	6	0	3	2	0	16
Vih.	38	23	7	17	17	6	47

Hämeenlinnan puoluekokouksessa 2008 hyväksyttiin *SDP Uudistuu -ohjelman*, jossa puoluetta viitotettiin eteenpäin nykyaikaisena vasemmistopuolueena. Ohjelmassa mainittiin monia eri asioita, joihin ihmiset haluavat vaikuttaa ja yksi näistä oli eläinoikeudet. Ohjelmassa käsiteltiin myös laajasti puolueen uudistumista ja nuorten jäsenten saamisen tärkeyttä.¹⁶⁶ SDP:n jäsenmäärä olikin kokenut alle 30 vuodessa karun pudotuksen, kun vuoden 1980 yli 100 000 jäsenestä oli vuonna 2005 jäljellä enää noin 56 000. Myös puolueen perusjärjestöistä oli kadonnut noin joka kolmannes.¹⁶⁷ Ottamalla huomioon eläinten hyvinvoinnin ohjelmatyössään puolueella oli mahdollisuus houkutella uusia ja etenkin nuoria jäseniä.

2000-luku ei tuonut muutosta turkistarhauskantoihin tai oikeammin siihen, että ohjelmatasolla ne loistivat poissaolollaan kolmen suuren puolueen osalta. SDP kävi puoluekokouksessaan 2002 suhteellisen laajan keskustelun turkistarhauksesta liittyen kannanottoon elinkeinopolitiikasta, jossa turkistarhauksen todettiin olevan osa maaseudun elinkeinoja, kokoukselle oli tehty myös kolme aloitetta turkistarhauksen säilyttämisen puolesta ja yksi aloite, joka sisälsi ajatuksen ”eettisesti arveluttavista tuotantomuodoista” luopumisesta.¹⁶⁸ Kannanottoon liittyneen keskustelun lähtökohtana ei ollut suoranainen vaatimus kieltämisestä vaan siitä, ettei turkistarhauksen asemaa erikseen

¹⁶⁵ Suomen Sosialidemokraattinen Puolue: Maaseutupoliittinen ohjelma (2002).

¹⁶⁶ Suomen Sosialidemokraattinen Puolue: SDP Uudistuu -ohjelma (2008).

¹⁶⁷ Mickelsson 2021, 272–273.

¹⁶⁸ Suomen Sosialidemokraattinen Puolue: Elinkeino ja energia-aloitteet puoluekokoukselle 2002, aloitteet 113,114,115 & 117, 33–37.

korostettaisi. Äänestysten jälkeen puoluekokous päätti pitää maininnan turkistarhauksesta mukana kannanotossa. Keskustelussa näkyi vahvasti työllisyyden merkitys, josta osoituksena erään puoluekokousedustajan näkemys:

*Täällä on kaksi päivää puhuttu ihan puolueen puheenjohtajaa myöten, että työllisyys on meidän ykköskysymyksemme. Kysyisin tältä salilta, missä ne puheet nyt ovat, kun ollaan vähentämässä jopa maaseudulta vielä työpaikkoja. On puhuttu 10 000 miestyövuodesta, joka pitää täsmälleen paikkansa. Minusta tämä on työllisyyskysymys ja silkka kannanotto siihen. Täällä on tullut jo niin monta esitystä, että lienee parasta, että ollaan siinä alkuperäisessä taikka nostellaan kättä koko loppu päivä tästä asiasta.*¹⁶⁹

4.2.2. Rohkeutta ottaa kantaa – puolesta tai vastaan

Perussuomalaisten, RKP:n, vasemmistoliiton ja vihreiden julkaisemien ohjelmien määrässä tapahtui 2000-luvulla selvää nousua. Perussuomalaiset julkaisi yhdeksän ohjelmaa, joka oli kolminkertainen määrä 1990-lukuun verrattuna. Hyvin samankaltainen, mutta huomattavasti suuremman mittakaavan lisäys tapahtui myös vihreillä. RKP:n ohjelmamäärä tuplaantui ja vasemmistoliiton kasvoi hieman yli 1,5-kertaiseksi 1990-luvun saldosta. (Taulukot 1 & 3) Perussuomalaisten ohjelmamäärien nousu on osoittaa, että puolue vakiinnutti asemiaan poliittisella kentällä, vaikkakin sen saamat edustajamäärät voitiin laskea yhden käden sormilla. Vihreiden merkittävää ohjelmamäärien kasvua on lähestyttävä siten, että puolueessa koettiin ohjelmien ajankohtaisuus tärkeäksi. Esimerkiksi vuonna 2008 julkaistussa *Uuden ajan alku maaseudulle - Tasavertaisemman Suomen puolesta* -ohjelmassa todetaan suoraan että: ”Vihreät uusivat ohjelmansa säännöllisesti muutaman vuoden välein taataksseen ohjelmiansa tuoreuden.”¹⁷⁰

Vaikka kaikkia puolueita yhdisti kasvaneet ohjelmamäärät oivat ohjelmat sisällöltään hyvin erilaisia. RKP käsitteli ympäriasioita noin puolessa ohjelmistaan, perussuomalaiset alle puolessa, vasemmistoliitto hieman yli kolmessa viidestä ja vihreiden ohjelmissa ympäristö puolestaan esiintyi neljässä viidestä. Keskustan ja SDP:n ohjelmissa ympäristöä käsiteltiin kuitenkin suhteellisesti useammin kuin vihreiden. (Taulukko 3) Yksi selittävä tekijä tähän on juuri vihreiden ohjelmatyön laajuus, koska 47 ohjelmaan mahtuu huomattavasti enemmän yksityiskohtaisempia sektoriohjelmiä ja tästä syystä teemojen esiintymismääriä ohjelmissa on tulkittava suuntaa antavina.

Eläinten hyvinvointiin kytkeytyneiden kannanottojen valossa vihreät erottui muista. Puolue totesi useampaan otteeseen, että eläimillä oli oikeus esim. lajityypilliseen käyttäytymiseen, tämä ei

¹⁶⁹ Suomen Sosialidemokraattinen Puolue: Puoluekokouksen 2002 pöytäkirja, 191–193, 230–239.

¹⁷⁰ Vihreä Liitto: Uuden ajan alku maaseudulle - Tasavertaisemman Suomen puolesta (2008).

sinällään ollut uutta, koska oikeus-termiä puolue oli käyttänyt myös 1990-luvulla.¹⁷¹ Vihreät toi useasti esille luonnonmukaista eläinten hyvinvoinnin huomioon ottavaa tuotantoa ja luomutuotannon lisäämistä.¹⁷² Lihatuotantoa kohtaa esitettiin kritiikkiä mm. siksi, koska se vaati merkittäviä määriä vettä ja aiheutti ympäristöpäästöjä.¹⁷³ Esillä oli myös kunnan järjestämissä ruokailussa lihatomat päivät, joiden avulla säästyisi rahaa ja tarvittaessa voitaisiin hankkia eettisempää ja laadukkaampaa lihaa.¹⁷⁴ Myös eläinsuojelujärjestöjen toiminnan turvaaminen oli yksi puolueen esiin nostama näkemys.¹⁷⁵

Muiden pienempien puolueiden osalta suhtautuminen eläinten hyvinvointiin oli maltillisempaa. RKP:sta eläinkasvatus ja eläinkokeet eivät saaneet aiheuttaa tarpeettomia kärsimyksiä.¹⁷⁶ Perussuomalaiset puolestaan totesivat pientilojen mahdollisuuksia puolustaessaan, että jalostustuotannon keskittyminen ei ole tuottajien, kuluttajien ja eläinten edunmukaista – juuri tässä järjestyksessä esitettyä.¹⁷⁷ Vasemmistoliitto puolestaan puhui eläinten kohdalla oikeuksista vuonna 2009, jolloin Euroopan ja Suomen ruokaturvaan liittyen puolue piti tärkeänä eläinten suojelun ja eläinten oikeuksien puolustamista. Tähän kytkeytyi tehotuotannossa esiintyvät ongelmat.¹⁷⁸ Yhtenä yhteisenä asiana RKP, vasemmistoliitto ja vihreät pitivät yllä keskustelua teuraskuljetuksista.¹⁷⁹

Mielenkiintoinen yhteys kaikkien muiden pienempien puolueiden paitsi vasemmistoliiton välillä ohjelmista kuitenkin löytyy, koska niin RKP, perussuomalaiset kuin vihreätkin käsittelivät ohjelmissaan turkistarhausta, kun taas kolmen vanhan puolueen ohjelmista aihetta ei löytynyt ollenkaan. (Taulukko 3) Samaa mieltä puolueet eivät kuitenkaan turkistarhauksen tulevaisuudesta olleet. Vasemmistoliiton osalta aihe ei noussut ohjelmiin, mutta keskustelu puolueen sisällä jatkui.¹⁸⁰

Perussuomalaisten turkistarhauskannanotoissa korostui elinkeinovapaus. Puolue totesi, että: ”Puolueemme kannattaa kaikkea rehellistä yritystoimintaa sekä taistelee elinkeinovapauden rajoittamistoimia, kuten turkistarhauksen kieltämistä, vastaan.”¹⁸¹ Samankaltainen kannanotto löytyi myös

¹⁷¹ Mm. Vihreä Liitto: VIHREÄ EUROOPPA – Vihreän liiton EP-vaali-ohjelma (1996); Napaa lähellä - ruokapoliittinen linjapaperi (2001); Vihreän liiton periaateohjelma (2002).

¹⁷² Mm. Vihreä Liitto: Napaa lähellä - ruokapoliittinen linjapaperi (2001); Yhden pallon politiikka - Vihreän liiton ympäristöpoliittinen ohjelma (2004).

¹⁷³ Vihreä Liitto: Yhden pallon politiikka - Vihreän liiton ympäristöpoliittinen ohjelma (2004); Vihreä ilmastreiformi (2008).

¹⁷⁴ Vihreiden eläinpoliittinen linjapaperi (2008).

¹⁷⁵ Vihreä Liitto: Yhden pallon politiikka - Vihreän liiton ympäristöpoliittinen ohjelma (2004).

¹⁷⁶ Suomen ruotsalainen kansanpuolue: Askeleen edellä - Ruotsalaisen kansanpuolueen puolueohjelma (2006).

¹⁷⁷ Perussuomalaiset: Eduskuntavaali-ohjelma 2003 (2003).

¹⁷⁸ Vasemmistoliitto: Parempi Eurooppa on mahdollinen (2009).

¹⁷⁹ Esim. Ruotsalainen kansanpuolue: Vaalimanifesti (2003); Vasemmistoliitto: Vaali-ohjelma eduskuntavaaleissa 2003 (2002); Vihreä Liitto: Vihreän liiton periaateohjelma (2002).

¹⁸⁰ Arhinmäki 2006, 124–125.

¹⁸¹ Perussuomalaiset: Lähiajan tavoiteohjelma (2001).

vuoden 2003 eduskuntavaaliohjelmasta: ”Puolueemme ei hyväksy laillisen elinkeinotoiminnan rajoittamista ja sabotointia, esimerkiksi turkistarhausta ei tule kieltää.”¹⁸²

RKP:n osalta esiin nousi aluepolitiikka, koska turkistarhaus nähtiin puutarhaviljelyn ohelle tärkeänä elinkeinona ruotsinkielisellä rannikko- ja maaseudulla ja sen toimintaolot olikin turvattava. Esillä oli myös turkistuottajien lomitusjärjestelmän kehittäminen, työllistävä vaikutus (puolueen mukaan 10 000 henkeä) ja joidenkin kuntien talouden ja työllisyyden riippuvuus turkisalasta.¹⁸³ RKP:n turkistuotannon puolustaminen kytkeytyi vahvasti aluepoliittiseen asetelmaan, kun taas perussuomalaisten ajatusmaailmassa korostui elinkeinovapauden rajoittamisen vastaisuus. Perussuomalaisten ajatusmalli on helppo kytkeä yhteen puolueen haluun tukea vahvasti pienyrittäjiä ja maataloussa pien- tai perheviljelmämäistä elintarviketuotantoa.¹⁸⁴ Kyseiseen tuotantomalliin oli sisään rakennettuna tehotuotannon vastustaminen.

Vihreät oli käsittelemistäni puolueista ainoa, joka uskaltautui ottamaan turkistarhauskieltoa kannattavan linja, joka tosin oli sisältynyt puolueen ohjelmiin jo aiemminkin. Kieltoa kannattavissa näkemyksissä korostui, että turkistuotanto ja turkistarhaus ei ole eettisesti kestävä eikä sille ole olemassa eläinystävällisiä vaihtoehtoja. Vihreissäkin ymmärrettiin, että muutos ei voisi tapahtua yhdessä yössä, vaan lopettamisvaatimuksia tuettiin siirtymäajalla sekä sillä, että tarhauksesta luopuvia pitäisi tukea uuden elinkeinotoiminnan löytämisessä.¹⁸⁵ Tuotantoeläinten suhteen kieltovaatimukset eivät rajoittuneet vain turkistarhaukseen. Ongelmaksi vihreät näkivät myös häkkikanaloiden ja broilerintuotannon epäeettisyyden. Näiden alojen ongelmat kytkeytyivät osaksi tehotuotantoa, jota puolue ei pitänyt suomalaisen tuotannon näkökulmasta tavoiteltavana. Luonnonmukaisemman luomutuotannon nähtiin olevan paitsi luonnon kannalta kestävämpää myös eläinten hyvinvoinnin kannalta parempi ratkaisu.¹⁸⁶ Myös eläinten tietoisuus nousi esille vuoden 2006 periaateohjelmassa:

Lajien suojelemisen lisäksi tavoitteena tulee olla eläinten yksilötason hyvinvointi. Eläinten kohtelun vähimmäisvaatimusten tulee perustua kunkin eläimen lajityypilliseen käyttäytymiseen. On tunnustettava eläinten asema tuntevina ja eri

¹⁸² Perussuomalaiset: Eduskuntavaaliohjelma 2003 (2003).

¹⁸³ Ruotsalainen kansanpuolue: Regionalpolitiskt program (2003); Regionalpolitiskt program (2007); Maatalouspoliittinen kannanotto (2007).

¹⁸⁴ Perussuomalaiset: Eduskuntavaaliohjelma 2003 (2003); Perussuomalaisten lähiajan tavoiteohjelma Lappeenranta 2003 (2003); Perussuomalaisten lähiajan tavoiteohjelma 2005 (2005).

¹⁸⁵ Mm. Vihreä Liitto: Vihreän liiton periaateohjelma (2002); Vihreän liiton EU-ohjelma (2004); Vihreän liiton periaateohjelma: Tehtävänä reilu muutos (2006).

¹⁸⁶ Mm. Vihreä Liitto: Vihreän liiton periaateohjelma: Eduskuntavaaliohjelma 2007 (2006); Tehtävänä reilu muutos (2006); Uuden ajan alku maaseudulle - Tasavertaisemman Suomen puolesta (2008).

*tavoin itsestään tietoisina olentoina. Tuotantoeläinten elinolosuhteissa on paljon parannettavaa.*¹⁸⁷

Vaikka vihreät paneutuivat selkeästi eniten eläinten aseman parantamiseen, on politiikassa useimmiten kyse kyvystä tehdä kompromisseja. Erottuaan Lipposen toisesta hallituksesta puolue vietti oppositioelämää vuoteen 2007 asti, jolloin eduskuntavaalien jälkeen puolue oli mukana Vanhasen toisessa hallituksessa. Vihreiden näkökulmasta hallitusohjelma sisälsi kuitenkin ristiriitaisuutta puolueen arvojen suhteen. Kuten jo aiemmin keskustaa ja kokoomusta käsitellessäni toin esille, hallitusohjelmassa oli tavoitteina mm. eläinlääkinnällisten asioiden parantaminen. Vihreiden kannalta maininnat turkistarhauksen turvaamisesta olivat kuitenkin totaalisesti ristiriidassa puolueen omien arvojen kanssa. Voi olla, että vihreissä nähtiin tärkeämmäksi se, ettei hallitusohjelmaan sisältynyt voimakkaita panostuksia ydinvoimaan, jonka vuoksi puolueen hallitustaival oli viimeksi katkennut.¹⁸⁸ Kun verrataan Lipposen toisen hallituksen ohjelmaa Vanhasen vastaavaan, voidaan tulkita, että vihreille ydinvoiman vastustaminen oli suurempi periaatteellinen kysymys kuin turkistarhaus. Lipposen toisessa hallitusohjelmassa turkistarhausta käsiteltiin tarhojen ympäristönsuojelua korostavasta näkökulmasta, eikä elinkeinon jatkumisen turvaamisesta ollut mainintaa.¹⁸⁹ Vihreät olivat siis valmiita tinkimään eläinpoliittisista tavoitteistaan, jos mahdollisuutena oli päästä vaikuttamaan muihin tärkeisiin asioihin hallituksesta käsin.

4.2 Eläimet eduskunnassa

2000-luvun ensimmäisenä vuosikymmenenä eduskunnassa esitettiin 133 kirjallista kysymystä eläinsojeluun tai turkistarhaukseen liittyen eli lähes kaksinkertaisesti enemmän kuin 1990-luvulla. Määrien perusteella voidaankin todeta eläinpoliittisen keskustelun lisääntyneen eduskunnassa. Lisäksi lakialoitteita käsiteltiin yhdeksän. Näistä kolme liittyi turkistarhaukseen; kaksi esitti kiellon asettamista ja yksi kiinnitti huomion turkistarhaiskujen rangaistuksiin ja esitti rikoslain muuttamista tältä osin. Koe-eläinten tilanne näkyi puolestaan kahdessa lakialoitteessa, joten lakialoitteiden osalta turkistarhaus ja koe-eläimet olivat suhteutettuna selvästi vahvemmin läsnä kuin kirjallisissa kysymyksissä.

¹⁸⁷ Vihreä Liitto: Vihreän liiton periaateohjelma: Tehtävänä reilu muutos (2006).

¹⁸⁸ Ainoa maininta oli, ettei ydinvoimaa saa sulkea pois, vaan energiamuotoja pitää arvioida yhteiskunnan kokonaisedun kannalta. Pääministeri Matti Vanhasen II hallitusohjelma: Vastuullinen, välittävä ja kannustava Suomi (2007), 46.

¹⁸⁹ Pääministeri Paavo Lipposen II hallituksen ohjelma: Oikeudenmukainen ja kannustava - sosiaalisesti eheä Suomi (1999).

Taulukko 4: Eläinsuojeluun tai turkistarhaukseen liittyneet kirjalliset kysymykset 2000–2009 ensisijaisen teeman ja kysyjän puoluetustaan mukaan. N=133¹⁹⁰

Puolue	Eläin- kokeet	Eläin- aktivismi	Lem- mikki- eläimet	Luon- non- varaiset	Tuotanto- eläimet	Turkis- tarhaus	Yleinen eläinsuojelu ja -lainsäädäntö
Kesk.	-	4	1	27	6	4	3
Kok.	-	1	-	4	1	2	3
RKP	-	-	-	-	-	2	-
PS	-	-	-	2	1	4	-
SDP	1	-	5	7	5	5	9
Vas.	-	-	-	5	4	6	1
Vihr.	-	-	3	10	1	3	3

2000-luvulla eläinsuojelukeskustelun teemojen painopisteet olivat eri asioissa kuin edellisellä vuosikymmenellä. Eläinaktivismi nousi esille vain viidessä kirjallisessa kysymyksessä, kun 1990-luvulla se oli ollut esille 10 kertaa. Kun otetaan huomioon kysymysten määrien merkittävä kasvu jää eläinaktivismi häviävän pieneksi teemaksi kirjallisia kysymyksiä. Myös tuotantoeläinkysymykset olivat esillä hieman aiempaa vähemmän. 2000-luvun eläinsuojelukeskustelua hallitsi luonnonvaraisiin eläimiin liittyneet kysymykset.

4.2.1 Petoeläimiä, laiduntamista ja maalaisjärkeä

Luonnonvaraisiin eläimiin liittyneitä kysymykset olivat sisällöltään hyvin kirjavia ja sisälsivät muun muassa villieläinalueen perustamista Ylä-Karjalaan, rapuruton ehkäisemistä ja kaupallisen valaanpyyntikieltovaatimuksia.¹⁹¹ Suinkaan kaikki luonnonvaraisia eläimiä koskevat kysymykset eivät sisältäneet eläinten kannalta edullisia vaatimuksia, tästä esimerkkinä keskustan Lauri Oinosen useat kysymykset petoeläimiin liittyen, joissa hän käsitteli muun muassa susien suojelusuunnitelmasta luopuminen, susien metsästyksen aloittaminen Pohjois-Hämeessä ja Keski-Suomessa sekä Suomen suurpetopolitiikan muuttaminen EU:ssa.¹⁹²

¹⁹⁰ Kirjallisia kysymyksiä, jotka taulukkoon laskettu oli 133. Kysymys KK 117/2001 vp ” Eläinsuojeluun ja koe-eläimiin erikoistuneen professorin viran perustaminen Suomeen ” on laskettu vain yleiseen eläinsuojelu ja -lainsäädäntöteemaan, vaikka se olisi voitu periaatteessa laskea taulukon osalta eläinkokeisiin. Keskustan ryhmästä 1999 eronneen Sulo Aittoniemen kysymykset on laskettu osaksi keskustan kysymyksiä, koska Aittoniemi oli tullut valituksi puolueen edustajana.

¹⁹¹ KK 1117/2001 vp; KK 307/2002 vp; KK 450/2005 vp.

¹⁹² Mm. KK 34/2005 vp; KK 208/2005 vp; KK 213/2005 vp.

Merkittävästi enemmän eläinsuojeluaiheisiin osallistui keskusta, joskin on todettava, että valtava merkitys oli juuri edellä mainitulla Lauri Oinosella, joka esitti vuoteen 2006 mennessä 20 kirjallista kysymystä. Suurpeto-ongelmien esiintuonnin lisäksi Oinonen kyseenalaisti myös Luhangalla Onkisaloon johtavan kulkuväylän asettamisen toimenpidekieltoon, koska se sijaitti valkoselkätikan suojelualueella. Hän halusi, että hallitus selvittäisi onko valkoselkätikan suojelua käytetty vain teko-syynä tieyhteyden estämiselle.¹⁹³ Reilua vuotta myöhemmin myös SDP:n Esa Lahtela kiinnitti kysymyksellään huomiota samaan asiaan. Lahtela kysyi, otettaisiinko maalaisjärki esille ja Onkisaloon asukkaille annettaisiin tieyhteys siitä kohdasta, josta he olivat vuosisatoja kulkeneet.¹⁹⁴ Ympäristöministeri Jan-Erik Enestamin (r.) vastauksessa Oinoselle todettiin alueen ja tieosuuden lunastamisen syy ollut luonnonsuojelullinen. Molemmissa vastauksissaan ministeri totesi, että korvaava tieyhteys on mahdollista tehdä, mutta Onkisaloon tieosuuskunta oli hakenut lupaa korvaavaan tieyhteyteen liittyvien siltojen rakentamiseen ja toistaiseksi prosessi oli kesken yksityishenkilön valituksen vuoksi.¹⁹⁵

Siinä missä 1990-luvulla tuotantoeläimiin liittyvästä keskustelusta on helposti löydettävissä tiettyjä yksittäisiä teemoja, kuten teurastuskuljetukset, on 2000-luvun keskustelu tuotantoeläinten osalta hajanaisempaa. Yksi hieman enemmän esiin noussut asia koski lehmien laiduntamiseen liittyvää velvoitetta. Velvoite herätti kysymyksiä etenkin keskustan leiristä.¹⁹⁶ Esko Ahosen ja yhdeksän muun keskustaedustajan kysymyksessä tunnustettiin eläinten hyvinvoinnin merkitys, mutta luotiin myös ristiriitaa eläinten hyvinvoinnin ja tuottajan hyvinvoinnin ja kohtuullisuuden välille:

Kukaan ei kiistä eläinten hyvinvoinnin tärkeyttä, mutta myös maidontuottajan hyvinvointia ja vaatimusten kohtuullisuutta tulee voida harkita. Kaikille tiloille tämä vaatimus ei ole mahdollinen joko hoitajasta tai tilasta johtuvien syiden takia. Yksinkertaisesti voi olla, että tilan lähellä ei ole tarkoituksenmukaista jaloittelualuetta saatavilla. Pahimmillaan lehmien jaloittelupakko pakottaa ikääntyvän viljelijän investoimaan jaloittelutarhaan muutaman vuoden takia tai lopettamaan tuotannon ennen eläkejärjestelyyn pääsyä.

Ongelmaksi koettiin, että lääninhallitukset eivät juurikaan olleet käyttäneet oikeutta vapauttaa tiloja jaloitteluvaatimuksista, vaikka niillä mahdollisuus vapautuksen antamiseen oli.¹⁹⁷

¹⁹³ KK 324/2004 vp.

¹⁹⁴ KK 476/2005 vp.

¹⁹⁵ 324/2004 vp; 476/2005 vp.

¹⁹⁶ 1074/2005 vp; 129/2006 vp; 391/2006 vp.

¹⁹⁷ KK 129/2006 vp.

Lauri Oinonen toi myös kysymyksessään esille huolensa tuottajille koituvista investoinneista, eikä hän pitänyt lehmien jaloittelua kovin merkittävänä hyvinvoinnin edistäjänä, vaan näki sen pikemminkin lisäävään riskejä:

Monilla tiloilla lehmät ovat olleet sisällä jo 20 vuotta. Tämä on täten kokemuksesta voitu osoittaa toimivaksi käytännöksi. Usein on myös kyse asiasta, joka on karjatalouden harjoittajan elinkeinon jatkamisen kannalta välttämätöntä. Laiduntamisvelvollisuus johtaisi niin investointeihin kuin kustannuksiinkin eikä olisi käytännössä helppoa tai edes mahdollistakaan. [––] Monilla tiloilla lehmät ovat olleet sisällä jo 20 vuotta (myös meillä), eikä sellaisten eläimien uloslaitto ole aivan yksinkertainen juttu. Lehmät ovat luontokapaleita ja käyttäytyvät arvaamattomasti uusissa ja oudoissa tilanteissa. Hoitajilla on tosi suuri riski loukkaantua tällaisessa touhussa. Lehmät alkavat tapella herruudesta, eikä tämä varmaankaan paranna eläinten hyvinvointia, vaan huonontaa sitä melkoisesti.

Oinonen viittasi myös suurpetoihin aiheuttamaan vaaraan eläimille ja oli huolissaan karjatilojen lopettamisaallostaa.¹⁹⁸ Niin Oinosen kuin Ahosen ym. kysymyksissä on kyse lopulta eläinten hyvinvoinnin ja ihmiselle koituvien kustannusten välisestä suhteesta. Molemmat kysyjät näkivät, että tuottajien kustannusten lisääminen ei ole hyvä asia, vaikka sillä eläinten hyvinvointia lisättäisiinkin. Yhdistettäessä edelliset kysymykset Lauri Oinosen suurpetoihin liittyviin kysymyksiin, voidaan todeta keskustan eläinsuojelunäkökulman 2000-luvulla olleen hyvin ihmislähtöinen ja eläinten hyvinvointi alisteinen ihmisen mahdollisuuksille hyötyä eläimistä.

Eläinaktivismi ei näkynyt vastaavassa mittakaavassa kirjallisten kysymysten aiheena 2000-luvulla, etenkin kun otetaan huomioon kysymysmäärien kokonaisuuden merkittävä kasvu. Eläinaktivismi pongahti kuitenkin esille vuonna 2006. Kysymykset liittyivät Animalian ja Luonto-Liiton kouluille tarjoamiin luentoihin, joissa kerrottiin oppilaille turkistarhauksen ja eläintuotannon ongelmallisuudesta. Keskustan Jari Lepän ja Aulis Ranta-Muotin sekä kokoomuksen Hanna-Leena Hemmingin esittämässä kysymyksissä tuotiin esille, että ko. järjestöjen materiaali olisi ollut yksipuolista ja yleistävää.¹⁹⁹ Kaikissa kysymyksissä huomioitiin myös luentojen lopuksi esitetty jäsenhankinnallinen ulottuvuus, jossa oppilaita on kysyjien mukaan kehoitettu liittymään järjestöjen jäseniksi. Kyseisen asian erillinen huomiointi voi lukijasta helposti vaikuttaa jonkinlaiselta kauhistelulta sitä kohtaan, että järjestöt markkinoivat toimintaansa nuorille, vaikkakin tämä lienee suhteellisen normaalia kyseisen kaltaisissa yhteistyöluennoissa.

¹⁹⁸ KK 391/2006 vp.

¹⁹⁹ KK 673/2006 vp; KK 683/2006 vp; KK 699/2006 vp.

Hemming kuvasi omassa kysymyksessään Animalian ja Luonto-Liiton toimivan vain yhden totuuden mukaan:

Tasapuolisuutta yhden asian liikkeiden julistamasta totuudesta on vaikea löytää. Nuori joutuu ottamaan vastaan tietoa, jonka käsittelyyn ei anneta arvopohjaa eikä mahdollisuutta kyseenalaistaa asioita.

Näitä yhden asian totuuden sisältäviä Animalian ja Luonto-Liiton luentoja on kaupattu Turun, Tampereen, Jyväskylän ja pääkaupunkiseudun kaikille yläasteille ja lukioille.

Ranta-Muotio ja Hemming huomioivat kysymyksissään myös ko. järjestöjen aseman valtion tukena toimivina toimijoina. Ranta-Muotio oli nostanut asian esille varsinaisessa kysymysohjelmissaan:

Miten on mahdollista esittää näin yksipuolisen näkökulman antavaa materiaalia yläasteen ja lukion oppilaille vieläpä valtion tukemana, kuten Animalia ja Luonto-Liitto tekevät?

Vastauksen Ranta-Muotiolle antoi kulttuuriministeri Tanja Karpela, jonka suhtautuminen eläinasiialiikkeeseen oli varmasti positiivisempi kuin suurimmalla osalla puoluetovereistaan, kuten aiemmin on käynyt ilmi. Ministerin vastauksessa tuodaan esille, että järjestöt toimivat omien sääntöjensä mukaista työtä nuorten parissa:

Luonto-Liiton tavoitteena on vaikuttaa yhteiskuntaan siten, että luonnon monimuotoisuus säilyy ja luonnon itseisarvo tunnustetaan. Animalian tavoitteena on eläinten oikeuksien tunnustaminen sekä eläinten hyvinvoinnin parantaminen yhteiskunnassamme. Kysymyksessä mainittu luentomateriaali on järjestöjen puheenvuoro eläinten oikeuksista muiden keskustelijoiden esittäessä oman kantansa.

Muilla keskustelijoilla ministeri viittasi esimerkiksi maa- ja metsätalousministeriöön, joka tukee omaan alaansa liittyvää elinkeinoja ja tiedotustoimintaa, joista esimerkiksi on nostettu turkistarhaus. Vastauksen mukaan Animaliaa ja Luonto-Liittoa tukemalla valtio myös mahdollistaa monipuolisen keskustelun tuotantoeläinten elinoloista. Vastauksessa viitataan myös sananvapauteen sekä opettajan autonomiaan opetusaineistojen ja -menetelmien valinnassa.²⁰⁰ Ammattitaitoisten opettajien autonomiaan viittasi myös opetusministeri Antti Kalliomäki (sd.) vastatessaan Hemmingin kysymyseen.²⁰¹

Vastaiskuna Animalian ja Luonto-Liiton toimintaa kauhistelleille kysymyksillä vihreiden Rosa Meriläinen kysyi broileri- ja turkistuotannon markkinoinnista kouluissa. Meriläinen toi esille, että

²⁰⁰ Ministerin vastaus KK 699/2006 vp.

²⁰¹ Ministerin vastaus KK 673/2006 vp.

kyseisiä aloja ja niihin liittyvää tiedotusta oli tuettu huomattavasti enemmän kuin Animalian ja Luonto-Liiton hanketta. Myös Meriläinen luotti opettajien ammattitaitoon sen suhteen, että opettajan tulisi opastaa oppilaita kriittiseen lukutaitoon – näin ollen ennakkosensuuria ei tarvittaisi, vaikkakin hän näki, ettei julkisin varoin tulisi suosia vain tiettyä intressiryhmää.²⁰²

Kuten edelliselläkin vuosikymmenellä, myöskään 2000-luvulla eläinkokeet eivät juuri näkyneet kirjallisten kysymysten aiheina. Vain kahdessa kysymyksessä pääteemana näyttäytyi eläinkokeet. Kysymykset käsittelivät valtakunnallisesti keskitetyn koe-eläintoimikunnan sekä eläinsuojeluun ja koe-eläimiin erikoistuneen professuurin perustamista.²⁰³ Jälkimmäisessä kysymyksessä painotettiin, että viran tulisi nimenomaan olla ensi sijassa eläinsuojelullinen:

*Koska voisi käydä myös niin, että mainitun oppituolin haltijaksi valikoituisi henkilö, joka haluaisi kehittää lisää koe-eläimillä tehtäviä tutkimustöitä, tämä voitaisiin estää sillä, että perustettaisiin eläinsuojelun professuuri, jonka erityisalaksi määriteltäisiin koe-eläimet. Näin varmistuttaisiin siitä, että tutkimus kohdistuisi koe-eläinten hyvinvoinnin lisäämiseen.*²⁰⁴

SDP:n Marjaana Koskisen kysymyksissä muita allekirjoittajia olivat mm. muutoinkin eläimiin liittyvien kysymysten kohdalla esiin nousseet Pentti Tiusanen ja Pia Viitanen.

4.2.2 ”Suomen tulisi seurata muiden maiden kehitystä”

Turkistarhaus säilyi eduskunnassa kirjallisten kysymysten aiheena tasaisesti vuosina 2000–2009. Vastaavan kaltaista ryöpsähdystä kysymysten määrissä tietynä ajankohtina ei tapahtunut, kuten 1990-luvulla oli käynyt. Keskustelua ei myöskään dominoinut yhtä lailla turkistarhoihin kohdistuneet tihutyöt, vaan etenkin eläinten hyvinvointiin liittyvät kysymykset valtasivat yhä enemmän alaa. Kysymysten kokonaismäärä kasvusta huolimatta turkistarhaus ei juurikaan vallannut lisätilaa eduskuntakeskustelussa vaan se pysyi suhteellisesti melko lähellä aiempaa tasoa, kun verrataan muuhun eläinpoliittiseen keskusteluun.

Vaikka eläinaktivistien turkistarhoihin kohdistamat iskut eivät olleet yhtä suuressa osassa 2000-luvun turkiskeskustelua näkyivät ne etenkin 2000-luvun alkupuolella eduskunnassa. Esimerkiksi vuonna 1999 oman alkiolaisen keskustaryhmänsä perustanut Sulo Aittoniemi vaati lakialoitteessaan käytännössä turkistarhaiskujen tai eläinten vapauttamisen johtavan jatkossa ankarampiin tuomioihin. Vaikka Aittoniemi koki eläinten vapauttamisen luontoon olevan kyseessä eläinrääkkäys ja rikos

²⁰² KK 688/2006 vp.

²⁰³ KK 116/2001 vp.

²⁰⁴ KK 117/2001 vp.

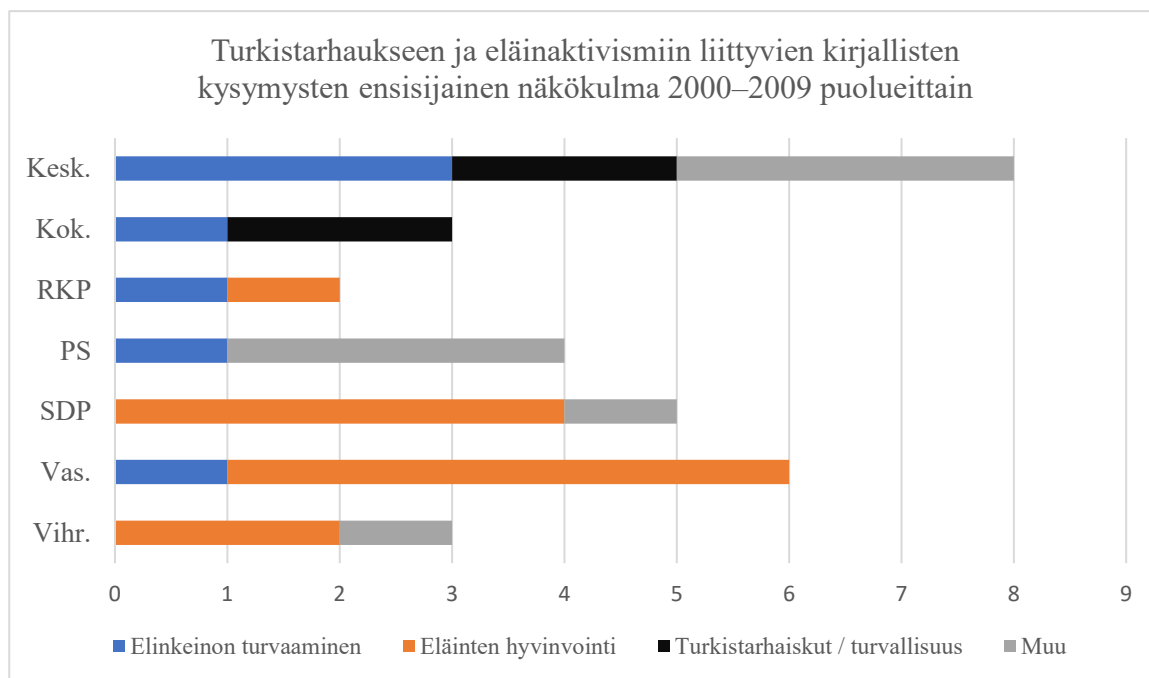
luontoa kohtaan, näkyi myös hänen jossain määrin aiemminkin esille tullut eläinsuojeluasioiden ymmärtäminen:

Eläinaktivistit syyllistyvät siis raakoihin rikoksiin ihmistä, eläintä ja luontoa vastaan, vaikka jossain määrin heidän näkemyksilleen on annettava ymmärrystäkin.²⁰⁵

Lähetekeskustelussa Aittoniemi sai tukea muutamalta keskustaedustajalta ja SDP:n Esa Lahtelalta, joka näki kameravalvonnan tarpeen lisääntyvän turkistarhoilla ja silloin yhteiskunnan tuli osallistua kuluihin. Hieman värikkäämpiäkin toimintatapoja Lahtela puheenvuoronsa lopuksi esitti:

Mutta kaiken kaikkiaan yhteiskunnallisen asennoitumisen tähän pitää olla hyvin kielteinen. Mietin tuossa – se ei tänä päivänä ole mahdollista, se jo vähän menee yli – jotta jalapuuhun tämmöiset ihmiset (laillista elinkeinoa vastaan iskuja tekevät) pitäisi laittaa, kun saadaan kiinni, näkyvälle paikalle, jotta kaikki tunnistavat, että nämä ovat ne tehneet.²⁰⁶

Kuvio 2: Turkistarhaukseen ja eläinaktivismiin liittyvien kirjallisten kysymysten ensisijainen näkökulma 2000–2009 puolueittain. N=31.

2000-luvun kaikissa turkistarhaukseen liittyvissä kysymyksissä tuotiin voimakkaasti esille turkis-eläinten hyvinvoinnillista näkökulmaa. Kronologisesti katsottuna kirjallisten kysymysten osalta uuden vuosituhanen avasivat Pentti Tiusasen ja Marjaana Koskisen kysymykset, jotka liittyivät Ison-Britannian suunnitelmiin turkistarhauksen kieltämisestä. Kysymyksien kärki suuntautui

²⁰⁵ LA 127/2000 vp.

²⁰⁶ PTK 130/2000 vp, 4270.

ulkomaankauppaministeri Ilkka Sasiin ja hänen esittämänsä kritiikkiin aiheesta. Niin Tiusanen kuin Koskinenkin olivat huolissaan ministerin reaktion aiheuttamasta haitasta Suomen maineella, joka Koskisen mukaan on toiminut EU:ssa eläinsuojelun mallimaana.²⁰⁷

Ministeri Sasin vastaus korostaa, että Iso-Britannian suunnitelmista annetussa huomautuksessa on tuotu esiin kiellon mahdolliset kielteiset vaikutukset turkisten myynnille, markkinoinnille ja turkiselinkeinolla Suomessa sekä Euroopassa. Vastauksessa nähdään riskinä, että tuotannon kieltäminen saattaisi toimia ensiaskeleena myös maahantuonnin ja markkinoinnin kieltämiselle. Myös Suomen kannattama ja edellyttämä eläinsuojelun korkea taso käy vastauksessa ilmi. Vastaus kätkee myös sisäänsä mielenkiintoisen ajatusmallin, jossa Iso-Britannian esityksen ei nähdä perustuvan eläinsuojelullisuuteen:

Lisäksi käsityksemme on, että Ison-Britannian lakiehdotuksessa ei ole kysymys eläinsuojelusta eikä eläinten hyvinvoinnista turkistarhoissa, eikä Iso-Britannia edes itse ole viittanut näihin syihin lakiehdotuksen perusteluissa. Perusteena lakiehdotukselle on esitetty se, ettei ole eläimen arvon mukaista pitää niitä tarhoissa ja tappaa vain turkista saatavan hyödyn vuoksi. Tämä on mielestämme eri asia kuin eläinten hyvinvointi sinänsä.²⁰⁸

Kyseisen sitaatin pohjalta tulkittuna Iso-Britannian lakiehdotuksen perusteena on ollut eläinoikeudellinen näkökulma siitä, että ei ole oikeudenmukaista pitää eläintä tarhassa vain turkin vuoksi. Tämä tekee jossain määrin melko vaikeaksi ymmärtää edellä olleen sitaatin tarkoituksen, koska eläinten vapauttaminen turkistarhauksesta voitaneet tulkita jopa myönteisemmäksi teoksi kuin eläinten kasvattaminen vain turkista varten, vaikkakin hyvissä olosuhteissa? Missä määrin vastaus osoittaa puutteellista ymmärrystä eläinten hyvinvoinnista ja oikeuksista tai tarkoituksenmukaista yritystä vähätellä suunnitellun päätöksen merkitystä eläinten näkökulmasta on relevantti kysymys.

Yksi turkiskeskustelun sisäinen teema kosketti koirien ja kissojen käyttäminen turkistuotannossa. Suomen kohdalla asia painottui etenkin kaupan ja tuonnin mahdolliseen kieltämiseen.²⁰⁹ Maa- ja metsätalousministeri Juha Korkeaon vastauksissa vuonna 2023 kissan- ja koirannahkojen tuonnin kieltäminen moraalisisista syistä olisi periaatteellisesti mahdollista, mutta käytännön valvominen hankalaa, jos asiasta ei päätettäisi yhteisesti EU:n tasolla.²¹⁰ Hieman myöhemmin vuonna 2025 ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Paula Lehtomäki (kesk.) oli samalla linjalla ja kertoi unionin terveys- ja kuluttajasuoja-asioiden komissaari Markos Kyprianoun olevan toiveikas, että yhteisötason

²⁰⁷ KK 140/2000 vp; KK 202/2000 vp.

²⁰⁸ Ministerin vastaus KK 140/2000; Ministerin vastaus KK 202/2000 vp.

²⁰⁹ KK 552/2003 vp; KK 568/2003 vp; KK 560/2005 vp.

²¹⁰ Ministerin vastaus KK 552/2003 vp; Ministerin vastaus KK 568/2003 vp.

ratkaisu merkintävaatimusten tai tuontikiellon osalta löytyisi. Tarvittaessa Suomen Tulli voisi kuitenkin käynnistää tehostetun valvonnan, mikäli asia ei etenisi riittävän nopeasti.²¹¹

Myös turkiseläinten kuljetusten valvontaa kiinnitettiin kirjallisissa kysymyksissä huomiota Pentti Tiusasen sekä Heidi Hautalan ja kahdeksan muun vihreän esittämässä kysymyksissä. Kysymyksissä tuotiin esille turkiseläinten poikkeava asema muihin tuotantoeläimiin verrattuna, eikä eläimiä siksi tarkasteta asianmukaisesti ennen niiden viemistä ulos EU-alueelta. Kysymyksissä huolenaiheuttivat etenkin Kiinaan suuntautuneet lennot, joilla eläimiä kuljetettiin. Tiusanen kiinnitti huomion maksimikuljetusajan puutteeseen turkiseläinten osalta ja Hautala puolestaan puutteellisiin olosuhteisiin, jotka olivat aiheuttaneet venäläisen Aeroflotin lennolla yli tuhannen eläimen kuoleman.²¹²

Vaikka varsinaisesti puolueiden ohjelmissa turkistarhauksen kieltoa ajaneet kannat eivät 2000-luvulla levinneet vihreiden ulkopuolelle oli eduskunnassa myös muiden puolueiden edustajia, jotka kieltoa ajoivat tai näkivät sen tulevaisuudessa välttämättömäksi. Esimerkiksi vasemmistoliiton Annikka Lapintie, joka oli 1990-luvullakin esittänyt turkistarhauksen kieltoa, esitti jälleen vuonna 2001 häkkitarhauksen kieltämistä. 18 muun allekirjoittajan joukosta löytyi seitsemän vihreää, viisi sosialidemokraattia, kolme vasemmistolaista ja myös kaksi keskustalaista sekä sosialidemokraateista aiemmin eronnut oman puolueensa (Remonttir ryhmä) perustanut Risto Kuisma.²¹³ Lapintie avauspuheenvuoron ensimmäinen kappale osoitti jo melko hyvin sen, että lakialoitteen jättäneet tiesivät, miten asia tulisi päättyämään ja samoinhan se lopulta päättyikin kuin edellisellä kerralla:

Olen tehnyt lakialoitteen, jonka tarkoituksena on kieltää turkiseläinten häkkikasvatus Suomessa kymmenen vuoden siirtymäajan jälkeen. Itse asiassa tein melko saman sisältöisen lakialoitteen jo vuonna 1997. Tuolloin aloite kuitenkin haudattiin valiokuntaan. Katson, että tilanne ei ole muuttunut kuin oikeastaan niin, että Suomessa on suurempaa kypsyä tällaisen lakialoitteen hyväksymiselle nyt kuin silloin vuonna 97.²¹⁴

Muutaman vuoden kuluttua Rosa Meriläinen ja kahdeksan muuta vihreää sekä Lapintie katsoivat ajan olleen sopiva uudelle yritykselle. Tuokaan aloite ei edennyt valiokuntakäsittelyä pidemmälle.²¹⁵

²¹¹ Ministerin vastaus KK 560/2005 vp.

²¹² KK 126/2006 vp; KK 962/2006 vp.

²¹³ LA 126/2001 vp.

²¹⁴ PTK 128/2001 vp.

²¹⁵ LA 46/2005 vp.

Vuonna 2007 vastavalittu vasemmistoliiton kansanedustaja Paavo Arhinmäki totesi kirjallisessa kysymyksessään, että yhä useampi maa tulee kieltämään turkistarhauksen, koska eläinten hyvinvointia ei tarhoilla voida taata. Tätä kehitystä Arhinmäen mielestä myös Suomessa pitäisi seurata:

*Suomen tulisi seurata muiden maiden kehitystä ja kartoittaa mahdollisuuksia turkiselinkeinonharjoittajien työllistämiseen muille aloille. Lisäksi Suomen tulisi kieltää turkistarhauksen harjoittaminen riittävällä siirtymäajalla. Uusien turkistarhojen perustaminen tulisi kieltää välittömästi.*²¹⁶

Eläinten hyvinvoinnin turvaamisen puutteista oli aiemmin ollut huolissaan SDP:n Pia Viitanen, joka kysymyksessään vuonna 2000 toi esille, että turkistarhoilla eläinsuojelumääräykset jäävät usein täyttymättä, vaikka muutokset ovat olleet voimassa jo vuosia. Iso-Britannian esimerkkiä käyttäen hän totesi, että Suomen pitäisi harkita kantaansa turkistarhauskieltoon uudelleen:

*Jos on mahdollista, että vuosia voimassa olleita eläinsuojelun vähimmäisvaatimuksia ei maassamme noudateta, olisi järkevää asettaa uudeksi tavoitteeksi turkistarhauksen lopettaminen kokonaan maassamme ja unionin alueella siirtymäajan kuluessa. Samaan aikaan on varmistettava, että olemassa olevia määräyksiä noudatetaan siirtymäajalla niin, että turkiseläinten epäeettisiä kärsimyksiä edes tältä osin helpotetaan.*²¹⁷

Maa- ja metsätalousministeri Kalevi Hemilän vastaus Viitaselle sisältää samoja kaikuja kuin ulkomaankauppaministeri Sasin vastaukset Ison-Britannian turkistarhauskieltoa käsitelleisiin kysymyksiin. Hemilä toi esille turkistarhauksen vaikutuksen elinkeinona ja myös huolen siitä, että turkistuoannon siirtyessä EU:n ulkopuolelle, jossa eläinten hyvinvointiin ei kiinnitetä niin paljon huomiota.²¹⁸

Vaikka turkistarhausta käsiteltiin 2000-luvun kirjallisissa kysymyksissä kriittiseen sävyyn ja eläinten hyvinvointia korostaen näkyi kysymyksissä myös vahvasti elinkeinopoliittinen tulokulma. Keskuksen Esko Ahonen ja Antti Rantakangas olivat omissa kysymyksissään huolissaan valtion tuesta niissä tapauksissa, kun turkistarha tuli siirtää pois pohjavesialueilta valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti. He myös näkivät, että tukea tulisi saada myös muissa ympäristösyistä johtuvissa siirtotapauksissa.²¹⁹ Kokoomuksen Vaasan vaalipiiristä valittu Petri Salo kiinnitti kysymyksessään huomioon turkisan tulevaisuuteen. Salo toivoi kysymyksessään valtiovallalta selvää viestiä alan tukemisen selkeyttämisestä ja tukitasojen nostamisesta. Kysymyksessä selvästi tuotiin esille

²¹⁶ KK 963/2008 vp.

²¹⁷ KK 701/2000 vp.

²¹⁸ Ministerin vastaus KK 701/2000 vp.

²¹⁹ KK 670/2000 vp; 134/2004 vp; 94/2006 vp.

eläinsuojelulain ja uusien määräysten vaatimien investointien luomat haasteet alalle sekä kustannuksien ja eläinten hyvinvoinnin välinen ristiriita, joka tiivistyy seuraavassa:

*Ongelmana uuden eläinsuojelulain voimaantulossa tarhaajat näkevät kustannuksien kohtuuttoman kasvun verrattuna lain hyötyyn eläimen hyvinvoinnin parantamisessa.*²²⁰

Myös Mats Nylund (r.) osoitti kysymyksessään huolta myös elinkeinonharjoittajista. Nylundin kysymyksessä oltiin huolissaan puolustusvoimien lentomelun aiheuttamista turkiseläinten stressireaktioista, joiden aikana emot ovat saattaneet jopa purra poikasensa kuoliaiksi. Eläinten vahinkojen lisäksi nousee esille vahvasti myös elinkeinonharjoittajan tulonmenetyksellinen puoli, jonka osalta Nylund piti selvänä, että valtion tulisi korvata tarhaajille menetykset:

*Jos pystytään toteamaan, että turkistarhojen vahingot ovat syntyneet puolustusvoimien ylilennoista, on korvauksia tulonmenetyksistä pidettävä itsestään selvinä. Kestävämpi ratkaisu olisi sen sijaan suunnitella puolustusvoimien lentoharjoitukset siten, että tällaiset tapaturmat voitaisiin kokonaan välttää.*²²¹

Kuvion 2 sisältämistä ”Muu” -kohtaan määritellyistä näkökulmista on nostettava esille kolme kysymystä, jotka käsittelevät turkiseläinten lannan uudelleen hyödyntämistä.²²² Tämä on yhtenä osoituksena siitä, että vaikka helposti turkistarhaus saatetaan aiheena mieltää elinkeinon tai eläinten hyvinvoinnin näkökulmasta, on siltäkin hyvin monia ulottuvuuksia ja yhteyksiä esimerkiksi muuhun maatalouteen.

5. 2010-luku: Poliittinen kenttä murroksessa

2010-luvun alussa suomalaisen politiikan kentällä tapahtui merkittävä muutos, kun perussuomalaiset saavuttivat mittavan voiton eduskuntavaaleissa 2011. Puolueen paikkamäärä kasvoi viidestä edustajasta 39:ään. Populistisen puolueen nousu ei kuitenkaan ollut vain suomalainen ilmiö vaan osa laajempaa kehitystä.²²³ Suomalaisessa politiikassa palattiin tilanteeseen, jossa kolmen puolueen sijasta suureksi katsottavia puolueita olikin neljä, joista kolme niin halutessaan olisivat pystyneet muodostamaan enemmistöhallituksen. Toisaalta voidaan myös ajatella, että kolmen suuren puolueen, joista kaksi pystyi keskenään muodostamaan enemmistöhallituksen, ajasta siirryttiin viiden

²²⁰ KK 295/2005 vp.

²²¹ KK 138/2007 vp. Huom. kyseinen kysymys esitetty kuviossa 2 eläinten hyvinvoinnin näkökulmasta lähestyneeksi, koska itse kysymys osassa pääpainona oli huoli eläimen kuolemasta eikä elinkeinonharjoittajan korvauksessa toisin kuin esim. 1990-luvulla ylilentojen vahinkoja käsitelleissä kysymyksissä.

²²² KK 622/2000 vp; KK 588/2002 vp; KK 846/2006 vp.

²²³ Herkman 2019, 12–13.

keskisuuren puolueen aikaan viimeistään eduskuntavaaleissa 2019, jolloin viiden ensimmäisen puolueen kannatukset mahtuivat reilun kuuden prosentin sisään.²²⁴

Yhtenä vaikuttajana perussuomalaisten nousuun on pidetty nopeaa teollisuustyöpaikkojen katoamista ja etenkin paperiteollisuuden alasajoa, jota ammattiyhdistysliike tai sosialidemokraatitkaan eivät pystyneet estämään. Perussuomalaisten populistinen viesti vetosi etenkin niihin, jotka tunsivat yhteiskunnan rakennemuutoksen, kuten pienten ja keskisuurten teollisuuskaupunkien taantumisen uhkaavan omaa elämäänsä. Perussuomalaiset nousivatkin työntekijöiden kuin myös ammattikoulun käyneiden suosikkipuolueeksi. Muita selityksiä puolueen nousulle voidaan hakea etenkin keskustaaravistelleesta vaalirahakohusta, euroalueen kriisistä ja tukipaketeista sekä maahanmuuttokeskustelun noususta.²²⁵

Perussuomalaisen puolueen nousun myötä politiikan näyttämölle nousivat nationalistis-populistiset teemat, jotka haastoivat aiemmin esille nousseet ekologiset, vihreät ja feministiset aatteet. Samalla perinteinen taloudesta ponnistanut vasemmisto–oikeisto-ulottuvuus menetti asemiaan. Tilalle nousivat globalisaatioon ja integraatioon myötämielisesti suhtautuvat vapaamieliset ja vastinpariksi konservatiiviset ja nationalistiset näkemykset. Vapaamielisemmän ajattelutavan voittoina voidaan pitää vihreiden Pekka Haaviston menestystä vuosien 2012 ja 2018 presidentinvaaleissa, vaikkakin ensin kokoomuksen ja myöhemmin valitsijayhdistyksen ehdokkaana ollut Sauli Niinistö ottikin molemmilla kerroilla selkeät voitot. Myös tasa-arvoisen avioliittolain hyväksyminen 2014 oli merkittävä voitto vapaamieliselle ajattelulle.²²⁶ Huolimatta lähes ainutlaatuisesta vaalivoitostaan perussuomalaiset eivät päässeet mukaan hallitukseen, joka muodostettiin lopulta peräti kuuden puolueen; Kokoomuksen, SDP:n, vasemmistoliiton, vihreiden, RKP:n ja kristillisdemokraattien kesken kokoomuksen Jyrki Kataisen noustessa pääministeriksi.

Kataisen hallituksen ohjelmassa linjattiin eläinsuojeluasiamiehen viran perustamisesta, jota voidaan pitää edistysaskeleena eläinsuojelun kannalta. Turkistarhauksen suhteen vallitseva hyväksyvä ja vaitonainen käytäntö jatkui. Ainoaksi kirjaukseksi aiheesta jäi turkistarhauksesta muuhun elinkeinon vapaaehtoisesti siirtyville annettavien kannustimien mahdollisuutta.²²⁷ Vuonna 2014 samainen hallituspohja jatkoi pääministerin vaihduttua Jyrki Kataisesta Alexander Stubbiin, tätä ennen vasemmistoliitto oli jättänyt hallituksen. Myös SDP:n puheenjohtaja vaihtui vuonna 2014 Jutta

²²⁴ Mickelsson 2021, 359–360.

²²⁵ Meinander 2012, 548 & Mickelsson 2021, 350, 358–359.

²²⁶ Mickelsson 2021, 325–326.

²²⁷ Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma: Avoin, oikeudenmukainen ja rohkea Suomi (2011), 54.

Urpilaisesta Antti Rinteeseen, jolloin Rinne nousi valtiovarainministeriksi. Vuoden 2014 syksyllä myös vihreät jättivät hallituksen.

2015 vaaleissa oppositiossa ollut keskusta voitti ja sai 14 lisäedustajaa. Suurimman tappion kärsi SDP. Vaalien jälkeen muodostettiin kolmen suurimman puolueen välinen Juha Sipilän hallitus, jossa mukana olivat keskusta, kokoomus ja ensi kertaa historiassa hallitusvastuuseen tarttuneet perussuomalaiset. Historiallisesti mielenkiintoisen kokoonpanosta teki se, että hallituksen enemmistöasema oli kiinni jokaisesta puolueesta eli minkä tahansa puolueen ero olisi aiheuttanut eduskuntaenemmistön menettämisen. Vastaavaa asetelmaa ei Suomessa ollut nähty enemmistöhallitusten osalta sitten Kalevi Sorsan I hallituksen, joka istui vuosina 1972–1975.

Huolimatta siitä, että jokainen hallituspuolue niin halutessaan olisi voinut kaataa hallituksen, se pysyi pystyssä lähes vaalikauden loppuun, jolloin Juha Sipilä pyysi hallitukselleen eroa, kun pitkään valmisteltu sosiaali- ja terveystalouden uudistus oli kaatunut. Lähellä hallituksen kaatuminen oli ollut jo kesällä 2017, kun Timo Soinin työnjatkajaksi perussuomalaisten johtoon oli valittu Jussi Halla-aho. Pääministeri Sipilä ja kokoomusjohtaja Petteri Orpo katsoivat hallitusyhteistyön mahdolliseksi perussuomalaisten uuden johdon kanssa, vedoten mm. erilaisiin arvopohjiin.²²⁸ Odottamattomana käänteenä perussuomalainen eduskuntaryhmä hajosi vain pari päivää puoluekokouksen jälkeen ja ryhmästä lähteneet – muun muassa kaikki ministerit – perustivat Uusi vaihtoehto -ryhmän, josta sittemmin tuli puolue nimeltä Sininen tulevaisuus. Kyseinen ryhmä jatkoi Sipilän hallituksessa.²²⁹ Vuoden 2019 eduskuntavaaleissa siniset kansanedustajat ja ministerit – perussuomalaisen puolueen isänä pidetty Timo Soini mukaan luettuna – saivat toiminnalleen ja politiikalleen täystyrmäyksen puolueen jäädessä täysin ilman eduskuntapaikkaa. Samaisissa vaaleissa perussuomalaisten 17 edustajaan kuihtunut ryhmä kasvoi 22 edustajalla, mitä voidaan pitää osoituksena Halla-ahon suosioista puoluejohtajana ja perussuomalaisten jakautumisen voittajana.²³⁰

Vuosikymmenen päättäneet vuoden 2019 eduskuntavaalit keikauttivat Suomen porvarivetoisesta hallituksesta lähestulkoon päinvastaiseen suuntaan, kun Antti Rinteen hallituskoalitio muodostui SDP:n, keskustan, vihreiden, vasemmistoliiton ja RKP:n varaan. Vaaleissa SDP oli voittanut perussuomalaiset ja kokoomuksen vain yhden ja kahden paikan turvin keskustan kärsiessä jo toisen huomattavan tappionsa 2010-luvulla. Uutena puolueena eduskuntaan nousi kesken edellisen

²²⁸ Jokisipilä 2021, 215; Mickelsson 2021, 330.

²²⁹ Jokisipilä 2021, 221.

²³⁰ Jokisipilä 2021, 223.

vaalikauden perustettu Liike Nyt, jonka puheenjohtaja Harry Harkimo tuli valituksi. Harkimo oli ennen oman puolueen perustamista toiminut osana kokoomuksen ryhmää.

Antti Rinteen hallituksen taival jäi lyhyeksi, kun pääministeri Rinne joutui eroamaan joulukuussa 2019 Postin työkiistaan ja etenkin keskustan kokeman epäluottamuksen vuoksi.²³¹ Rinteen tilalle pääministeriksi nousi 34-vuotias Sanna Marin, kun muu hallituskoalitio säilytti asemansa. Marinin hallitukseen ei päässyt helpolla, sillä jo keväällä 2020 se sai torjuttavakseen maailmanlaajuisen Covid19-pandemian, jonka vuoksi asetettiin muun muassa ihmisten liikkumisen ja elinkeinotoiminnan rajoitteita.

5.1 Puolueiden eläinpolitiikka

5.1.1 Suuret ottavat kantaa varovaisesti

2010-luvulla vanhoista suurista puolueista keskustan ja kokoomuksen ohjelmissa alkoi esiintyä enemmän mainintoja eläinten hyvinvointiin ja tuotantoeläimiin liittyen. Huomattavaa on myös kalastukseen tai metsästykseseen liittyvien näkemysten huomattava kasvu. Keskusta toivoi mm. kouluissa opetettavan riistatalouden, metsästyksen ja kalastuksen perusteet sekä tuotava esille näiden merkitystä kansalaisten hyvinvoinnille harrastamisen näkökulmasta.²³² Vuoden 2019 eduskuntavaaleihin tähdänneessä ohjelmassa mentiin vielä syvemmälle konkretiaan puolueen esittäessä, että metsästäjäutkinto tulisi olla mahdollista suorittaa osana peruskoulun 8. vuosiluokan opetusohjelmaa.²³³ Keskustalle jokseenkin tyypillinen aluepoliittinen lähestymistapa näkyi taustalla vuoden 2013 Aktiivinen arktinen politiikka tukee Suomen selviytymistä -ohjelmassa:

*Pohjoisen ihmisen perinteisiin elinkeinoihin ovat kuuluneet olennaisesti porotalous, maatalous ja kalastus. Näillä on edelleen iso merkitys erityisesti taajamien ulkopuolella asuvalla väestölle.*²³⁴

Kokoomuksen osalta suurin osa kalastukseen tai metsästykseseen liittyvistä maininnoista koski kalastusta, jonka osalta nostettiin esille muun muassa kestävän kalastuksen näkökulmaa ja kalojen luontaisen liikkumisen mahdollistaminen.²³⁵ Sosialidemokraateilla kyseiset aiheet esiintyivät yhtä usein kuin edellisellä vuosikymmenellä, tosin on huomionarvoista, että suhteellisesti esiintymiskerrat

²³¹ 'Putositko kärryiltä historiallisen päivän käännteissä? Miksi pääministeri Rinne erosi? Tässä 100 ja 300 sanan mittaiset vastaukset', *Yle.fi* 3.12.2019; 'Antti Rinne Ylälle: Posti-jupakka ei ollut todellinen syy hallituksen eroon – Pääministerierosta ei silmä kostunut', *Yle.fi* 30.1.2020.

²³² Suomen Keskusta: Keskustalle maaseutu on enemmän (2015)

²³³ Suomen Keskusta: Suomen arvoisia tekoja -vaaliohjelma (2019)

²³⁴ Suomen Keskusta: Aktiivinen arktinen politiikka tukee Suomen selviytymistä (2013)

²³⁵ Mm. Kansallinen Kokoomus: Kokoomuksen Ympäristöpolitiikan verkoston mietintö: Kestävä kunta (2018); Luotamme Suomeen - Kokoomuksen eduskuntavaaliohjelma 2019 (2019)

harvenivat merkittävästi, koska puolue julkaisi 2010-luvulla liki kaksinkertaisen määrän ohjelmia edellisvuosikymmeneen verrattuna. (Taulukko 5)

Taulukko 5: Vuosina 2010–2020 julkaistut ohjelmat, joissa aiheita on käsitelty.

Puolue	Ympäristö	Maatalous	Kalastus tai metsästys	Eläinsuojelu-, -oikeudet tai hyvinvointi	Tuotantoeläimet	Turkistarhaus	Julkaisuohjelmia
Kesk.	30	23	6	5	9	1	50
Kok.	14	11	5	5	3	0	27
RKP	14	9	8	2	2	4	25
PS	10	7	4	4	4	3	17
SDP	21	9	4	6	4	0	39
Vas.	25	12	7	8	9	5	30
Vihr.	51	28	12	17	16	7	66

Tuotantoeläimiin ja eläinten hyvinvointiin liittyneiden ohjelmamainintojen määrät kasvoivat 2010-luvulla merkittävästi vanhojen suurten osalta. Poikkeuksena SDP:n eläinten hyvinvointiin liittyvät näkemykset, jotka säilyivät lähes edellisvuosikymmenen tasolla. Sosialidemokraattien ja keskustan kohdalla huomattavaa on myös ohjelmien kokonaismäärien merkittävä kasvu, jonka johdosta suhteellinen esiintyvyys ei muuttunut yhtä merkittävästi kuin absoluuttisesti katsottuna voisi ajatella. Eläinten hyvinvointiin liittyvät näkemykset kytkeytyivät puolueilla tuotantoeläinten hyvään kohteluun ja hyvinvointiin.²³⁶ Liki yhtenevistä toteamuksista eläinten hyvästä kohtelusta erosi kuitenkin SDP, joka uskaltautui toteamaan eläinperäisten tuotteiden vähentämisen olevan merkittävässä asemassa ruoantuotannon ilmastovaikutusten vähentämisessä.²³⁷ Lisäksi puolueen mielestä julkisissa hankinnoissa tuli suosia kotimaista, luomua, lähiruokaa ja kasvisvaihtoehtoja.²³⁸

Vaikka SDP:n osalta tuotantoeläimiin tai eläinten hyvinvointiin liittyvien mainintamäärien muutokset pysyivät keskustaan ja kokoomuksen nähden pienempinä aiempaan verrattuna, otti se kuitenkin 2010-luvulla sisällöllisesti tarkasteltuna vahvimmin kantaa eläinten puolesta. Puolue vaati lisävoimavaroja eläinsuojelurikosten ennaltaehkäisemiseen ja eläinlääkinnän saatavuuden turvaamiseen

²³⁶ Mm. Suomen keskusta: Vaaliohjelma vuoden 2011 eduskuntavaaleihin (2011); Suomen Sosialidemokraattinen Puolue: Oikeudenmukainen Eurooppa – laitetaan Eurooppa töihin (2014); Kansallinen Kokoomus: K62020 - Kuusi kohtalonkysymystä kaksikymmentäluvulle (2020)

²³⁷ Suomen Sosialidemokraattinen Puolue: Tulevaisuuslinja. SDP:n vaalivaihtoehtoja ja muutoksen suunta 2030 (2019).

²³⁸ Suomen Sosialidemokraattinen Puolue: Poliittinen ohjelma - Ratkaisuja kestäväseen tulevaisuuteen (2020).

sekä perustaa uudelleen eläinasiain virka, joka oli ollut vuosina 2013–2015.²³⁹ Puolue perusteli eläinasiain virkaa seuraavasti:

*Eläinsuojeluasiain virkaa tarvitaan jatkossakin koordinoimaan eläinten oikeuksiin liittyvää yhteiskunnallista agendaa, keskustelua ja politiikkaa sekä eri tahojen yhteistyötä eläinsuojelukysymyksissä.*²⁴⁰

Tavoiteltu eläinasiain viran perustaminen onnistuikin sosialidemokraattivetoisten Antti Rinteen/Sanna Marinin hallitusten ohjelman myötä. Tosin onnistumisen ilo jäi lyhyeksi sillä virkaa ei jatkettu Petteri Orpon hallituksen toimesta ja näin ollen se päättyi 31.12.2023.

Keskustan ohjelmissa eläinten hyvinvointi kytkeytyi monissa kohdin yleisemmin maatalouspolitiikkaan ja etenkin suomalaisen maatalouden vahvistamiseen. Puolueen suuntaa 2010-luvulle viitoittaen tavoiteohjelmassa *Tämä maa rakennetaan yhdessä - Suomen Keskustan tavoiteohjelma 2010-luvulle* todettiin, että kuluttajien luottamuksen säilyttämiseksi on välttämätöntä huolehtia tuotannon eettisesti kestävästä periaatteista alkaen tuotantoeläinten hyvästä kohtelusta. Samassa ohjelmassa tuotantoeläinten hyvinvoinnin todettiin olevan yksi maatalouden seikoista, joista politiikan on sääntelyllä huolehdittava.²⁴¹ Samat seikat toistettiin vuoden 2011 eduskuntavaaliohjelmassa, jossa maalailtiin jopa, että ”suomalainen maatalousyrittäjä kuolla sukupuuttoon” mikäli tuottajan osuutta elintarviketähtämissä ei saada vahvistettua. Kyseinen ohjelma myös suitsutti keskustalle tuttuun tapaan suomalaisen maatalouden vahvuutta: puhdasta maaperää, eläin- ja kasvitautien vähäisyyttä sekä perheviljelmämallia.²⁴² Myös eläinten hyvinvointi sai olla osiltaan mukana suomalaisen maatalouden ylistyksessä, joka näkyi vaatimuksina kehittää EU:n yleistä tasoa kohti Suomen vastaavaa:

Vastuullisesti tuotetut eläinperäiset tuotteet kuuluvat suomalaisten ruokalautasille myös tulevaisuudessa. Keskustan mielestä tukia pitää suunnata nykyistä enemmän aktiiviviljelijöille, jotta voimme kehittää maataloutta yhä paremmaksi. Esimerkiksi eläinten hyvinvointikorvaus on suomalaisen maatalouspolitiikan tuottama innovaatio, jolla hyvin konkreettisesti parannetaan eläinten hyvinvointia. Sen osuutta tulee seuraavalla EU:n maatalouspolitiikan ohjelmakaudella kasvattaa.

Suomen eläinsuojelulainsäädäntö on kansainvälisesti verrattuna hyvin korkealla tasolla. Sikojen saparoita ei typistetä eikä kanojen nokkia katkota. Suomen tulee aktiivisesti

²³⁹ Suomen Sosialidemokraattinen Puolue: Reilumpi Suomi - Työ ja oikeudenmukaisuus (2012); Tulevaisuuslinja. SDP:n vaalitavoitteita ja muutoksen suunta 2030 (2019).

²⁴⁰ Suomen Sosialidemokraattinen Puolue: Tulevaisuuslinja. SDP:n vaalitavoitteita ja muutoksen suunta 2030 (2019).

²⁴¹ Suomen Keskusta: Tämä maa rakennetaan yhdessä - Suomen Keskustan tavoiteohjelma 2010-luvulle (2010).

²⁴² Suomen Keskusta: Vaaliohjelma vuoden 2011 eduskuntavaaleihin (2011).

*edistää saporoiden tyypistämisen kieltä koko EU:n alueella. Suomessa ei myöskään käytetä antibiootteja ennaltaehkäisevästi vaan aina tarpeeseen. Nykyiset suomalaisen maatalouden kriteerit tulee saada EU:n maatalouspolitiikan sääntöihin ja maatalouden toimintatavat muuallakin tavoin yhtä vastuullisiksi kuin Suomessa. Eläinten hyvinvointia on parannettava lähtökohtaisesti EU-tasolla.*²⁴³

Yhteys EU-tason lainsäädännön ja suomalaisen eläintuotannon välillä nousi esille myös SDP:lle, joka vaati eläinten hyvinvoinnin turvaamista EU:n eläinsuojelusäädöksillä.²⁴⁴ Myös kokoomus näki eläinten hyvinvoinnin merkittävänä osana eettiselle tuotannolle:

*Tuotantoeläinten hyvinvointi on keskeistä eettiselle elintarviketuotannolle. Tuotantoeläinten hyvinvointia voidaan edistää neuvonnalla ja ohjeistuksella sekä investointituilla. Hallinnon ja säädösten pitää tukea viljelijöitä kotieläinten hyvinvoinnin parantamisessa.*²⁴⁵

Vaikka kolme perinteistä suurpuoluetta toivat 2010-luvulla eläinten hyvinvointia esille ohjelmis- saan, ei näiden kannanottojen voida minkään puolueen osalta katsoa mitenkään dominoineen puolue- en ohjelmatyössä – siitä osoituksena, että eläintenhyvinvointia käsiteltiin keskustan ohjelmissa joka kymmenennessä, SDP:n ohjelmissa noin joka kuudennessa ja näin tarkasteltuna aktiivisimmin aihetta piti esillä kokoomus, joka sekin tosin ainoastaan lähes joka viidennessä ohjelmassa. (Taulukko 5)

Kun eläinten hyvinvointiin liittyviä mainintoja tutkaillaan siitä näkökulmasta sisältävätkö ne eläin- suojelullista vai -oikeudellista ajatusmaailmaa, on kohtalaisen helppoa todeta niiden olevan pääasi- assa eläinsuojelullisia, ainakin jos jaottelua katsotaan siten, onko tarkoitus vähentää eläinten kärsi- mystä, joka syntyy ihmisten hyödyntäessä eläimiä vai onko tarkoituksena eläinten vapauttaminen ihmisten hyväksikäytöstä. Niin keskustalla kuin sosialidemokraateillakin esiintyy mainintoja eläin- ten oikeuksista, mutta käytännössä ne jäävät vaille konkreettisia eläinoikeudellisia toimenpidevaati- muksia. Kokoomus ei puolestaan käyttänyt oikeus sanaa eläinten hyvinvointiin liittyvässä keskuste- lussa.

SDP: asetti tähtäimen vuoteen 2020 tähtäävässä ohjelmassaan *Varjosta valoon - työn, hyvinvoinnin, sivistyksen ja puhtaan ympäristön Suomi* vuodelta 2010 toteamalla: ”Suomi on eläintensuojelun ja eläinten oikeuksien kärkimaa.” Puolue puhui myös eläinten itseisarvosta, mutta käytännössä tämä- kään ei sisältänyt nykymuotoisen eläintuotannon laajempaa haastamista:

²⁴³ Suomen Keskusta: Ratkaisujen EU (2019).

²⁴⁴ Suomen Sosialidemokraattinen Puolue: Oikeudenmukainen Eurooppa – laitetaan Eurooppa töihin (2014).

²⁴⁵ Kansallinen Kokoomus: Maaseutuohjelma (2010).

Eläimellä on itseisarvo, joka tulee tunnustaa ja tunnistaa myös tuotantoeläinten osalta. Suomalaisen eläintuotannon tulee olla maailman eettisintä ja kestäväntä. SDP:n mielestä eläimiä pitää hoitaa ja kohdella hyvin. Tämä tarkoittaa asianmukaista ruokintaa ja juomaveden saatavuutta, lajityypillisestä käyttäytymisestä ja terveydestä huolehtimista sekä sitä, että eläimiä käsitellään aiheuttamatta niille haittaa.²⁴⁶

Keskustan maininta ”Eläimillä on oikeus hyvään elämään.” ei myöskään ottanut sen enempää kantaa siihen, mistä tuon hyvän elämän tulisi muotoutua ja olisiko se ylipäättään mahdollista sellaisissa oloissa, joissa eläintuotanto on yksi ruoantuotannon kulmakivistä.²⁴⁷ Samalla on hyvä huomioida, että keskusta oli perinteisesti kolmesta suuresta ainoa, joka lopulta 1990–2020 välisellä tarkasteluajanjaksolla uskaltautui ottamaan kantaa turkistarhaukseen ohjelmakannanottona. Vaatimuksen sitoutumisesta turkistarhauksen pitkäaikaiseen kehittämiseen lienevät olleet alueellisen elinkeinopoliitiikan vahvistaminen, kun otetaan huomioon, että se julkaistiin *Keskustalle maaseutu on enemmän* -ohjelmassa, jossa muun muassa painotetaan maaseutuelinkeinon kannattavuuden ja kilpailukyvyn parantamisesta.²⁴⁸ Monilta osin turkistarhaukseen sitoutuvan kannanoton voisi ajatella olevan ristiriidassa eläinten oikeuden hyvään elämään kanssa.

Huolimatta siitä, että ohjelmatasolla muutosta turkistarhauskantoihin ei tapahtunut, on nostettava esille SDP:n puoluekokouksen 2020 – vastoin puoluehallituksen pohjaesitystä – hyväksymä päätös vastauksena aloitteisiin, joissa esitettiin turkistarhauksen kieltämistä:

SDP ottaa tavoitteekseen saada Suomeen turkistuotannon ja turkisten myynnin kieltävä lainsäädäntö sekä sosiaalisesti ja oikeudenmukaisesti kestävä ohjelma asteittaiseksi turkistuotannosta luopumiseksi seuraten niiden maiden malleja, joissa turkistarhaus on jo loppunut tai loppumassa siirtymäajan jälkeen. SDP pyrkii siihen, että vastaava lainsäädäntö omaksutaan EU:n tasolla ja turkisten tuottaminen ja kauppa kielletään koko unionin alueella.

Puoluekokous yhtyy aloitteisiin sillä muutoksella, että turkistuosotteiden myynnistä sallittaisiin edelleen laillisesta metsästyksestä ja lihantuotannon sivutuotteena syntyvät turkistuosotteet.

Puoluekokoukselle oli tehty aiheeseen liittyen neljä erilaista aloitetta, joiden tekijöinä olivat Sosialidemokraattiset Nuoret ry, Siivikkalan Sosialidemokraattinen Yhdistys ry, Tölö Unga Socialister ry ja Eurooppademarit-Tähti ry sekä yksi yksittäinen puolueen jäsen.²⁴⁹ Myös vuonna 2017

²⁴⁶ Suomen Sosialidemokraattinen Puolue: Tulevaisuuslinja. SDP:n vaalivoittoa ja muutoksen suunta 2030 (2019).

²⁴⁷ Suomen Keskusta: Tasapainossa, eteenpäin - Keskustan 101 periaatetta (2018).

²⁴⁸ Suomen Keskusta: Keskustalle maaseutu on enemmän (2015).

²⁴⁹ Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen puoluekokous 2020: Päätös aloitteisiin 139–142.

turkistarhauksen lakkauttamisen vaatimus oli sisällytetty Nuorsosialidemokraatit NUS ry:n aloitteeseen, jossa vaadittiin Suomeen maailman parasta eläinsuojelulakia. Tuolloin puoluekokouksen päätökseksi tuli eläinsuojelulain uudistaminen uusimman tutkimustiedon pohjalta ja eläinten lajityypillinen käyttäytyminen mahdollistaen, mutta suoraan turkistarhaukseen ei haluttu nostaa esille.²⁵⁰

Myös kokoomuksen sisällä esitettiin samaisena vuonna 2020 puoluekokoukselle, että puolue ottaisi kannakseen turkistarhauksen kieltämisen siirtymäajalla. Aloitteen takana oli kokoomuksen opiskelijaliitto Tuhatkunta. Puoluehallitus päätyi vastauksessaan pidättäytymään kieltävän kannan asettamisesta ja samaa mieltä asiasta oli puoluevaltuusto, jolle asian käsittely siirrettiin.²⁵¹

Vaikka eläinten hyvinvointiin liittyviä mainintoja esiintyi 2010-luvulla enemmän kolmen suuren puolueen ohjelmissa, ne käsittivät sisällöllisesti lähinnä eläinsuojelun näkökulmaa painottavia kantoja. Eläimien oikeuksia käytettiin suurimmaksi osaksi synonyymina suojelulle, eikä räväköitä avauksia eläinten tuotantokäytön lopettamisesta tai todellisen itseisarvon, jossa eläin on vapaa ihmisen käytöstä, tunnustamisesta näkynyt. Jossain määrin kevyeksi avaukseksi eläintuotannon vähentämiseen jäi SDP:n toteamukset eläinperäisten tuotteiden ilmastovaikutuksista ja kasvisvaihtoehtojen suosimisessa julkisissa hankinnoissa.

5.1.2. Pienillä puolueilla selkeä jakolinja turkistarhauksessa

Käsittelen perussuomalaisia edelleen samassa yhteydessä RKP:n, vasemmistoliiton ja vihreiden kanssa, vaikka puolue nousikin 2011 suurten puolueiden joukkoon. Tämä ratkaisu on perusteltavissa sillä, että vielä 2010-luvun alussa puolue oli kansanedustajamäärältään kaikista pienin käsittelemistäni puolueista ja koen, että läpi esityksen olleen jatkumon rikkominen ei ole tässä tapauksessa tarkoituksenmukaista.

Pienempien puolueiden osalta eläinsuojeluun ja tuotantoeläimiin liittyvät maininnat jatkoivat kasvuun 2010-luvulla. Ohjelmamäärään suhteutettuna aktiivisimmin eläinsuojelua, tuotantoeläimiä tai turkistarhausta esille toi vasemmistoliitto, yksinomaan määrällisesti vihreät. Huomattavaa on, että myös perussuomalaisilla eläinsuojeluun liittyviä näkemyksiä tuotiin ahkerammin esille kuin nk. isoilla puolueilla. RKP puolestaan ei tuonut kyseisiä esille huomattavan aktiivisesti. (Taulukko 5)

Vasemmistoliiton ja vihreiden ohjelmat sisälsivät hyvin samankaltaisia ajatuksia tuotantoeläinten hyvinvoinnin turvaamisesta, eläinperäisen ruoantuotannon vähentämisestä ja

²⁵⁰ Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen puoluekokous 2017: Päätös aloitteeseen 122.

²⁵¹ Kansallisen Kokoomuksen Puoluevaltuusto: Päätös puoluekokoukselle 2020 jätettyyn aloitteeseen 170.

eläinsuojeluasiamiehen tehtävän säilyttämisestä.²⁵² Keinona eläinten hyvinvoinnin lisäämiseen kuin myös eläinperäisen ruoantuotannon vähentämiseen nähtiin tukipolitiikka. Vihreiden mukaan eläin-
tuotannon tukia tulisi vähentää ja niiden saamista sitoa enemmän ympäristön ja eläinten kannalta
ympäristöystävälliseen toimintaan.²⁵³ Puolue nosti vaihtoehdoksi myös eläinperäisiin tuotteisiin
kohdennetun verotuksen.²⁵⁴

Perussuomalaisien ohjelmissa tuotantoeläinten hyvinvoinnillinen kärki suuntautui, kuten aiemmin-
kin, pienten tilojen merkityksen korostamiseen. Esimerkiksi puolueen maaseutupoliittinen ohjelma
linjasi asiasta seuraavasti:

*Tehokkuutta tarvitaan, mutta teollinen maatalous ei sovi Suomeen. Nykyisen kehityksen
suunta, jossa kotieläinyksiköt kasvavat velkavetoisiksi teollisuuslaitoksiksi, on huolestut-
tava. Samalla uudet perhetila - kokoluokan kotieläinyksiköt ovat harvinaisuus. Pienet yk-
siköt turvaavat elintarvikehuoltoa, maaseudun asutusta, eläinten terveyttä ja jatkuvuutta
nykyisen viljelijäpolven tullessa eläkeikään. Maaseudulla pitää olla riittävästi väestöä,
että tiloille löytyy jatkajia.*²⁵⁵

Jo SMP:n linjasta tutun tehomaaatalouden kritiikin lisäksi perussuomalaiset antoi eläinten hyvin-
vointiin liittyvälle keskustelulle uskonnollis-kulttuurisen perspektiivin kritisoidulla ”uskonnollista
teurastusta”, jolla lienee tarkoitettua teurastustapaa jossa veri valutetaan pois eläimestä ilman tain-
nutusta:

*90 prosenttia suomalaisista toivoo, että tuotantoeläimiä kohdeltaisiin nykyistä paremmin.
Kannatamme vahvasti, että niin sanottua uskonnollista teurastusta säädellään nykyistä
voimakkaammin ja estetään eläinten kidutus. Eläinten oikeuksienkin kuuluu mennä eteen-
päin, ei taaksepäin.*²⁵⁶

Edellä olevassa lainauksessa eläinten kiduttamisen – joksi veren valuttaminen eläimestä ennen tain-
nuttamista on tulkittu – ja eläinten oikeuksien välille on vedetty yhtäsuuruusmerkkejä. On hyvä
huomata myös, että kyseessä on vaatimus kiduttamisen eli kärsimyksen välttämiseksi eikä kritiikki
eläintuotantoa ja teurastusta kohtaan. Moraalisesti monen ihmisen on varmasti helppo yhtyä kysei-
seen tulkintaan ja ytimekkääseen toteamukseen suunnasta, johon eläinten oikeuksien tulisi kulkea.
Otettaessa huomioon puolueen ohjelmissa 2010-luvulla kolmeen otteeseen otettu vahva

²⁵² Mm. Vasemmistoliitto: Vasemmiston tavoitteet 2016-2019 (2016); Vihreä Liitto: Vihreiden poliittinen tavoiteoh-
jelma 2019-2023 (2018).

²⁵³ Mm. Vihreä Liitto: Vihreiden ympäristöohjelma (2011): Kohti kestävästä yhteiskuntaa - Vihreiden poliittinen tavoite-
ohjelma 2015-2019 (2014); Vihreiden poliittinen tavoiteohjelma 2019-2023 (2018).

²⁵⁴ Vihreä Liitto: Vihreiden poliittinen tavoiteohjelma 2019-2023 (2018).

²⁵⁵ Perussuomalaiset: Perussuomalaisien maaseutupoliittinen ohjelma (2015).

²⁵⁶ Perussuomalaiset: Arjesta se alkaa - Perussuomalaisien kuntavaaliohjelma 2017 (2017).

turkistarhausta puolustava kanta, asettuu eläinten oikeuksien edistäminen hieman ristiriitaiseen va-
loon. Turkistarhauksen puolue totesi yhdessä turvetuotannon kanssa olevan julkisuudessa tuomit-
tuja elinkeinoja, joita perussuomalaiset puolustavat:

*Turkistuotanto ja turpeennosto ovat julkisuudessa tuomittuja elinkeinoja. Perussuomalai-
set kuitenkin puolustavat niitä. Turvetuotannon ympäristöhaittoja on edelleen syytä vä-
hentää ja tuotannon ehtoja yhtenäistää. Turpeen jatkojalostusta ja innovatiivista tuoteke-
hittämistä on edistettävä. Turkistuotannon positiivisia vaikutuksia eläinperäisen jätteen
kierrättäjänä, työllistäjänä ja vientitulojen hankkijana on korostettava. Turkistarhaajiin
tai tuotantoeläinyrittäjiin kohdistuvat iskut on tutkittava ryhmään kohdistuvina viharikok-
sina.²⁵⁷*

Myös RKP linjasi ohjelmissaan vahvasti turkistarhauksen jatkon puolesta, kuten oli tehnyt jo edelli-
selläkin vuosikymmenellä. Puolueen mukaan turkistarhaus tulisi turvata mm. alueellisesti tärkeänä
elinkeinona, jolla on merkittävä työllisyysvaikutus ja kansantalouden kuin myös omavaraisuuden
näkökulmasta.²⁵⁸ Muutoin eläintuotantoon ja eläinten hyvinvointiin liittyvissä kysymyksissä puolue
jatko kohtuullisen vaitonaista linjaa. Tuotantoeläimet ja eläinten hyvinvointi nousivat puolueella
esille vain kytkemällä yhteen eläinkuljetusten ongelmat ja paikallisteurastamojen säilyttäminen²⁵⁹
sekä yhteen yleiseen kannanottoon kestävästä ja eettisestä eläintaloudesta:

*Tarvitsemme kestäväää ja eettistä eläintaloutta, kalataloutta, riistanhoitoa ja metsästystä.
Huolehdimme sekä yrittämisen mahdollisuuksista näillä aloilla että kunnioituksesta
eläinten hyvinvointia kohtaan.²⁶⁰*

Sen lisäksi, että vasemmistoliitto ja vihreät ottivat aktiivisesti ohjelmissaan kantaa eläinten hyvin-
vointiin ja tuotantoeläinkysymyksiin, on merkittävää huomata myös selkeä ero suhtautumisessa tur-
kistarhaukseen. Vasemmistoliitto ja vihreät ottivat ohjelmissaan vahvasti kantaa turkistarhausta vas-
taan, kun taas RKP ja perussuomalaiset puolustivat alaa etenkin elinkeinopoliittisesta näkökulmasta.
Molemmat turkistarhauksen alasajoa kannattaneet puolueet toivat esille, että turkistarhauksesta tu-
lisi luopua siirtymäajan puitteissa.²⁶¹ Vasemmistoliitto kuitenkin painotti ohjelmissaan

²⁵⁷ Perussuomalaiset: Perussuomalaisten maaseutuohjelma (2011); Suomalaiselle sopivin. Perussuomalaiset r.p:n edus-
kuntavaaliohjelma (2011); Perussuomalaisten maaseutupoliittinen ohjelma 2015 (2015).

²⁵⁸ Suomen ruotsalainen kansanpuolue: RIKKAAMMAN SUOMEN PUOLESTA (2011); Inhimillinen ja menestykse-
käs Suomi (2016).

²⁵⁹ Suomen ruotsalainen kansanpuolue: SFP:s miljöpölitiska valprogram: Sex synpunkter om miljön (2011).

²⁶⁰ Suomen ruotsalainen kansanpuolue: Inhimillinen ja menestyksekkäs Suomi (2016).

²⁶¹ Mm. Vasemmistoliitto: Vasemmiston tavoitteet 2016-2019 (2016); Vihreä Liitto: Poliittinen ohjelma - Vihreä teh-
tävä 2010-2014 (2010).

luopumisjärjestelmän luomista, joka helpottaisi tarhaajien asemaa alasta luovuttaessa.²⁶² Tarkemmin luopumisjärjestelmän sisältöön puolue ei kuitenkaan ottanut kantaa. Vihreät puolestaan painottivat useammassakin ohjelmassa turkistarhauksen tuista luopumista, joka olisi osa alan hallittua alasajoa.²⁶³ Samankaltainen vaatimus oli myös vasemmistoliitolla:

*Tukijärjestelmillä on ohjattava eettisesti ja ekologisesti kestävään eläintenpitoon ja kohti luopumista karjatalouden tehotuotannosta ja turkistarhauksesta.*²⁶⁴

Vasemmistoliiton ja vihreiden vaatimuksissa pyyhkiä siirtymäajan jälkeen turkistuotanto pois suomalaiselta elinkeinokentältä oli paljon samaa. Kuitenkin puolueiden ohjelmissa on myös retorisesti mielenkiintoinen erottava tekijä; siinä missä vihreät vaativat useasti turkistarhauksen kieltämistä²⁶⁵, käytti vasemmistoliitto hieman lievempiä termejä, kuten luopuminen, alasajaminen tai lakkauttaminen. Vasemmistoliiton termien käytöstä huomionarvoista on, että lakkauttamisesta puolue on alkanut puhua vasta vuodesta 2018 alkaen, ja samalla luopuminen on jäänyt pois ohjelmista.²⁶⁶ Turkistarhauksen kannalle asettuminen aiheutti puolueessa myös vaatimuksia kannan kumoamisesta.²⁶⁷

5.2 Eläimet eduskunnassa

Aiempiin vuosikymmeniin nähden 2010-luku vaikuttaa olleen eläinsuojelun ja turkistarhaukseen liittyvien kirjallisten kysymysten osalta eduskunnassa vähäisempää kuin kaksi edeltänyttä vuosikymmentä. Etenkin edeltävään tarkasteluajanjaksoon 2000–2009 ero tarkasteltujen puolueiden edustajien esittämien kirjallisten kysymysten määrissä on merkittävä; 2010-luvulla kirjallisia kysymyksiä esitettiin 55 ja 2000-luvulla 133. Vaikka kirjallisten kysymysten määrissä tapahtui rajua lasku, toisaalta eläinsuojeluun liittyneitä lakialoitteita puolestaan tehtiin 14, joka oli huomattavasti enemmän kuin aiemmilla vuosikymmenillä, turkistarhauksen osalta pysyttiin kuta kuinkin aiemmissa määrissä.

Lähes kaikkien puolueiden osalta kirjallisten kysymysten määrät laskivat aiemmasta 2010-luvulla, poikkeuksena kokoomusedustajat, joiden osalta määrä pysyi lähes samana sekä perussuomalaiset, joiden kansanedustajien esittämien eläinsuojeluun tai turkistarhaukseen liittyvien kysymysten määrän nousua kolmesta kysymyksestä 15 kysymykseen voidaan pitää hyvin merkittävä. Selittäväenä

²⁶² Mm. Vasemmistoliitto: Rikkaus lisääntyy jakamalla. Tavoitteet vuosille 2010-2015 (2010); Vasemmiston tavoitteet 2020–2023 (2020).

²⁶³ Mm. Vihreä Liitto: Kohti kestävää yhteiskuntaa - Vihreiden poliittinen tavoiteohjelma 2015-2019 (2014); Reilun vihreän muutoksen ohjelma (2020).

²⁶⁴ Vasemmistoliitto: Jälleenrakennetaan hyvinvointivaltio - Vasemmiston vaaliohjelma 2015 (2015).

²⁶⁵ Mm. Vihreä Liitto: Vihreiden periaateohjelma – Vastuu, vapaus, välittäminen (2012); Vihreiden poliittinen tavoiteohjelma 2019-2023 (2018); Millaisen huomisen haluat rakentaa? Näytä luontososi ja äänestä! (2019).

²⁶⁶ Mm. Vasemmistoliitto: Rikkaus lisääntyy jakamalla. Tavoitteet vuosille 2010-2015 (2010); Tehdään yhdessä inhimillinen Suomi (2018); Vasemmiston tavoitteet 2020–2023 (2020).

²⁶⁷ 'Vasemmistoliitto piti turkistarhauskantansa', *Ilta-Sanomat* 9.6.2013.

tekijänä voidaan osaltaan pitää puolueen edustajamäärän liki kymmenkertaistumista vuoden 2011 vaaleissa. Kaikkea perussuomalaisten kysymysmäärien noususta ei voida perustella edustajamäärän kasvulla, koska sen edustajat esittivät selkeästi enemmän eläimiin liittyviä kysymyksiä kuin muut samaan kategoriaan luettavat puolueet eli keskusta, kokoomus ja SDP.

Taulukko 6: Eläinsuojeluun tai turkistarhaukseen liittyneet kirjalliset kysymykset 1990–1999 ensisijaisen teeman ja kysyjän puoluetustaan mukaan. N=55.

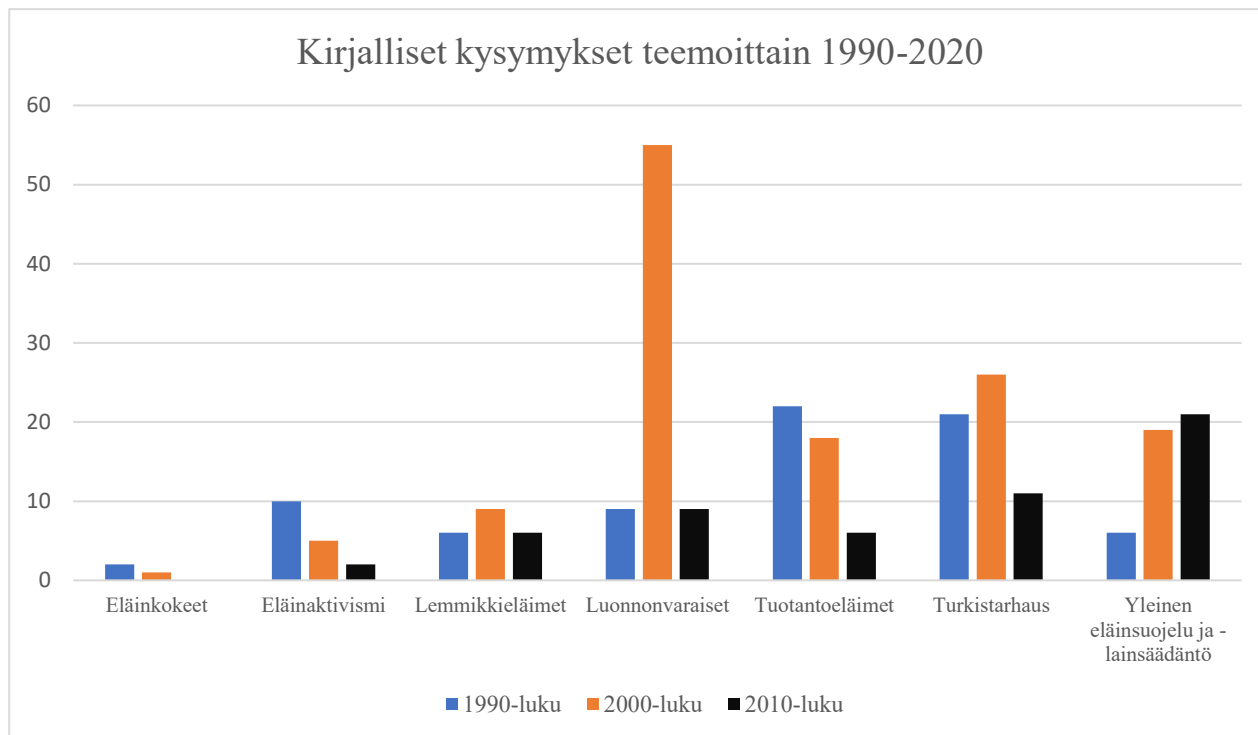
Puolue	Eläin- kokeet	Eläin- akti- vismi	Lem- mikki- eläimet	Luonnon- varaiset	Tuotanto- eläimet	Turkis- tarhaus	Yleinen eläinsuojelu ja -lainsäädäntö
Kesk.	-	1	1	3		1	
Kok.	-		2	3	1	1	6
RKP	-	-	-	-	1		-
PS	-	1	3		3	3	8
SDP		-		2	1	2	3
Vas.	-	-	-			2	1
Vihr.	-	-		1		2	3

Kuten edellä todettua, kysymysmäärät putosivat huomattavasti lähes kaikilla puolueilla, mutta suhteessa kaikista merkittävintä pudotus oli keskustan ja vasemmistoliiton edustajilla. Keskustan yhtenä isona tekijänä oli yksittäisen edustajan eli Lauri Oinosen aktiivisuus kirjallisissa kysymyksissä 2000-luvulla (20 kysymystä). Kuitenkaan täysin keskustan suurta pudotusta ei voida perustella yhden edustajan kysymyksillä, koska verrattuna 1990-lukuunkin verrattuna puolueen edustajat esittivät 2010-luvulla kirjallisia kysymyksiä vain kolmasosan. Myös vasemmistoliiton osalta yhden aktiivisen eläinasioita esille nostavan kansanedustajan merkitys oli suuri 2000-luvulla, kun Pentti Tiusa-nen esitti 10 kysymystä. Samalla tavoin aktiivisena näyttäytyi 2010-luvulla Paavo Arhinmäki, tosin pienemmissä määrin. Voidaankin todeta, että isossa kuvassa keskustan ja vasemmistoliiton aktiivisuus kirjallisissa kysymyksissä lepäsi hyvin pitkälti tiettyjen aktiivisten edustajien varassa.

Kirjallisten kysymysten teemoissa tapahtui lähes kaikilta osin laskua 2000-luvun ensimmäiseen vuosikymmeneen. 1990-lukuun verrattuna muutokset pysyivät maltillisempina. Ainoa teema, jossa on koko tarkastelujakson 1990–2020 ollut nouseva trendi oli yleisesti eläinsuojeluun tai -lainsäädäntöön liittyneet kysymykset. Luonnonvaraisten eläimiin liittyvien kysymysten osalta 2000-luvun suurta määrä selittää osin jo edellisessä todetun Lauri Oinosen aktiivisuus, mutta ilman Oinostakin

luonnonvaraisiin eläimiin liittynyt kysymysmäärä olisi tarkastelujaksolla ollut suurin 2000-luvun ensimmäisellä kymmenyksellä.

Kuvio 3: Kirjalliset kysymykset teemoittain 1990–2020. N=264.

5.2.1 Eläinsuojelulain kokonaisuudistuksen odottelua

Yleiseen eläinsuojeluun ja -lainsäädäntöön liittyvän teeman sisällä kysymyksissä esille nousivat yleinen huoli eläinsuojelun ja -valvonnan resursseista sekä eläinsuojelulain uudistaminen. Sosialidemokraattien Satu Taiveaho ja Saara Karhu nostivat molemmat kysymyksissään esille tarpeen lisävalvonnasta ja etenkin valvojien määrästä. Myös eläinlääkärien valvovan aseman he näkivät haasteelliseksi, kuten Saara Karhu sanoi:

Monen eläinlääkäriin kohdalla asiakaspiiri muotoutuu vakioksi, eikä kaikkiin epäkohtiin puututa joko ajanpuutteen takia tai tuttua eläimenomistajaa kohtaan tunnetun väärän häveliäisyyden vuoksi. Muodostuu esimerkiksi tilanteita, joissa eläimien olosuhteita luvataan jatkossa parantaa ja eläinlääkäri luottaa tähän lupaukseen.

Taiveaho puolestaan pohti eläinlääkäriin kaksoisroolin haastetta eläinvalvojana, mutta toisaalta myös maksavaa asiakasta palvelevana toimijana. Lisävalvojien osalta ajatuksina vilahtivat Suomen eläinsuojeluyhdistyksen kouluttamat eläinsuojeluvalvojat ja -neuvojat sekä hevosjalostuspiirien toiminnanjohtajat.²⁶⁸ Vastauksissaan Karhulle ja Taiveaholle maa- ja metsätalousministeri Sirkka-

²⁶⁸ KK 125/2010 vp; KK 434/2010 vp.

Liisa Anttila (kesk.) totesi, että muiden kuin voimassa olevassa laissa määriteltyjen eläinsuojeluvä-vojen velvollisuuksien ja valtuuksien osalta tilannetta olisi tarkoituksenmukaista käsitellä eläinsuojelulain kokonaisuudistuksen yhteydessä.²⁶⁹

Eläinsuojelulain uudistamiseen liittyen Arja Juvonen (ps.) esitti kysymykset, joista toinen nosti esille löytöeläinten hoidon hyvin vaihtelevan laadun ja toinen sen, tulisiko uusi eläinsuojelulaki antamaan välittömien suojelutoimenpiteiden mahdollisuuden viranomaisille kiireisissä tilanteissa.²⁷⁰ Myös Juvosen puoluetoveri Leena Meri oli kiinnostunut siitä, onko eläinsuojeluasioita mahdollista edistää nopeammin kuin lain kokonaisuudistusta odotellen. Meren toiveena oli saada eläimiin se-kaantuminen kriminalisoiduksi.²⁷¹ Meri teki vuosina 2015 ja 2020 aiheesta myös lakialoitteet, joista ensimmäinen ns. hautautui valiokuntaan eli sitä ei kyseisen vaalikauden aikana ehditty käsittelemään. Jälkimmäinen aloite puolestaan eteni päätöksentekoon asti.²⁷² Lakivaliokunnan mietinnössä esitettiin kuitenkin aloitteen hylkäämistä, johon edustakunta yhtyi. Mietinnössä vedottiin asian tarkempaan arviointiin, vaikkakin aloitteen tarkoitus ymmärrettiin.²⁷³ Meren kysymystä ja lakialoitteita voi pitää mielenkiintoisena kuriositeettina eläimiin liittyvässä keskustelussa etenkin siitä syystä, että kyseistä aihetta juurikaan vuosien 1990–2020 välillä nostettu esiin puolueiden ohjelmissa tai edustajien kysymyksissä. Tämä siitä huolimatta, että aiheen voisi ajatella olevan poliittisessa mielessä helppo vaikuttamisen ja oman profiilin nostamisen kohde, koska kyseisen toiminnan hyväksyttävyyttä ei varmastikaan vastannut monien ihmisten oikeus- ja moraalitajua, kuten Merikin kysymyksessään nosti esille. Ministeri Jari Lindström (ps.) vetosi vastauksessaan kuitenkin lain kokonaisuudistukseen, jonka ohjausryhmän linjauksen mukaan aihe tulisi laajemmin rangaistavaksi kuin voimassa olleessa lainsäädännössä.²⁷⁴

Eläinsuojelulain uudistaminen nousi esille myös kokoomuksen Sari Sarkomaan toimesta.²⁷⁵ Toisessa kysymyksessään Sarkomaa nosti esille näkemyksensä liian lievästä puuttumisesta eläinsuojelurikoksiin ja -rikkomuksiin.²⁷⁶ Tiukan rangaistuslinjan perään kysyi myös Timo Heinonen (kok.), joka sai vastaukseksi maa- ja metsätalousministerinä toimineelta puoluetoveriltaan Jari Koskiselta rikoslainsäädännön olevan tiukka ja ajantasainen.²⁷⁷

²⁶⁹ Ministerin vastaus KK 125/2010 vp; Ministerin vastaus KK 434/2010 vp.

²⁷⁰ KK 387/2011 vp; KK 372/2013 vp.

²⁷¹ KK 126/2015 vp.

²⁷² LA 41/2015 vp; LA 51/2020 vp.

²⁷³ LaVM 10/2022 vp.

²⁷⁴ Ministerin vastaus KK 126/2015 vp.

²⁷⁵ KK 152/2011 vp.

²⁷⁶ KK 942/2010 vp.

²⁷⁷ KK 89/2012 vp; Ministerin vastaus KK89/2012 vp.

Suomessa toimi hallituskausilla 2011–2015 ja 2019–2023 hallitusohjelmien mukaisesti eläinsuojeluasiamies.²⁷⁸ Eläinsuojeluasiamiehen tehtävä nousi esille Sari Sarkomaan kysymyksessä vuonna 2011 ja Pia Viitasen kysymyksessä 2015. Sarkomaa kysyi, milloin eläinsuojeluasiamies on tarkoitus nimetä.²⁷⁹ Viitanen puolestaan piti tuolloin aloittaneen Juha Sipilän hallituksen eläinsuojelulinjaa ongelmallisena aiempaan verrattuna:

Nykyisen hallituksen ohjelma eroaa edeltäjistään siinä, ettei siinä lainkaan mainita eläinten hyvinvointia. Päinvastoin. Hallitus haluaa ohjelmassaan "kohtuullistaa" valvontoja ja sanktioita maatalouden alalla. On todella huolestuttavaa, jos nyt eläinten hyvinvointi asetetaan alisteiseksi tehokkuusajattelulle ja "normien purkamisen" nimissä heikennetään eläinten hyvinvointia ja eläinsuojeluvalvontaa.

Viitanen totesi, että eläinsuojeluasiamiehen virka pitäisi säilyttää. Hän esitti myös huolensa turkistarhausasetuksen uudistamisen jäihin laittamisesta ja viittasi Turkistarhaton Suomi -kansalaisaloitteen yhteydessä eduskunnassa käytyyn keskusteluun, jossa Viitasen mukaan koko eduskunta vaati eläinten hyvinvoinnin parantamista turkistarhoilla.²⁸⁰ Sipilän hallituksen maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikaiselta (kesk.) Viitanen sai huoleensa vastaukseksi, että turkistarhaukseen liittyvän asetuksen käsittelyä jatkettaisiin, kun eläinsuojelulain kokonaisuudistus on valmistunut. Tiilikaisen vastauksessa eläinsuojelulain kokonaisuudistuksen kerrottiin olevan hallituskauden merkittävin eläintenhyvinvointiin liittyvä lakihanke.²⁸¹ Tässä kohtaa lienee hyvä todeta, että vuodesta 2010 valmisteltu laki saatiin hyväksytyä vasta vuonna 2023 ja voimaan se astui 1.1.2024.

5.2.2 Pentutehtaat ja rituaaliteurastus tulilinjalla

Vaikka 2010-luku oli aiempiin vuosikymmeniin verrattuna vähäisemmän aktiivisuuden aikaa kirjallisten kysymysten osalta, on silti löydettävissä aiheita, jotka mietityttivät useampaakin kansanedustajaa. Lemmikkieläimiin liittyvät kysymykset olivat määrällisesti lähes yhtä paljon kysymysten aiheina kuin aiemmin ja suhteellisesti ne muodostivatkin selvästi suuremman osan kysymyksistä kuin aiemmin.

Lemmikkieläin keskustelua hallitsi lähes täysin suomalaisten suosikkilemmikit eli koirat ja kissat. Kysymyksistä kaksi käsitteli pentutehtailun valvontaa ja kriminalisointia, toiset kaksi rekisteröintiä

²⁷⁸ Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma: Avoin, oikeudenmukainen ja rohkea Suomi (2011), 54; Pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelma: Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta (2019), 45, 200.

²⁷⁹ KK 152/2011 vp.

²⁸⁰ KK 245/2015 vp.

²⁸¹ Ministerin vastaus KK 245/2015 vp.

ja tunnistusmerkintää. Pentutehtailussa nähtiin monenlaisia ongelmia, jotka Olli Immonen (ps.) sa-noitti seuraavasti:

Pentutehtailun itsessään tulisi olla kriminalisoitua toimintaa, sillä se aiheuttaa kipua ja tuskaa eläimille sekä lisää tautien leviämiskä. Pentutehtailijat eivät myöskään huo-lehdi verotuksesta tai muista yritystoimintaan kuuluvista velvoitteista.

Immonen kysyi kysymyksessään myös siitä, miten eläinsuojelurikosten rangaistukset vastaisivat pa-remmin eläimelle aiheutettua kipua ja tuskaa. Vaikka kysymys onkin yleisluontoinen, voidaan sen nähdä kontekstissaan vahvasti kytkeytyvän juuri pentutehtaiden johdosta tapahtuviin rikkomuk-siin.²⁸² Samalla linjalla omassa kysymyksessään oli myös keskustan Antti Kaikkonen, joka rinnasti pentutehtailun eläinrääkkäykseen.²⁸³ Ministerien vastauksissa todettiin, että kysymyksissä esitettyi-hin ongelmiin oli mahdollista puuttua eläinsuojelu- ja tuontilainsäädännön puitteissa. Lisäksi tär-keänä nähtiin yhteiskunnallisen keskustelun lisääminen lemmikkieläinten asemasta ja hyvinvoin-nista.²⁸⁴ Ministeri Koskisen vastauksessa todettiin kuitenkin myös, että varsinaisen pentutehtailun kieltäminen olisi lainsäädännön näkökulmasta haastavaa:

Pentutehtailun säätäminen erikseen rangaistavaksi ei selkeyttäisi oikeustilaa. Olisi vai-keaa laissa yksiselitteisesti määritellä, milloin kyse olisi laillisesta pentujen kasvattami-sesta ja milloin kyse olisi laittomasta pentutehtailusta. Erityiskriminalisoinnissa joudut-taisiin todennäköisesti kuvaamaan eläinten kohtelua ja pentutehtaan olosuhteita, jolloin se ei viime kädessä suurestikaan poikkeaisi siitä harkinnasta, mitä jo nykyistä eläinsuoje-lurikossäädännöstä sovellettaessa tehdään. Pentutehtailu on myös yksi eläimen huonon koh-telun muoto muiden joukossa, eikä lakiin ole perusteltua säätää erityissäädännöstä jokai-sesta erilaisesta eläimen huonon kohtelun tavasta.²⁸⁵

Pentutehtailua vastustava näkökulma välittyi myös Outi Mäkelän (kok.) ja Ritva Elomaan (ps.) ky-symyksistä, jotka koskivat lemmikkieläinten rekisteröintiä ja tunnistusmerkintöjä. Rekisteröintien ja tunnistusmerkintöjen pakollisuuden nähtiin ehkäisevän mm. pentutehtailua ja salakuljettamista. Tunnistusmerkinnät helpottaisivat myös eläinten löytämistä ja niihin käytettävien resurssien tar-vetta.²⁸⁶ Elomaa nosti esille myös eläinlähetoisen näkökulman omassa kysymyksessään:

Tunnistusmerkintä on ennalta ehkäisevää eläinsuojelua, kun löytöeläimet saadaan tehok-kaasti takaisin kotiin. Tämä säästää myös eläinsuojelun resursseja ja pelastaa vuosittain

²⁸² KK 90/2013 vp.

²⁸³ KK 2/2011 vp.

²⁸⁴ Ministerin vastaus KK 2/2011 vp; Ministerin vastaus KK 90/2013 vp.

²⁸⁵ Ministerin vastaus KK 90/2013 vp

²⁸⁶ KK 9/2015 vp; KK 598/2017 vp.

monen eläimen hengen. Nykyisen eläinsuojelulain mukaan kuntien tulee huolehtia löytöeläimistä viisitoista vuorokautta. Tätä aikarajaa saatetaan uuden eläinsuojelulain yhteydessä lyhentää kymmeneen vuorokauteen, mikä luonnollisesti lyhentää lemmikkien etsimisaikaa. Tehokkaampi eläinten löytäminen vähentäisi lopetusten ja eteenpäin myymisten määrää.²⁸⁷

Yksittäisissä lemmikkikysymyksissä perussuomalaisten Anne Louhelainen kysyi koirien sähköpantojen kieltämisestä ja Ritva Elomaa eläinten laittomasta verkkokaupasta.²⁸⁸

Eläinten teurastaminen oli teema, joka nousi esille suhteellisen voimakkaasti 2010-luvulla. Perussuomalaisten esiin tuoma näkökulma liittyi tiiviisti eläinten teurastustapaan ja kritiikki kohdistui ns. rituaaliteurastukseen, josta tässäkin tutkimuksessa on käytetty aiemmin sellaisia termejä kuin sektaus, halal-teurastus ja uskonnollinen teurastus. Niin Vesa-Matti Saarakkalan, Maria Lohelan kuin Olli Immosenkin kysymykset sisälsivät huolen siitä, että Suomessa ei heikennettäisi voimassa olutta lainsäädäntöä, jossa oli velvoitettu, että eläin tulisi tainnuttaa samanaikaisesti kuin verta laskeetaan pois. Huolen taustalla oli EU:n asetus, joka mahdollisti jäsenvaltioille oikeuden päättää rituaaliteurastuksen sallimisesta ilman tainnutusta. Lohela ja Saarakkala kiinnittivät kysymyksissään huomiota myös kuluttajan oikeuksiin tietää, miten eläin on teurastettu. Lohelan kysymyksessä toivottiinkin Suomen edistävän EU-tasolla tuotemerkintää, joka kertoisi eläimen teurastustavasta, Immonen penäsi hallitukselta toimia eläinsuojelulain vastaisesti teurastetun lihan maahantuonnin kieltämiseksi ja Saarakkala halusi tietää, aikooko Suomi toimia rituaaliteurastuksen lopettamiseksi EU-tasolla.²⁸⁹ Aiheesta jätettiin myös lakialoite vuonna 2016, jonka oli allekirjoittanut lähes 20 pääosin perussuomalaista kansanedustajaa. Lakialoite otti tiukan kannan ja vaati, että eläin olisi tainnutettava ennen verenlaskua, eikä vaatimusta koettu uskonnonvapautta rajoittavaksi:

Kyse ei ole uskonnonvapauden rajoittamisesta, sillä ensinnäkään mikään uskonto ei pakota syömään lihaa. Toisekseen uskonnonvapauden varjolla ei voida hyväksyä eläinrääkkäystä.

Lainsäädäntöämme on selkeytettävä ja tehtävä selväksi, ettei teurastus eläintä rääkäten ole sallittua Suomessa. Tämä on tehtävä ennen kuin uskonnollinen teurastustapa yleistyy niin merkittävästi, että siihen puuttuminen vaikeutuu entisestään.²⁹⁰

²⁸⁷ KK 598/2017 vp.

²⁸⁸ KK 649/2013 vp; KK 37/2019 vp.

²⁸⁹ KK 82/2011 vp; KK 262/2013 vp; KK 649/2018 vp.

²⁹⁰ LA 23/2016 vp.

Aloitetta ei kuitenkaan ehditty vaalikauden aikana käsittelemään. Niin kysymysten, ohjelmien kuin lakialoitteen perusteella onkin helppo todeta perussuomalaisten nähneen rituaaliteurastuksen ongelmalliseksi. Vaikka perusteluissa nousi esille huoli eläinten hyvinvoinnista, voidaan todeta, että mahdollisuus osoittaa EU:n heikkoja kohtia tai kritisoida suomalaisen kulttuuriin kuulumatonta toimintaa tuskin oli puolueelle edustajineen kovinkaan vastenmielistä, tästä jonkinlaisena nostona esimerkiksi kansanedustaja Teuvo Hakkaraisen kommentit edellä mainitun lakialoitteen lähetekeskustelussa, jossa Hakkarainen puhui mm. ”muslimi-invaasiosta” ja sianlihan antamisesta muslimeille.²⁹¹

Heli Järvinen (vihr.) ja Arja Juvonen kiinnittivät puolestaan huomionsa eläinten hyvinvointiin teurastamoilla. Molemmat penäsivät vastauksia siihen, miten teurastamoiden eläinsuojelullisia olosuhteita parannettaisiin. Myös työntekijöiden kouluttamisen ja osaamisen merkitys nousi molempien kysymyksissä näkyvästi esille.²⁹² EU-tason ongelmat nousivat esille myös Mats Löfström EU:n eläinkuljetusasetuksen rikkomuksia käsitelleessä kysymyksessään. Löfström totesi, että 70% kuljetuksista rikkoi eläinkuljetusasetusta. Eläinten hyvinvoinnin lisäksi hän toi esille kilpailua vääristävän asetelman:

Tämä ei ole ainoastaan eläinten kannalta hirveää vaan vääristää kilpailua kaikkia säännöksiä noudattavien tuottajien kannalta. Säännöksistä piittaamattomat selviävät pienemmillä kustannuksilla ja voivat siten kilpailla halvemmilla hinnoilla kaikkia säännöksiä noudattavia vastaan.²⁹³

1990-luvulta lähtien määrältään jatkuvasti vähenevissä määrin esille nousi eläinaktivismiin liittyvä toiminta. 2010-luvulla Mikko Savolan (kesk.) kysymyksessä oli kaikuja aiempien vuosikymmenien kritiikistä eläinsuojelujärjestöjä kohtaan (ks. luku 4.2.1). Savola nosti kysymyksessään nimeltä mainiten esille Animalian ja SEY:n:

Valtio jakaa maa- ja metsätalousministeriön kautta vuosittain valtionavustuksia eläinsuojelujärjestöille kymmeniätuhansia euroja. Muun muassa Animalia sai vuonna 2012 35 700 euroa ja Suomen eläinsuojeluyhdistys 55 833 euroa.

Esiin on nostettu kysymys järjestöjen suhtautumisesta eläinaktivistien laittomiin iskuihin esimerkiksi turkistarhoilla ja sikatiloilla. On epäselvää, annetaanko järjestöiltä iskujen tuomitsemisesta huolimatta aktivistien laittomille keinoille hiljainen hyväksyntä ja annetaanko järjestöjen jäsenistölle riittävästi koulutusta ja tietoa oikeista vaikuttamisen keinoista.

²⁹¹ PTK 55/2016 vp.

²⁹² KK 295/2015; KK 20/2016 vp.

²⁹³ KK 408/2016 vp.

Savola kysyikin valtion tukemien eläinsuojelujärjestöjen toiminnan lainmukaisuudesta ja siitä, onko maa- ja metsätalousministeriö selvittänyt kyseisten järjestöjen suoria tai välillisiä yhteyksiä laittomiin toimiin. Tiiviissä vastauksessaan maa- ja metsätalousministeri Jari Koskinen totesi, ettei ministeriöllä ole tiedossa yhteyksiä järjestöjen ja laittoman toiminnan välillä.²⁹⁴

Toisenlainen näkökulma eläinaktivismiin tuli esille Ritva Elomaan kysymyksessä, jossa hän oli huolissaan romanialaisten eläinsuojelijoiden ihmisoikeuksia. Elomaan saamien yhteydenottojen mukaan esimerkiksi kulkukoiria suojelevat tahot olivat joutuneet väkivallan kohteeksi.²⁹⁵ Metsästyksen osalta ongelmalliseksi nousi etenkin heti vuosikymmenen alussa ketunmetsästyksessä käytetty jalkanaru. Tanja Karpela kuin myös Janina Andersson nostivat esille vaateensa jalkanarun käytön kieltämisestä. Vaatimuksen taustalla oli huoli mm. susien ja ilvesten jäämisestä kiinni, vaikka niitä ei jalkanarulla saisikaan metsästä.²⁹⁶

5.2.3 ”Sellaista turkistarhauksen tasoa ei olekaan”

Turkistarhaus säilyi 2010-luvulla suhteellisesti tarkasteltuna aktiivisena teemana kirjallisissa kysymyksissä, vaikkakaan määrällisesti ei aivan ylletty edellisten vuosikymmenten tasolle. Turkistarhaukseen liittyväksi lasketuissa kysymyksissä on nähtävissä selkeä jakolinja sen suhteen, suhtaudutaanko kysymyksissä turkistarhaukseen eläinten hyvinvoinnin näkökulmasta kriittisesti vai onko lähestymistapa jokin muu kuin eläinten hyvinvointia korostava. Keskustan ja kokoomuksen maininnat lähestyivät turkistarhausta ennen kaikkea elinkeinon harjoittamisen näkökulmasta, kuten myös perussuomalaisten Mauri Peltokangas ja Reijo Hongisto.

Kokoomuksen Janne Sankelon kysymyksessä huoli asettui siihen, miten petovahingoista johtuvaa pentuhävikkiä tulisi tarhaajille korvata.²⁹⁷ Omaisuudesta huolissaan oli myös Reijo Hongisto, joka piti oikeustajun vastaisena sitä, että tuotantorakennukset – tässä tapauksessa turkistarhat ja kotieläinten tuotantolaitokset eivät kuulu kotirauhan piiriin.²⁹⁸

²⁹⁴ KK 598/2013 vp; Ministerin vastaus KK 598/2013 vp.

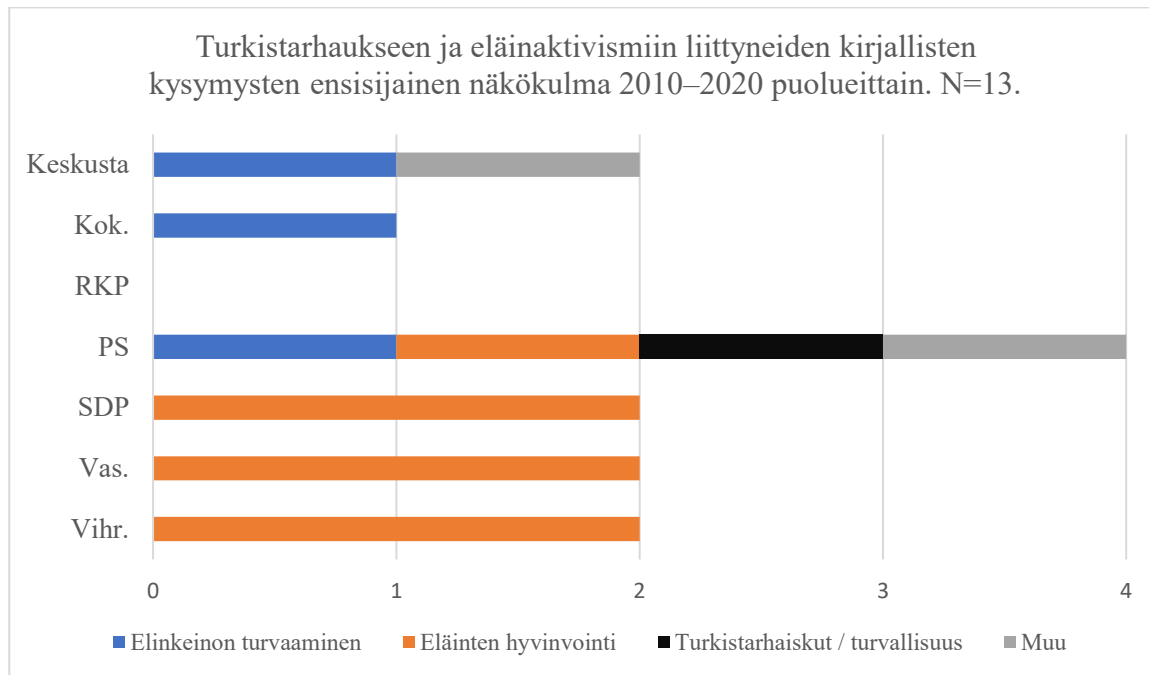
²⁹⁵ KK 294/2014 vp.

²⁹⁶ KK 218/2010 vp; KK 592/2010 vp.

²⁹⁷ KK 635/2014 vp.

²⁹⁸ KK 463/2013 vp.

Kuvio 4: Turkistarhaukseen ja eläinaktivismiin liittyneiden kirjallisten kysymysten ensisijainen näkökulma 2010–2020 puolueittain. N=13.

Keskustan Antti Kurvinen halusi syyskuussa 2015 vastauksen siihen, miten hallitus suhtautui turkiselinkeinojen kehittämiseen. Kurvisen taustoitus kysymyksellään oli luonteeltaan alaa ylistävä ja alan kohtaamaa kritiikkiä väheksyvä:

Turkistarhaus on Suomessa tarkasti säädeltyä ja valvottua toimintaa. Turkiseläimiä kasvatetaan eläinten hyvinvointia kunnioittaen. Nykyiset hoito- ja kasvatuserämenetelmät perustuvat pitkään kokemukseen ja turkiseläinalan tutkimukseen. Myös tuotannon ympäristövaikutukset otetaan huomioon. Turkistilojen sertifiointissa Suomi on edelläkävijä maailmassa.

(- -) 1990-luvulta lähtien turkistarhaus liitännäisaloineen on kohdannut voimakasta ja kohtuutonta kritiikkiä. Kriitikkojen vaatimus on ollut yli 20 vuotta turkiselinkeinojen kieltäminen kokonaan Suomessa. (- -)

(- -) Paine koko elinkeinojen totaaliseen lopettamiseen ja sen saama, monilta osin kohuhaluinen, julkisuus ovat olleet omiaan aiheuttamaan huolta ja stressiä turkiselinkeinojen parissa työskentelevien yrittäjien ja palkansaajien sekä heidän läheistensä keskuudessa. Turkistarhauksen vastustajien perusteluissa ei ole vakavasti otettu kantaa mahdollisen elinkeinojen kieltämisen syviin negatiivisiin työllisyys- ja talousvaikutuksiin muuttotappiosta kärsivillä maaseutualueilla. Turkiselinkeinojen vastustajat eivät ole kyenneet esittämään aitoja korvaavia toimia katoaville työpaikoille ja menetetyille kuntien verotuloille.

Kurvinen nosti esille myös huomionsa siitä, että turkisalaa ei mainita ollenkaan Sipilän hallitusohjelmassa.²⁹⁹ Samaisen ja hieman erikoiseksi tulkittavan seikan olen nostanut esille jo aiemmin – erikoisen siinä mielessä, että Sipilän hallitus koostui puolueista, jotka suhtautuivat ohjelmiansa perusteella turkistarhaukseen vähintäänkin neutraalisti. Keväällä 2015 eduskuntaan valitun Kurvisen huolenilmaisun ymmärtämistä helpottaa sen huomioiminen, että Kurvisen kotikunta Kauhava on yksi Suomen vahvimista turkistarhakunnista.³⁰⁰ Huoleensa vastauksen Kurvinen sai puoluetoveriltaan ministeri Kimmo Tiilikaiselta, joka kertoi turkisten olevan merkittävä vientiala, jolle voidaan jatkossakin myöntää investointitukea, aloittamistukea sekä luopumistukea.³⁰¹

Perussuomalaisten Mauri Peltokankaan kysymys koski Kööpenhaminan turkishuutokaupan peruuntumisesta koronaviruksen vuoksi. Hän piti turkisalaa merkittävänä elinkeinona Suomelle ja oli huolissaan tarhaajien taloudellisesta tilanteesta, jos huutokauppojen peruuntuminen yhä jatkuisi:

*Onko hallitus ottanut huomioon hallitusohjelmassa ja budjetissaan tällaiset turkistuottajista riippumattomat epätavalliset yleismaailmalliset ongelmat, kuten koronaviruksen aiheuttamat taloudelliset menetykset ja miten valtio aikoo tulevaisuudessa osallistua turkistuotannon sekä tuhansien työntekijöiden työn jatkumisen tukemiseen tällaisten epätavallisten tilanteiden varalta?*³⁰²

Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä (kesk.) vastasi Peltokankaalle, että täysin yksin turkisyrittäjät eivät jäisi:

*Tällä hetkellä on tarvetta varautua koronaviruksesta toimijoille aiheutuviin negatiivisiin taloudellisiin sekä työllisyysvaikutuksiin. Tällöin mm. turkistalouden harjoittajille voidaan MMM:n hallinnonalalla myöntää valtioneuvoston päätöksellä yritysten maksuvalmiuslainoihin.*³⁰³

Turkistarhausta puolusti myös Mats Nylund lakialoitteessaan 70/2012 vp, jossa esitettiin, että myös turkiseläimet tulisi ottaa valtakunnallisen eläinten terveydenhuolto-ohjelman piiriin. Samaisessa esityksessä esitettiin myös turkistarhaukseen liittyvään asetukseen lisättäväksi, että eläinlääkäri tulisi kerran vuodessa kutsua tarhoille tarkastamaan eläinten hyvinvointi ja mahdollisesti antamaan tuottajalle neuvoja eläinten hyvinvoinnin parantamiseksi, hoitamiseksi ja lopettamiseksi. Mats Nylundin ensimmäisenä allekirjoittamalla aloitteella oli kaikkiaan 37 kansanedustajan tuki RKP:stä,

²⁹⁹ KK 89/2015 vp.

³⁰⁰ FIFUR – Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liitto ry: Tilastot 2023, 38.

³⁰¹ Ministerin vastaus KK89/2015 vp.

³⁰² KK 66/2020 vp.

³⁰³ Ministerin vastaus KK 66/2020 vp.

keskustasta, kokoomuksesta, perussuomalaisista ja kristillisdemokraateista. Nylund perusteli aloitetta myös seuraavasti:

Arvoisa puhemies! Turkistarhaajat ovat vastuunsa tuntevia tuottajia, jotka haluavat huolehtia eläimistään ja ympäristöstään. Elinkeinon kieltämiseen tähtäävän aloitteen sijaan katson tärkeäksi nostaa julkiseen keskusteluun turkis-alaa koskevia rakentavia ehdotuksia. Jättämämme lakialoite tähtää nimenomaan siihen, että turkisala voisi edelleen kehittyä ja että katseemme ja huomiomme kiinnittyisi Suomen turkisalan nykytilanteeseen, tulevaisuudennäkymiin sekä alalle tärkeisiin asiakokonaisuuksiin.³⁰⁴

Turkistarhausta ennen kaikkea eläinten näkökulmasta lähestyivät kysymyksissään SDP, vasemmistoliitto, vihreät ja perussuomalaisten Ritva Elomaa. Turkistarhauksen lakkauttamisen nostivat esille vuonna 2010 kysymyksissään Marjaana Koskinen ja Paaavo Arhinmäki. Kysymykset olivat eittämättä saaneet kannustusta Yleisradion A-studio -ohjelmassa esitetystä turkistarhausta koskevasta materiaalista, koska kysymykset esitettiin päivän ja kaksi ohjelman lähettämisen jälkeen. Koskinen oli huolissaan Suomen maineesta turkistarhaukset sallivana maana, kun Euroopassa nousevana trendinä oli alan kieltäminen tai rajoittaminen. Kritiikkiä sai myös turkisalan sertifiointijärjestelmä ja hallituksen suunnittelema turkistarhaajien lomituspalvelun kehittäminen. Koskinen kysyikin:

Aikooko hallitus pikaisesti laatia suunnitelman turkistarhauksen lopettamiseksi Suomesta esimerkiksi vuoteen 2025 mennessä, jolloin myös Suomen maine eettisesti eläinsuojeluasioita hoitavana maana parantuu?³⁰⁵

Arhinmäen mukaan turkistarhaukselle oli vaikea löytää perusteita. Turkista ei hänen mukaansa voinut pitää ekologisenä tuotteena ja lisäksi turkistarhauksen työllistävä vaikutus ei ollut niin suuri kuin oli annettu ymmärtää. Myös Arhinmäki vetosi Euroopassa tehtyihin päätöksiin turkistarhauksesta:

Kun katsotaan eurooppalaista kehitystä, Suomi on turkistarhausta käsittelevässä kriittisessä keskustelussa pahasti jälkijunassa. Useat Euroopan maat ovat kieltäneet turkistarhauksen tai rajoittaneet voimakkaasti sen harjoittamista lainsäädännöllä.

Arhinmäki nosti esille myös turkistarhaajien tukemisen valtion toimesta, kun alaa ajettaisiin alas. Hallitun alasajon siirtymäajan hän näki sosiaalisestikin kestäväenä ratkaisuna.³⁰⁶ Maa- ja metsätalousministeri Anttila ei vastauksissaan yhtynyt turkistarhauksen alasajoa kannattamaan, vaan toi

³⁰⁴ PTK 115/2012 vp.

³⁰⁵ KK 76/2010 vp.

³⁰⁶ KK 83/2010 vp.

esille tarhojen valvontaan ja sertifiointiin liittyviä seikkoja. Vastauksissa todettiin myös, että hallitus oli sitoutunut turvaamaan turkistuotannon toimintamahdollisuudet.³⁰⁷

Turkistarhauksen kieltämistä vaadittiin myös lakialoitteessa LA 52/2010, jonka ensimmäisenä allekirjoittajana oli Satu Taiveaho ja muita allekirjoittajia mm. aktiivisesti eläinsuojeluasioissa toimineet Marjaana Koskinen, Pia Viitanen, Pentti Tiusanen, Annika Lapintie ja Paavo Arhinmäki. Aloite esitti muutosta eläinsuojelulain pykälään 22, jossa tulisi todeta ”Eläinten kasvattaminen häkkitarhauksena turkisten tuotantoa varten on kiellettyä.”. Lakialoitteesta käyty lähetekeskustelu toi esille SDP:n ja vasemmistoliiton sisäisiä eroja. Kari Rajamäki (sd.) totesi puheenvuorossaan jyrkästi vastustavansa lakialoitetta ja korosti, että sosialidemokraatit eivät ole turkiselinkeinoa lakkauttamassa. Hän vetosi työllistävään vaikutukseen, maaseudun elinvoimaisuuteen kuin myös elinkeinon laillisuuteen:

On kyseessä siis laillinen elinkeino, ja kun eläinten ahdistuksella muun muassa perustellaan tätä lakialoitetta, niin on syytä myöskin varoittaa sellaisista toimenpiteistä, joista laillisen elinkeinon harjoittajille aiheutuu tarpeetonta ahdistusta. Jouduin sisäministerin tehtävissä tutustumaan nimittäin siihen nurjaan puoleen, jota nimitin jopa ekoterrorismiksi ja joka kohdistui voimakkaana jopa tämän elinkeinon ja turkiskaupan parissa työskentelevien perheisiin kotirauhan häirintänä... (–).

Vastaukseksi Rajamäki sai Taiveaholta toteamuksen siitä, että SDP:ssä myös toisenlaisia näkemyksiä kuin Rajamäen esittämä. Kuitenkin myös lakialoitteen vastustajien puheenvuoroissa oli nähtävissä eläinten valvonnan ja hyvinvoinnin merkitys. He nostivat myös huolen tuotannon siirtymisestä sellaisiin maihin, joissa eläinten hyvinvointia kunnioitettaisiin vähemmän kuin Suomessa. Vasemmistoliiton sisäinen ristiriita näkyi Esko-Juhani Tennilän puolustaessa suomalaista turkistarhausta, kun taas Pentti Tiusanen ei nähnyt turkistarhauksessa puolustettavaa:

Arvoisa puhemies! Kysymys turkistarhauksessa on sen tyyppisestä eläimen kohtelusta, jota ei voi millään tavalla puolustella. (Ed. Tennilä: Miten niin?) Sellaista turkistarhauksen tasoa ei olekaan, että se olisi eläimen hyvän elämän kannalta mahdollista ja sopivaa.³⁰⁸

Kun Sipilän hallitus vuonna 2018 antoi eduskunnalla esityksen laiksi eläinten hyvinvoinnista (”eläinsuojelulain uudistus”), teki vihreiden eduskuntaryhmä rinnakkaisen esityksen. Vihreiden esitys totesi, että lain uusi nimi oli tarkoitettu kuvaamaan Suomen nousua eläinten hyvinvoinnin

³⁰⁷ Ministerin vastaus KK 76/2010 vp; Ministerin vastaus KK 83/2010 vp.

³⁰⁸ PTK 108/2010 vp.

kärkimaaksi, mutta hallituksen esitys oli heille pettymys. Vihreiden esitys vaatikin Suomen kieltämään turkistarhauksen viiden vuoden siirtymäajalla. Tarhaajien uudelleen suuntautumiseen tulisi tarjota tukea, kuten uraneuvontaa ja -valmennusta, muutos- ja investointitukia, opintoseteleitä sekä yritysneuvontaa. Lähetekeskustelussa toistuivat samankaltaiset puheenvuorot kuin vuonna 2010. Suomalaisen turkistarhauksen tasoa pidettiin parempana sellaisiin maihin nähden, joihin tuotanto voisi siirtyä. Sinisten Kari Jalonen asetteli aiheeseen liittyen sanansa seuraavasti:

Sitten esimerkiksi jos tämä turkistuotanto täällä lopetettaisiin, kielletäisiin, niin väittäisin, että se ei loppuisi, vaan turkikset tuotettaisiin Kiinassa ja Venäjällä. Voisitteko vertailla Suomen turkistuotannon, Kiinan ja Venäjän turkistuotannon eläinystävällisyyttä?

Lisäksi tarhauksen puolustajien suusta esille nousivat alan merkittävyys vientitulojen tuojana ja suomalaisen turkisalan sertifiointijärjestelmä. Keskustan Pertti Hakanen piti vihreiden lakialoitteen tekstiä turkistarhauksen osalta käsittämättömän raakana. Mats Nylund puolestaan penäsi kunnioitusta turkistuottajia kohtaan:

Arvoisa herra puhemies! Oli hyvä kuulla, että vihreät arvostavat suomalaisen ruoan tuottajia. Edustaja Kari toisti sen omassa puheenvuorossaan. Mutta nyt haluan kysyä liittyen vihreitten lakialoitteeseen: kunnioitatteko te myös turkistarhaajia? Minusta tämä on aika kovasti kirjattu: turkistarhaus on eläintuotannon julmin muoto, ja te haluatte lopettaa sen. Missä on kunnioitus suomalaista turkistuotantoa kohtaan?³⁰⁹

Vaikka kokoomus ei puolueena ajanut turkistarhauksen kieltoa, kansanedustaja Jaana Pelkonen esitti kuitenkin puolueensa linjasta poikkeavan näkemyksen kysymyksessään, joka koski eläinsuojelulain uudistusta (tästä syystä taulukossa kysymys on laskettu yleisen eläinsuojelu ja -lainsäädäntö teeman alle). Pelkonen kysyi vuonna 2019 juuri aloittaneelta Antti Rinteen hallitukselta:

Mitä uusi hallitus aikoo tehdä eläinsuojelulain uudistukselle ja onko uusi hallitus esimerkiksi valmis tunnustamaan eläimelle elävän olennon oikeudet, siirtämään turkistarhauksen lopullisesti historiaan ja koventamaan eläinsuojelurikoksista saatavia tuomioita?³¹⁰

Ministeri Lepän vastauksessa kerrottiin mm. eläinten hyvinvointiin liittyvän sääntelyn tarkentamisesta, valvontaviranomaisten keinojen lisäämisestä, parsinavetoiden rakentamisesta luopumisesta, eläinten hyvinvointia edistävien investointien tukemisesta sekä emakoiden, pikkuporsaiden ja lypsylehmien lajityypillisen käyttäytymisen mahdollisuuksien lisäämisestä. Samainen vastaus totesi

³⁰⁹ PTK 93/2018 vp.

³¹⁰ KK 21/2019 vp

yksiselitteisesti myös, että turkistarhaus ei olla kieltämässä. Turkistarhauksenkin osalta tarkoitus oli kuitenkin kehittää valvontaa ja tarkastella mahdollisuuksia edistää siitoseläinten hyvinvointia.³¹¹

Yksittäisenä puhuttavana aiheena turkistarhauskeskustelussa toistui turkistarhausasetuksen päivittäminen. Tehtävää varten perustetun työryhmän vielä työskennellessä Anni Sinnemäki ja muut allekirjoittajat halusivat jo tietoa siitä, miten asetus tulee turkiseläinten hyvinvointia parantamaan. Pääpaino keskittyi etenkin siitoseläinten elinolosuhteisiin, myyntiin ulkomaille ja kasvuhäiriöisten siitoseläinten käyttöön. Myös asetuksen laatimisen ja voimaansaattamisen aikataulu pohditutti.³¹²

Työryhmän toimikauden päätyttyä vuoden 2014 loppuun, esittivät aiheeseen liittyvät kysymykset Paavo Arhinmäki ja Satu Haapanen (vihr.). Molemmat toivat esille työryhmässä esiintyneen riitaisan tilanteen, joka johtui mm. siitä, että eläinsuojelujärjestöt eivät olleet kokeneet näkemyksiään huomioduksi. Sen lisäksi, että kysyjät olivat kriittisiä turkiseläinten hyvinvoinnin lisääntymisen myötä, heitä ihmetytti myös eläinsuojeluasiamiehen osallistumisen evääminen työryhmän työskentelystä.³¹³ Myös maa- ja metsätalousministeri Petteri Orpon vastauksissa tunnistettiin työryhmän sisäinen ristiriitaisuus. Ministerin mukaan asetusluonnos ei sisältänyt heikennyksiä eläinten olosuhteisiin vaan parannuksia. Parannuksista johtuen turkiselinkeinolle koituisi ministerin vastauksen mukaan kymmenien miljoonien eurojen lisäkustannukset.³¹⁴

Asetusta ei kuitenkaan saatu aikaan Kataisen/Stubbin hallituskaudella 2011–2015. SDP:n Tytti Tuppurainen toi vuonna 2016 esille, että turkistarhausasetuksen uudistaminen oli jäänyt kesken hallituskauden vaihduttua uuden hallituksen norminpurkutalkoiden vuoksi:

Maa- ja metsätalousministeriö ilmoittikin turkistarhausasetusta valmistelleelle työryhmälle viime syksynä, ettei edellisenä keväänä valmiiksi saatua ja useita vuosia valmisteltua turkistarhausasetusta anneta lainkaan. Turkistarhausasetuksen valmistelua ei myöskään enää jatkettu. Alun perin ministeriö lupasi antaa uuden asetuksen ennen kevään 2015 eduskuntavaaleja. Päätöstä jättää turkistarhausasetus uudistamatta perusteltiin hallitusohjelman kirjauksella, jonka mukaan hallituskaudella ei säädetä uusia kustannuksia aiheuttavia velvoitteita, sekä kesken olevalla eläinsuojelulain kokonaisuudistuksella.³¹⁵

³¹¹ Ministerin vastaus KK 21/2019 vp.

³¹² KK 188/2014 vp.

³¹³ KK 1171/2014 vp; 1237/2014 vp.

³¹⁴ Ministerin vastaus KK 1171/2014 vp; Ministerin vastaus KK 1237/2014 vp.

³¹⁵ KK 386/2016 vp.

Perussuomalaisten Ritva Elomaakin halusi tietää, mihin toimiin hallitus oli ryhtymässä, jotta aiemmin esille tuodut epäkohdat turkiseläinten olosuhteissa korjattaisiin.³¹⁶ Tuppuraiselle vastannut ministeri Tiilikainen ja Elomaalle vastannut ministeri Leppä vetosivat molemmat eläinsuojelulain kokonaisuudistuksen ensisijaisuuteen ja huomauttivat, että elinkeino on vapaaehtoisesti sitoutunut edistämään eläinten hyvinvointia ja, että lähes kaikki tarhaajat ovat liittyneet kolmannen osapuolen auditoimaan sertifiointijärjestelmään.³¹⁷ Kuten eläinsuojelulain kokonaisuudistuksen kohdallakin, myös eläinten hyvinvointia parantamaan pyrkinyt turkistarhausasetus venyi useamman vaalikauden mittaiseksi projektiksi, jota ei vielä kukaan ole saatettu loppuun.

5.2.4 Turkistarhaton Suomi – historiallinen kansalaisaloite

Vuonna 2011 perustuslain §53 tehty lisäys mahdollisti sen, että 50 000 äänioikeutetulla Suomen kansalaisella oli mahdollisuus tehdä aloite eduskunnalle lain säätämisestä. Suomen historian ensimmäinen eduskuntaan edennyt kansalaisaloite (KAA 1/2013) koski eläinsuojelulain §22 muuttamista eli turkistarhauksen kieltämistä. Lähes 70 000 allekirjoitusta kerännyttä kansalaisaloitetta käsiteltiin eduskunnassa keväällä ja kesällä 2013.

Itse asian ohessa eduskunta oli ensimmäistä kertaa käsittelemässä kansalaisaloitetta, joten myös siihen liittynyt prosessi nousi salikeskustelussa esille. Pääasiassa edustajat kiittelivät toimintatapaa ja maa- ja metsätalousvaliokuntaa mietinnöstä, joka tuotiin täysistunnon käsiteltäväksi. Mietinnön lopputulemana kansalaisaloitetta esitettiin hylättäväksi:

Viitaten edellä tässä mietinnössä esitettyihin näkökohtiin valiokunta toteaa, että turkis-tuotannolla on huomattava taloudellinen ja työllistävä merkitys ja että kansalaisaloitteen tavoitteisiin, muun muassa eläinten hyvinvoinnin huomioon ottaminen, voidaan päästä turkistarhasta kehittämällä. Valiokunta katsoo, että kansalaisaloite tulee hylätä.

Mietintö sai reaktion aikaan kaksi vastalauseetta. Satu Haapanen esitti, että eduskunta edellyttäisi hallitusta tekemään esityksen turkistarhauksen lakkauttamisesta siirtymäajalla. Samalla tulisi huolehtia riittävästä edellytyksistä siirtyä muihin elinkeinoihin. Myös vasemmistoliitosta eronneen vasenryhmän Markus Mustajärvi esitti vastalauseen, jossa hän totesi, ettei mietintö sisältänyt tarpeeksi työkaluja eläinten hyvinvointiin puuttumiseen ja toisaalta, että kansalaisaloite oli vähätellyt alan työllistävää vaikutusta.³¹⁸

³¹⁶ KK 245/2017 vp.

³¹⁷ Ministerin vastaus 386/2016 vp; Ministerin vastaus KK 245/2017 vp.

³¹⁸ MmVM 6/2013 vp.

Eduskunnassa mietinnön pohjalta käydyssä keskustelussa valiokunnan puheenjohtaja Jari Lepän esittelypuheenvuorossa esille nousivat talouden, työllisyyden ja viennin näkökulmat, huoli tuotannon siirtymisestä sekä merkitys maaseudun yritystoiminnassa. Näiden lisäksi valiokunta oli ottanut huomioon eläinten hyvinvoinnin. Mietinnössä todettiin turkiselinkeinon työllisyysvaikutuksen olevan suoraan 4300 henkilötyövuotta ja välillisesti 1300.

Elinkeinojen vaikutusta alueellisesti korostivat mm. Lasse Hautala (kesk.) ja Miapetra Kumpula-Natri (sd.), jotka molemmat olivat valittu eduskuntaan Vaasan vaalipiiristä. Natrin puheenvuorosta välittyi tunnelma siitä, että turkistarhat kuuluvat kiinteästi osaksi Pohjanmaan arkea:

Turkistuotannosta noin 90 prosenttia sijaitsee laajalla käsityksellä Pohjanmaalla ja itse vaasalaisena on niitä lapsuuden maisemissa aina näkynyt. Ehkä itsekkin hämmästyin sitä, kun huomasin, että en ole koskaan turkistilalla käynyt. Aina niitä on tien varrella kuitenkin näkynyt, ja suhde on niihin sillä lailla ihan luonnollinen. Tätä kautta ei voi olla siis myös korostamatta, miten merkittävä aluetaloudellinen merkitys tuolla tuotannolla on...
(--)

Vasemmistoliiton Silvia Modig, joka kannatti tarhauksen kieltämistä, oli huolissaan työpaikoista ja totesi niiden olevan kaikkein tärkein asia, josta eduskuntasalissa tuli kantaa huolta. Hän painotti luopumisjärjestelmän ja tukitoimenpiteiden luomista, jotta turkistarhaajat uudelleen työllistyisivät. Arto Satonen (kok.) totesi Modigille, että korvaavien työpaikkojen luominen olisi todellisuudessa hyvin haastavaa juuri siksi, että turkistuotanto on keskittynyt melko pienelle alueelle. SDP:n Jukka Kärnä puolestaan totesi yksioikoisesti, että:

Haluan aloittaa puheeni toteamalla, että ei tarvitse painaa sellaista nappia, jolla 4 300 suomalaista passitetaan suoraan kortistoon ja kukaties sitä kautta köyhyyteen... (--)

Hän viittasi ajankohtaiseen työllisyystilanteeseen, mutta totesi myös, ettei turkistarhauksen ongelmia voida kiistää, vaan niihin pitää puuttua. Vastalauseen mietinnölle esittänyt Satu Haapanen huomioi alueelliset seikat puheenvuoroissaan, mutta totesi myös turkistarhaajien korkean iän olevan asia, joka siirtymäajalla toteutettavassa lakkauttamisessa auttaisi.

Perussuomalaisten Osmo Kokko nosti esille myös perustuslain takaaman yrittämisen vapauden. Moni muukin edustaja vetosi yrittämisen vapauteen ja esille nousivat myös yrittäjien tekemät investoinnit, joita on jouduttu tekemään. Juho Eerola (ps.) näki alan voivan kasvaa jopa merkittävämmäksi tulevaisuudessa:

Kuitenkin ennen kaikkea suomalainen työ ja yrittäminen ja sitten vasta sen jälkeen maailman parantaminen. Olen sitä mieltä, että turkistuotannolla olisi erinomaiset

mahdollisuudet nousta vielä nykyistäkin merkittävämmäksi työllistäjäksi maaseudulla, eli pikemminkin kuin vaikeuttaa tätä elinkeinoa tulisi enemmänkin lisätä ja parantaa sen mahdollisuuksia. Venäjän ja Aasian kasvavat markkinat toisivat paljon työtä ja hyvinvointia Suomeen.

Tuttu huoli tuotannon siirtymisestä vähemmän eläinten hyvinvointia kunnioittaviin maihin oli usean aloitteen hylkäämistä kannattavan mielessä. Yhteisesti hyväksi nähtiin kuitenkin mietinnön kirjaus, jossa siitoseläinten vientiin EU:n alueen ulkopuolelle tulisi saada jatkossa erillinen lupa.

Kokon ja Eerolan puoluetoveri Mika Niikko nosti esille, että eduskunnassa tulisi pohtia asioita muustakin näkökulmasta kuin elinkeino-oikeuden. Hän piti perusteluja tuotannon siirtymisestä muihin maihin ristiriitaisena vertaamalla asiaa lapsityövoiman käyttöön:

Täällä perustellaan sitä, että Suomessa tuotetaan hyvin tätä turkista ja se on erittäin hyvälaatuista ja jos Suomesta siirtyy turkisteollisuus kokonaan Aasiaan, niin ne eläimet voivat siellä huonommin. Tämä on yllättävää, että tällaista perustelua käytetään, että jos-sain jos tehdään joku asia huonommin, niin sinne sen ei voida antaa siirtyä vaan se pitää toteuttaa täällä. Elikä tällä perusteella siirretään se vastuu ikään kuin kuulijalle.

Tämä on vähän samanlainen keskustelu kuin se, mikä käytiin Suomessa 1860-luvulla, kun oli lapsityöllisyyttä, lapsityövoimaa Suomessa. 30 prosenttia teollisuuden työvoimasta oli lapsia ja tulitikkuteollisuudessa jopa 66 prosenttia. 1860-luvun jälkeen keisari teki asetuksen aikanaan, että tämä ei ole hyvä tapa tuottaa Suomessa erilaisia hyödykkeitä.

Tällä samalla periaatteella minä haluan vain sen esittää, että onhan tälläkin hetkellä lapsityöllisyyttä ympäri maailmaa. Emmekö me voisi tällä perusteella aloittaa sen Suomesakin, koska me varmaan pystymme turvaamaan paljon paremmat työolosuhteet Suomessa kuin jossain Aasian kenkätehtaalla ja vaateollisuudessa?

Niikko oli itse päätenyt eettisesti siihen tulemaan, ettei itse yrittäjänä toimineena voisi tukea ja kannustaa sellaista yrittäjyyttä, jossa aiheutetaan jollekin osapuolelle tarpeetonta kärsimystä. Vastalauseen mietinnölle esittänyt Satu Haapanen tuki Niikon ajatusta tuotannon siirtymis -argumentin ongelmallisuudesta ja totesi, että turkisten määrä ei ole vakio ja epäili, että suomalaiset ovat markkinoinnilla lisänneet turkisten tuotantoa Kiinassa.

Turkiskieltoa jo 1990-luvulla lakialoitteessaan esittänyt Annika Lapintie esitti pettymyksensä mietinnön vähäiseen eettiseen pohdiskeluun. Hän nosti myös esille asian, jonka moni muukin huomioi keskustelussa eli esiin tulleet rikkomukset turkistarhoilla:

(–) mielestäni lähtökohta, joka oli siinä kansalaisaloitteessa, eli se, että pohdittaisiin laajasti tätä eettistä kysymystä siitä, onko ylipäättänsä oikein pitää eläimiä pienissä häkeissä pelkästään ihmisen turhamaisuuden tyydyttämiseksi — nyt me emme puhu ruoantuotannosta emmekä sillä tavalla tuotantoeläimistä — on jäänyt liian vähälle huolelle.

Erityisen huolissani olen siitä, että turkistarhaajat eivät edes näitä vaatimattomia vaatimuksia pysty täyttämään, vaan niitäkin rikotaan.

Anne Kalmari (kesk.) oli Lapintien kanssa eri linjoilla ja koki, että valiokunnassa juuri eettistä pohdintaa oli käyty. Kalmari itse oli päätenyt lopputulokseen, jossa ihmisellä on oikeus käyttää eläimiä hyväkseen, kunhan se tehdään ”viljellen ja varjellen”. Pisimmälle eettis-filosofisessa pohdiskelussa menivät Jussi Halla-aho ja Oras Tynkkynen (vihr.). Halla-aho totesi muun muassa, että työllisyydellä, viennillä ja muulla vastaavalla argumentoinnilla ongelmana on se, että on olemassa myös sellaista toimintaa, jota muualla maailmassa harjoitetaan, mutta se on Suomessa kiellettyä. Siksi hänestä nimenomaan piti pitäytyä turkistarhauksen eettisessä puolessa:

Minun mielestäni meidän pitäisi nyt täällä pitäytyä eettisessä keskustelussa siitä, onko turkistarhaus, eläinten kasvattaminen ja tappaminen turkisten tuottamiseksi, sellainen toimeliaisuuden muoto, joka voidaan hyväksyä.

Toisessa puheenvuorossaan Halla-aho avasi yhä enemmän omaa suhtautumistaan eläinten käyttämiseen ihmisen hyväksi:

Niin kauan kuin muistan, olen elänyt siinä henkilökohtaisessa vakaumuksessa, että mitään elävää ei saa kiusata, vahingoittaa tai tappaa huvin vuoksi tai ihmisen iloksi. Tästä vakaumuksesta käsin minun on helppo muodostaa kanta härkätaisteluihin, kosmetiikkateollisuuden eläinkokeisiin tai häkissä pidettäviin lemmikkeihin.

Ihminen on fysiologisesti, siis hampaistoltaan ja ruuansulatukseltaan, sekaravinnon käyttäjä. Tästä päättelen, että lihan syöminen ei voi olla moraalitonta eikä näin ollen eläinten tappaminenkaan ruuaksi tai ruuaksi tapettujen eläinten muiden osien, kuten nahan, hyödyntäminen. Tällöinkin pidän tärkeänä, että eläimelle annetaan mahdollisimman hyvä elämä ja kuolema.

Oras Tynkkynen puolestaan toi esillä eläinten eriarvoisen aseman ihmisten ajattelussa. Tätä problematiikkaa hän päätyi avaamaan vertaamalla ihmisten suhtautumista koiriin ja turkiseläimiin:

Jos joku pitää koiraansa pienessä metallihäkissä koko tämän elämän ajan, hän syyllistyy rikokseen. Jos joku pitää tällä tavoin satoja koiria pienissä metallihäkeissä niiden koko elämän ajan ja myy näiden koirien nahat kansainvälisessä huutokaupassa, hän syyllistyy

*todennäköisesti varsin vakavaan rikokseen. Silti juuri näin tehdään turkistarhoilla ke-
tuille.*

Tynkkynen kokikin, että ihmisten tulisi muuttaa suhtautumistaan eläimiin merkittäväällä tavalla. Tärkeänä hän piti, että kaikille eläimille turvattaisiin hyvinvointi, perusoikeudet ja mahdollisuus laji-tyypilliseen käyttäytymiseen – riippumatta siitä, mihin tarkoitukseen ihmiset eläimiä hyödyntävät. Perussuomalaisten Teuvo Hakkaraiselle, joka oli nostanut keskusteluun sotaveteraanit ja mielestään moraalisen ongelmallisuuden, kun heille ei löydy rahaa, Tynkkynen vastasi näkevänsä, että itse kokee yhteiskunnan, joka kohtelee eläimiä hyvin, olevan todennäköisesti myös sellainen yhteiskunta, joka veteraaneja ja muita kovia kokeneita ihmisryhmiä.

Kun katsotaan aiempaa käytyä keskustelua eduskunnassa, niin ei ole yllätys, että eläinaktivismi nousi esille myös turkistarhausaloitetta käsiteltäessä. Nyt esille nousi kuitenkin uudenlainen eläinaktivismi, kun keskustelussa kävi ilmi, että kansanedustajille oli keskustelua edeltäneenä iltana tai yönä tullut useita satoja sähköposteja kansalaisaloitteeseen liittyen. Useammankin edustajan puheenvuoroissa massasähköpostit nähtiin kytkeytyvän osaksi uutta vaikuttamisen muotoa eli kansalaisaloitetta. Ensimmäisenä asian otti puheeksi keskustan Eeva-Maria Maijala, joka kutsui toimintaa ”sähköpostiterrorismiksi”. Sosialidemokraattien Tuula Väättäin uskoi, että sähköposteilla ei ollut sitä vaikutusta edustajiin kuin olisi toivottu. Hän totesi myös eläinaktivismiin liittyen, ettei voi hyväksyä tiloille luvatta menemistä ja eläinten vapaaksi päästämistä, mutta ei myöskään eläinten huonoa kohtelua. Maria Tolppanen (ps.) puolestaan kertoi puhelimensa menneen ”tiltiin” ja oli joutunut ottamaan toisen puhelimen käyttöön, puoluetoveri Teuvo Hakkarainen huusi Tolppasen puheenvuoron väliin kyseisen toiminnan (sähköpostin tukkiminen) olevan terrorismia. Terrorisoinnista puhui myös Eeva-Johanna Eloranta (sd.), joka toivoi, ettei vastaava toistuisi seuraavien kansalaisaloitteiden kohdalla. Jukka Kopra (kok.) ei puolestaan nähnyt suurissa sähköpostimäärissä ongelmaa, eikä siitä hänen mielestään olisi pitänyt sen enempää kansanedustajien valittaa.

”Sähköpostispämmäämisen”, laillisen elinkeinon häirinnän ja ihmisten terrorisoinnin tuomitsi myös Jussi Halla-aho, joka hieman muista edustajista poiketen pohti myös kansalaisaloite -formaatin ongelmallisuutta:

Muuten olen sitä mieltä, että kansalaisaloite nykymuodossaan asettaa kansanedustajan entistäkin vaikeampaan asemaan. Onko hänen oltava lojaali omalletunnolleen ja perustuslaille vai omille äänestäjilleen vai puolueensa ohjelmalle? Vaiko sille äänekkäälle kansalaisten vähemmistölle, joka on jättänyt aloitteen ja tukkinut sähköpostilaatikon?

Kansalaisaloitetta hän piti vesitettyinä versiona demokratiasta ja olisi ennemmin toivonut allekirjoitusten johtavan suoraan kansanäänestykseen. Halla-ahon puoluetoveri Juho Eerola puolestaan näki kansalaisaloitteen oikein hyväksi toimintatavaksi:

Joka tapauksessa, arvoisa puhemies, tämä kansalaisaloite on nykypäivää ja demokratiaa parhaimmillaan. Kannustan siinä mielessä tätä. On hienoa, että nämä turkistarhauksen vastustajat ovat nyt valinneet demokratian ja hylänneet tämän punavihreän terrorin tien, vielä kun saisi sen joutavan sähköpostinkin kuriin.

Hyväksi keinoksi kansalaisaloitteen koki myös Mikko Savola, jonka mukaan se oli mahdollisuus tuoda asioita keskusteluun laillista kautta – ja turkistarhauksen kohdalta se oli paljon parempi kuin iskut tarhoille. Massasähköpostien hän ei uskonut varsinaisesti ajettavia asioita edistävän. Savola toi esille myös saman näkökulman kuin hieman myöhemmin jättämässään kirjallisessa kysymyksessä eli mm. Animalian ja SEY:n saamat valtionavustukset ja järjestöjen yhteyden laittomaan eläinaktiivisyyteen.³¹⁹

Yli 80 puheenvuoron keskustelussa huomattavaa on, että kansalaisaloitetta puolustavalle kannalle asettuivat selväsanaisesti vain vasemmistoliiton ja vihreiden edustajat. Sama asetelma näkyi myös 19.6.2013 suoritetussa äänestyksessä valiokunnan mietintö eli aloitteen hylkääminen tuli eduskunnan päätökseksi selvin luvuin 146–36. Kansalaisaloitetta vahvimmin tukivat vihreät ja vasemmistoliitto, joiden ryhmistä kukaan paikallaolleista ei antanut ääntä kansalaisaloitteen hylkäämisen puolesta, mutta yksi vasemmistolainen äänesti tyhjää. Suurista puolueista kaikkien selvä enemmistö kannatti turkistarhauksen jatkamista. Merkittäväntä vastarintaa esiintyi SDP:ssä, jossa kahdeksan edustajaa äänesti kansalaisaloitteen puolesta – 41:n edustajan ryhmästä tämä oli kuitenkin suhteellisen pieni osuus. Kokoomuksen ryhmästä aloitetta tuki neljä, perussuomalaisista kolme ja keskustasta yksi kansanedustaja. Vastoin puolueensa yleistä linjaa äänestäneiden joukosta on löydettävissä monia eläinkysymyksissä aktiivisesti toimijoita kansanedustajia, kuten Pia Viitanen, Arja Juvonen ja Jaana Pelkonen. Tyhjää puolestaan äänesti keskustelussa laajaa eettisistä pohdintaa käynyt Jussi Halla-aho.³²⁰

6. Johtopäätelmät

Vuosien 1990–2020 aikana jokainen nykyisistä eduskuntapuolueista, paitsi vuonna 2018 perustettu Liike Nyt, on istunut hallituksessa tekemässä päätöksiä ja johtamassa valtiota. Tuona ajanjaksona Suomi on vakiinnuttanut paikkansa osana läntistä arvo- ja talousyhteisöä. Ajanjaksoon mahtuvat

³¹⁹ PTK 70/2013 vp.

³²⁰ Valtiopäiväasia M 1/2013 vp. Istunto 73/19.6.2013 äänestys 65.

myös taloudelliset kriisit 1990-luvun alussa, finanssikriisiä seurannut taantuma, eurokriisi, kansallismielisen populismin nousu ja koko maailmaa ravistelleen Covid19-pandemian alku.

Tutkimani ajanjakson aikana ympäristöliikehännästä alkunsa saanut Vihreä Liitto on vakiinnuttanut paikkansa Suomen keskisuurena puolueena. Globalistumiskritiikin ja talouskriisien myötä noussut kansallismielinen populismi näyttää tällä hetkellä tulleen jäädäkseen suomalaiseen politiikkaan perussuomalaisten myötä. SMP:n raunioille perustettu puolue toteutti ”jytkynsä” eli voitti 34 lisäpaikkaa vuoden 2011 eduskuntavaaleissa. Puolueen jakautuminen vuoden 2017 puoluekokouksessa näytti hetkellisesti lamaannuttaneen puolueen toiminnan, mutta puolue onnistui kuitenkin vakiinnuttamaan asemansa suurten puolueiden joukossa.

Vihreiden ja perussuomalaisten saavuttama vakiintunut asema on vaikuttanut suomalaisen politiikan kenttään merkittävästi. Toimivan hallitusenemmistön muodostamiseen tarvitaan melko laaja pohja erilaisia puolueita, kuten etenkin Kataisen, Stubbin, Rinteen ja Marinin hallitukset ovat osoittaneet. Laajapohjaisuus ja useat erilaiset näkemykset voivat myös helposti lisätä ristiriitoja hallitusten sisällä.

Taloustilanteen ja yleisen politiikan lisäksi myös eläinpolitiikka on muuttunut 30 vuoden aikana. Puolueiden ohjelmissa eläinten hyvinvointiin, eläinsuojeluun tai -oikeuksiin liittyvät maininnat ovat kasvaneet jokaisen puolueen osalta. Vastaava muutos ei kuitenkaan ole siirtynyt suoranaisesti eduskuntakeskusteluun kirjallisten kysymysten tarkastelun osalta. Eläinpoliittisen keskustelun osalta olen tutkimuksessani hahmottanut etenkin tuotantoeläimiin ja turkistarhaukseen liittyvää keskustelua.

Maatalouteen liittyneen keskustelun osalta on nähtävissä ilmeinen kytkös ympäristöystävällisiin toimintatapoihin, kuten kasvis-, luomu- ja lähiruokaan. Varsinaista lihatuotannon kyseenalaistamista ei kuitenkaan esiintynyt suorasanaisesti kuin vihreillä ja vasemmistoliitolla. Suomalaisen ruoan ja eläintuotannon puhtauden sekä vastuullisuuden korostaminen oli puolueiden ohjelmissa yleinen näkökulma. Myös tehotuotannon kritisointi on ollut suomalaisille puolueille tyypillistä ja sama kriittinen suhtautuminen näkyi myös eduskunta-aineistossa. Perheviljelyyn perustuvaa maataloutta korostivat etenkin keskusta, perussuomalaiset ja RKP.

Eläinpolitiikan ja ihmisten kulttuuristen oikeuksien välisestä ristiriidasta esille nousi teurastustapaan, jossa eläintä ei tainnuteta ennen verenlaskemista, liittyvä problematiikka. Perussuomalaiset nostivat asian esille 2010-luvulla ohjelmassaan ja puolueen kansanedustajat kirjallisissa kysymyksissään. Asia oli puhuttanut jo 1990-luvulla, kun Marjaana Koskinen ja Pentti Tiusanen olivat esittäneet vaatimuksen tainnuttamisesta ennen verenlaskua.

Jokainen tutkimani puolue otti ajanjakson aikana kantaa eläinten hyvinvoinnin puolesta. Joiltain osin puolueiden ohjelmissa sekoittuvat tai käytettiin synonyymeina eläinsuojelu- ja oikeus termit, joten aina ei ole selvästi tulkittavissa onko termejä käytetty filosofisessa mielessä oikein. Tämä osaltaan kuvaa haastetta, joka eläinten hyvinvoinnista keskusteltaessa on olemassa, mikäli termejä eläinsuojelullisen ja -oikeudellisen keskustelun osalta käytetään väljästi. Jos eläinten oikeuksilla halutaan käsittää filosofi Tom Reganin ajatusten mukaisesti eläinten oikeudeksi olla vapaa ihmisten hyväksikäytöstä, ei mitään puoluetta voida kutsua täsmällisesti eläinoikeuksia edistäväksi puolueeksi (pl. Eläinoikeuspuolue).

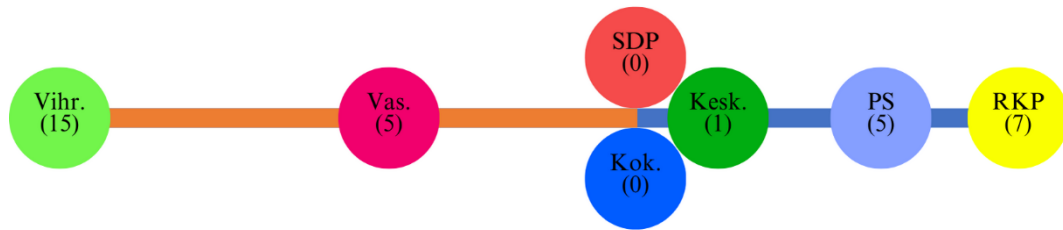
Turkistarhauksen voidaan katsoa selvästi eriytyneen omaksi politiikkaongelmakseen eläinpolitiikan sisällä. Eniten eläinten hyvinvointia ohjelmissaan esille nostaneet vihreät ja vasemmistoliitto toivat aktiivisesti esille kielteisen suhtautumisensa turkistarhaukseen. Vasemmistoliitto tosin aktiivisemmin vasta 2010-luvulla. Turkistarhausta puolustivat näkyvimmin perussuomalaiset ja RKP. Perussuomalaiset etenkin elinkeinovapauteen, RKP puolestaan työllisyysvaikutuksiin ja mukana oli vahvasti myös aluepoliittinen näkökulma. Vaikka molemmat puolustivat turkistarhaamista, ne ottivat huomioon myös eläinten hyvinvoinnillisia asioita, perussuomalaiset kuitenkin selvästi aktiivisemmin, kun puolueita vertaillaan suhteutetusti. Kolmen perinteisen suuren puolueen ohjelmissa eläinten hyvinvointia käsiteltiin selvästi vähemmän kuin vihreillä, mutta niiden osalta on nähtävissä, että eläinaktiivismin myötä eläinasioiden esille nouseminen toi asiat myös puolueiden ohjelmiin enemmässä määrin 2000- ja 2010-lukujen aikana.

Tämän perusteella voidaan todeta, että eläinten hyvinvoinnista, eläinsuojelusta ja -oikeuksista on tullut suomalaisessa politiikassa yleinen poliittinen kysymys sen sijaan, että se olisi vain jonkun marginaaliryhmän ajama, kuten 1990-luvulla. Tuotantoeläinten hyvinvoinnin osalta puolueet olivat jokseenkin yksimielisiä siitä, että eläinten oloja on parannettava ja eläimiä kohdeltava hyvin. Tuotantoeläinkysymyksessä erottavat tekijät olivat maltillisia. Turkistarhaus puolestaan on selkeästi enemmän puolueita jakava kysymys, josta on löydettävissä erilaisia perusteita puolesta ja vastaan kannoille.

Turkistarhausnäkemysten perusteella on tehtävissä selkeä erottelu puolueiden välillä. Kuten edellä todettua, vasemmistoliitto ja vihreät vastustivat turkistarhausta aktiivisimmin ja eettisin perustein. Puolueet nostivat kuitenkin esille myös siirtymäajan merkityksen ja turkistuottajien tukemisen tarpeellisuuden alaa alas ajettaessa. Aktiivisesti turkistarhausta puolustivat perussuomalaiset ja RKP. Perinteisestä kolmesta suuresta ainoastaan keskusta otti kantaa turkistarhaukseen ohjelmissaan. Vuonna 2015 esitetty kanta oli hyvin monitulkintainen, koska siinä todettiin sitouduttavan turkistarhauksen ”pitkäjänteiseen kehittämiseen”. Otettaessa huomioon keskustan asema maataloutta

aktiivisesti puolustavana puolueena, on kirjaus tulkittava turkistarhausta puolustavaksi, vaikka epämääräisen muotoilun voisi katsoa jättävän tulkinnanvaraa siitä, mihin suuntaan kehityksen on tapahduttava.

Kuvio 5: Puolueiden sijoittuminen ohjelmamäärien, joissa turkistarhauskantoja esiintynyt perusteella 1990–2020. Vasemmalla turkistarhauksen vastustaminen, oikealla turkistarhauksen puolustaminen.

SDP ja kokoomus eivät kommentoineet turkistarhausta ohjelmissaan, mikä kertoo asian ongelmallisuudesta ja arkuudesta suomalaisessa yhteiskunnassa. Kokoomukselta perinteisenä yrittäjä- ja markkinavetoisuutta kannattavana puolueena olisi voinut odottaa turkistarhauksen suhteen puolustavaa kantaa elinkeinovapauden näkökulmasta, mutta vaitonaisuus on tässä yhteydessä mahdollista tulkita puolustavaksi kannaksi, koska jos asiasta ei ole mainintaa niin ainakaan voimassa olevaa tilannetta ei ole nähty niin huonoksi, että muutosta olisi vaadittu. SDP:n vaitonaisuutta voi selittää historia ja halu asemoitua työväenpuolueena, joten työllistävän elinkeinon kieltäminen ja ihmisten töiden menettäminen ei oikein sovi yhteen halutun imagon kanssa. Näin ollen SDP:nkin voidaan tulkita suhtautuneen turkistarhaukseen varovan puolustavasti eli asioiden tilan säilyttäen. Huomionarvoista on, että yksikään puolue ei turkistarhauksen osalta tehnyt suoranaista täyskäännöstä eli muutosta aktiivisesta puolustamisesta vastustamiseen tai toisinpäin.

Vaikka puolueista vain vasemmistoliitto ja vihreät asettuivat ohjelmissaan selkeästi vastustamaan turkistarhausta, on kritiikkiä sitä kohtaan kuulunut myös muista puolueista. Selkein turkistarhausta vastustava fraktio näyttäisi vaikuttaneen SDP:n sisällä. Huomionarvoisia ovat puoluekokouksessa 2002 käyty keskustelu aiheesta ja etenkin vuonna 2020 hyväksytty aloite, joka asettuu turkistarhausta vastaan. Kansanedustajien osalta näkyvimmiä turkistarhauskriitikoiksi voidaan laskea SDP:n kansanedustajat Satu Taiveaho, Marjaana Koskinen ja Pia Viitanen, jotka toimivat muutoinkin aktiivisesti eläinsuojelullisissa kysymyksissä. Vastaavaa ja yhtä selkeää ryhmää ei ole havaittavissa muissa puolueissa. Yksittäisiä turkistarhauksen ongelmallisuuteen – huolimatta puolueensa virallisesta kannasta – tai eläinsuojeluun aktiivisesti kantaa ottaneita kansanedustajia ovat olleet

mm. Ritva Elomaa ja Sulo Aittoniemi, joka nosti keskusteluun monia erilaisia näkökulmia, kuten munintakanojen ja turkiseläinten hyvinvoinnin, poroteurastukset ja ilmavoimien lennoista turkistarhoille koituvat haitat.

Turkistarhaukseen tarkastellun ajanjakson aikana kielteisen kannanottaneista puolueista on syytä mainita erikseen vasemmistoliiton osalta Paavo Arhinmäki, Annika Lapintie ja Pentti Tiusanen. Vihreiden suhtautuminen ja toiminta turkistarhauksen ja eläinsuojelun osalta ovat olleet puolueen alkuajoista asti sellaisella tasolla, ettei välttämättä ole tarkoituksenmukaista nostaa erikseen esille yksittäisten edustajien aktiivisuutta. Edellä olevan analyysin tehtyäni huomasin Animalian historiikin loppusivuilla entisen toiminnanjohtaja Salla Tuomivaaran esittämän näkemyksen, jossa hän kertoo vihreillä olleen eniten yhteyksiä Animaliaan. Samalla hän nostaa eniten yhteyksissä olleiksi yksittäisiksi kansanedustajiksi Tanja Karpelan ja Pia Viitasen sekä muiksi eläinystävällisiksi kansanedustajiksi Marjaana Koskisen, Annika Lapintien, Satu Taiveahon ja Pentti Tiusasen.³²¹

Eduskunnassa käydyissä lakialoittekeskusteluissa ja kirjallisissa kysymyksissä näkyivät samankaltaiset perusteet kuin puolueiden ohjelmissa; turkistarhauksen eettinen ongelmallisuus, elinkeinonvapaus, työllisyys, alueellinen merkittävyys ja vientitulot. Eläinaktivismi, turkistarhaiskut ja tarhojen turvallisuus näkyivät korostuneesti 1990-luvulla. Eläinaktivistien toiminnan rinnastaminen terrorismiin nousi esille, etenkin keskustan, kokoomuksen ja RKP:n edustajien osalta. Puhe terrorismista nousi esille myös Turkistarhaton Suomi -kansalaisaloitteeseen liittyneessä keskustelussa, jolloin useiden satojen sähköpostiviestien lähettäminen keskustelua edeltäneenä iltana ja yönä oli aiheuttanut harmia kansanedustajille.

Näyttää siltä, että turkistarhauksen lakkauttamisen tai jatkamisen osalta sama keskustelu jatkuu ilman, että sille olisi näkyvissä suoraa ratkaisua. Tuleeko lähivuosina tai vuosikymmeninä kohtalo olemaan hallittu alasajo, tuotannon loppuminen kysynnän puutteessa ja lainsäädännön tiukentuessa vai tuleeko kaikki jatkumaan kuten ennenkin? Miten EU:n laajuista turkistarhauskieltoa vaatinut kansalaisaloite tulee etenemään ja mihin ratkaisuun sen pohjalta EU-tasolla päädytään?

Turkistarhauksen ja eläinpolitiikan osalta merkittävänä askeleena voidaan nähdä SDP:n – ensimmäisenä suurista puolueista – hyväksymä turkistarhauksen lakkauttamiseen tähtäävä kanta. Näin ollen Suomen eduskuntapuolueista kolme kannattaa turkistarhauksen hallittua alasajoa. Puolueiden suhtautumisen perusteella onkin nähtävissä kaksi selkeää blokkia turkistarhauksen tulevaisuuden

³²¹ Aarnipuu 2011, 193.

näkemyksen suhteen eli nk. punavihreäblokki (SDP, vas., vihr.) ja porvariblokki (kesk., kok., ps., RKP).

Tällä hetkellä turkistarhauksen asema on jokseenkin turvattu, koska tarhauskieltoa ajavat puolueet tuskin tulevat lähiaikoina saavuttamaan enemmistöasemaa eduskunnassa, tai ainakin se vaatisi merkittävän muutoksen tapahtumisen äänestäjien äänestyskäyttäytymisessä. Keskustan merkitys turkistarhauksen kieltämiselle on siinä suhteessa vähentynyt vuoden 2023 vaalien jälkeen, että vaikka puolue asettuisi kiellon kannalle – mikä on erittäin epätodennäköistä – ei se silti nostaisi kieltopuolueita enemmistöasemaan tämänhetkisessä eduskunnassa. Näin ollen katse kääntyy kokoomukseen ja perussuomalaisiin. Perussuomalaisien osalta viitteitä kannanmuutoksesta ei ole nähtävissä, onhan puolue näyttänyt aktiivisena turkistarhauksen puolustajana. Kokoomuksen osalta kannanmuutos saattaa kuplia pinnan alla aktiivisemmin, mistä osoituksena opiskelijajärjestön emopuolueelle tekemä esitys, jossa puolueen kannaksi haluttiin turkistarhauksen kieltäminen siirtymäajalla. Huomioitavaa on, että vaikka turkistarhauksen kieltämisestä tulisi eduskunnassa olevien puolueiden enemmistön näkökanta, se vaatisi myös sopivan hallituskoalition muodostamisen, joka pystyisi yhtenäisesti asiaa edistämään.

Lähde- ja kirjallisuusluettelo

I Arkistolähteet

Eduskunnan sähköiset valtiopäiväasiakirjat

Kirjalliset kysymykset (KK) 1990–2020 asiasanoilla ”eläinsuojelu” ja/tai ”turkistarhaus”.
Saantitapa: <https://www.eduskunta.fi/FI/valtiopaivaasiat/Sivut/Kirjalliset-kysymykset.aspx>

Valtiopäiväasiat ja -asiakirjat. Kansanedustajien lakialoitteet (LA) 1990–2020 asiasanoilla ”eläinsuojelu” ja/tai ”turkistarhaus”. Saantitapa: <https://www.eduskunta.fi/FI/valtiopaivaasiat/Sivut/lakialoitteet.aspx>

Kansalaisaloitteet

KAA 1/2013 vp.

Muut asiat

M 1/2013 vp.

Valiokuntien mietinnöt

LaVM 10/2022 vp.

MmVM 6/2013 vp.

Pöytäkirjat

PTK 70/2013 vp.

PTK 93/2018 vp.

PTK 115/2012 vp.

PTK 108/2010 vp.

PTK 120/1998 vp, 4724.

PTK 102/1998 vp, 4055.

PTK 20/1998, 908–938.

PTK 167/1997 vp, 5725–5728.

PTK 136/1997 vp, 4616.

PTK 100/1997 vp, 3307.

PTK 3/1996 vp, 714.

PTK 3/1996 vp, 27–28.

PTK 69/1995 vp, 1763–1768.

Äänestykset

Istunto 73/2013 vp 19.6.2013, äänestys 65.

Istunto 122/1994 vp 18.11.1994, äänestys 6.

Pohtiva – Poliittisten ohjelmien tietovaranto

Eläinoikeuspuolue: Periaateohjelma (2016)

Kansallinen Kokoomus: ohjelmat 1990–2020.

Perussuomalaiset: Ohjelmat 1995–2020.

Suomen Keskusta: Ohjelmat 1990–2020.

Suomen Maaseudun Puolue: Suomen Maaseudun Puolueen Puolueohjelma (1992)

Suomen Ruotsalainen Kansanpuolue: Ohjelmat 1990–2020.

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue: Ohjelmat 1990–2020.

Vasemmistoliitto: Ohjelmat 1990–2020.

Vihreä Liitto: Ohjelmat 1990–2020.

Työväen Arkisto

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue

Puoluekokous 2002 Pöytäkirja, saantitapa: <https://yksa.disec.fi/Yksa4/download/136993656792600/file/40726313-d436-4cce-b74d-d5ea54c2f855>. Luettu 14.4.2024

Esityskirja 5. Elinkeino- ja energia-aloitteet, saantitapa: <https://yksa.disec.fi/Yksa4/download/144723926472100/file/f110f6d0-019c-4eed-9535-a02452605657>. Luettu 14.4.2024

II Sähköiset lähteet

FIFUR – Suomen Turkiseläintenkasvattajain Liitto ry: Tilastot 2023. Saantitapa: www.fifur.fi/turkiselinkeinon-tilastot. Ladattu & luettu 14.4.2024.

Julkisen sanan neuvosto

Päätös 7577/EJ/21, 7.4.2021. Saantitapa: www.jsn.fi/paatos/7577-ej-21/. Luettu 14.4.2024.

Kansallinen Kokoomus

Puoluevaltuusto: Päätös puoluekokoukselle 2020 jätettyyn aloitteeseen 170. Saantitapa: www.kokoomus.fi/wp-content/uploads/2020/09/puoluevaltuuston_kasittelemat_puoluekokousaloitteet_2020.pdf. Luettu 15.4.2024

Lahtinen, Veikka, 'Eläinten oikeudet vuonna 2021'. Teoksessa Lahtinen, Veikka & Uotila, Laura (toim.) *Eläinoikeusraportti*. Animalia: 2021, 7–25. Saantitapa: www.animalia.fi/wp-content/uploads/2021/03/Animalia-Elainoikeusraportti-2021-1.pdf. Luettu 14.4.2024.

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue

Puoluekokous 2020: Päätös aloitteisiin 139–142. Saantitapa: www.tulevaisuuskanava.fi/aloitteet/2020/aloitteet-139-142/. Luettu 15.4.2024

Puoluekokous 2017: Päätös aloitteeseen 122. Saantitapa: www.tulevaisuuskanava.fi/aloitteet/2017/122/. Luettu 15.4.2024

Yle Areena

Uusikaarlepyyn turkistarhausku 1995. Saantitapa: <https://areena.yle.fi/1-50115926>. Katso 14.4.2024.

III Lehdet

Hoppi, Anni-Sofia, 'MTK:n Marttila papin kohukolumnista: "Tyrmistyttävä hyökkäys suomalaista kotieläintuotantoa ja tuottajia kohtaan"' *Maaseudun Tulevaisuus* 23.1.2021, www.maaseuduntulevaisuus.fi/uutiset/9dafdce5-62fb-5277-b06f-bb46cacc8071. Luettu 14.4.2024.

Kuula, Kari, 'Eläinten teollinen käyttö muistuttaa Saatanan tuhotekoa – Jeesuksen seuraaja ei voi osallistua nykyiseen kaltoinkohteluun', *Kirkko ja Kaupunki* 18.1.2021, web.archive.org/web/20210119154850/https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/kuula-kristittyjen-on-mietittava-uudelleen-elainten-hyotykaytto-heidan-pitaisi-olla-merkkeja-luojan-rakkaudesta-luotujaan-kohtaan-mutta-nykyinen-elainten-teollinen-kaytto-muistuttaa-saatanan-tuhotekoa. Luettu 6.2.2021 & 14.4.2024.

STT, 'Vasemmistoliitto piti turkistarhauskantansa'. *Iltä-Sanomat* 9.6.20213. www.is.fi/kotimaa/art-2000000620004.html. Luettu 14.4.2024

Tuominen, Matti, 'Arkkipiispa Tapio Luoma ottaa kantaa papin kohukirjoitukseen: "Kirkon tehtävänä ei ole syyllistää maatalouselinkeinon harjoittajia"' *Maaseudun Tulevaisuus* 22.1.2021, www.maaseuduntulevaisuus.fi/uutiset/2ed3a4e9-de94-56c0-9c59-75d6e1b958e8. Luettu 14.4.2024.

Vesala, Hanna 'Rinteen kanta lihaveroon herätti tunteita Ylen tentissä – Sipilä: "Antti, älä pliis sel-laista esitä"' *Iltä-Sanomat* 15.3.2019, www.iltalehti.fi/eduskuntavaalit-2019/a/69b78322-1e38-4b6f-8488-be5f0c93beab. Luettu 6.2.2021 & 14.4.2024.

Parkkonen, Tommi, 'Rinne: "En kannata lihaveroa - mutta päästöjen pitää näkyä ulkomaisen lihan hinnassa"' *Iltalehti* 17.3.2019, www.iltalehti.fi/eduskuntavaalit-2019/a/69b78322-1e38-4b6f-8488-be5f0c93beab. Luettu 6.2.2021 & 14.4.2024.

IV Tutkimuskirjallisuus

Aarnipuu, Tanja, *Jonkun on uskallettava katsoa – Animalian puoli vuosisataa*. Like Kustannus Oy: Helsinki, 2011.

Arhinmäki, Paavo, *Punavihreä sukupolvi*. Kustannusosakeyhtiö Otava: Helsinki, 2006.

Herkman, Juha, *Populismien aika*. Vastapaino: Tampere, 2019.

Isotalo, Merja, ''Hallituspuolueeksi EU-maahan''. Teoksessa Remes, Tanja & Sohlstén, Jemina (toim.) *Edellä! – Vihreä Liitto 20 vuotta*. Vihreä Sivistysliitto ry: Helsinki, 2007, 131–150.

Jokisipilä, Markku, *Perussuomalaiset – Halla-ahon ja Purran linjalla*. Kustannusosakeyhtiö Otava: Helsinki, 2021.

Juppi, Pirita, ''Keitä me olemme? Mitä me haluamme? – Eläinoikeusliike määrittelykamppailun, marginalisoinnin ja moraalisen paniikin kohteena suomalaisessa sanomalehdistössä. Jyväskylän Yliopisto: 2004.

Karimäki, Jenni, *Protestista puolueeksi – vihreiden vakiintuminen vaihtoehdosta vallankahvaan 1990-luvulla*. Vastapaino: Tampere, 2022.

- Konttinen, Esa & Peltokoski, Jukka, *Ympäristöprotestin neljäs aalto – eläinoikeusliike ja uuden polven ympäristöradikalismi 1990-luvulla*. Minerva Kustannus Oy: Jyväskylä, 2004.
- Koskimaa, Vesa, 'Onko valta siirtynyt puolueissa kenttäväeltä eliiteille?'. Teoksessa Niemi, Mari K. ym. (toim.) *Poliittinen valta Suomessa*. Vastapaino: Tampere, 2017 111–138.
- Kääriäinen, Seppo, *Sitä niittää, mitä kylvää – Keskustan strategiset valinnat 1964–2001*. Gummerus kustannus Oy: Jyväskylä, 2002 (2.painos).
- Lundblom, Pia, *Eläinten puolustajat – Suomalaisen eläinoikeusaktiivisuuden muuttuva poliittinen tyyli ja toiseus*. Jyväskylän Yliopisto: 2016.
- Meinander, Henrik, *Tasavallan tiellä: Suomi Kansalaissodasta 2010-luvulle* (Suom. Autio Paula). Schildts & Söderströms: Helsinki, 2012.
- Mickelsson, Rauli, *Suomen puolueet – Vapauden ajasta maailmantuskaan*. Vastapaino: Tampere, 2021.
- Niemi, Mari K., 'Vapautumisen vuodet – vaalit 1979–1999'. Teoksessa Railo, Erkki ym. *Kamppailu vallasta – Eduskuntavaalikampanjat 1945-2015*. Docendo Oy: Jyväskylä, 2016, 155–224.
- Railo, Erkki & Ruohonen, Sini, 'Verkon ja rahan vallassa – vaalit 2003–2015'. Teoksessa Railo, Erkki ym. *Kamppailu vallasta – Eduskuntavaalikampanjat 1945-2015*. Docendo Oy: Jyväskylä, 2016, 225–314.
- Singer, Peter, *Oikeutta Eläimille* (Suom. Telkänranta Helena). WSOY: Porvoo–Helsinki–Juva, 1991.
- Tontti, Jarkko, 'Ode-ilmioistä oppositioon'. Teoksessa Remes, Tanja & Sohlstén, Jemina (toim.) *Edellä! – Vihreä Liitto 20 vuotta*. Vihreä Sivistysliitto ry: Helsinki, 2007, 215–246.
- Tuomivaara, Salla & Purmonen, Joni, *Ulos Häkeistä – Kaksi näkökulmaa uuden eläinliikkeen sisältä*. Tammi: Helsinki, 1998.
- Vilka, Leena, *Eläinten tietoisuus ja oikeudet – Kettutyttöfilosofiaa ja susietiikkaa*. Yliopistopaino: Helsinki, 1996.
- Vilka, Leena, *Mustavihreä filosofia – Uutta yhteiskuntaa etsimässä*. Elämänsuojelija-lehti: Tampere 1999.
- Virtanen, Aarni, *Vennamo – mies ja hänen puolueensa*. Art House: Helsinki 2018.
- Ylikahri, Ville, 'Kioto, Natura ja uusi radikalismi'. Teoksessa Remes, Tanja & Sohlstén, Jemina (toim.) *Edellä! – Vihreä Liitto 20 vuotta*. Vihreä Sivistysliitto ry: Helsinki, 2007, 183–214.